

MINISTARSTVO FINANSIJA CRNE GORE

FINANSIJE

BILANS
KREDIT
PLAĆANJE
BUDŽET
ANALIZE
BANKE
PRIZNANICA
FONDOVI
INVESTICIJE
CANONAC
RASHODI
CIJENA
POPUSTI
DUG
DEPOZIT
POREZI
PLANIRANJE
BALANS
VALUTA
BERZA
TRŽIŠTE

januar - mart, 2015.

BILTEN XXXIV

Sadržaj

Ministarstvo finansija Crne Gore
Bilten XXXIV
januar - mart, 2015.

Oficijelni kanal Ministarstva finansija
<http://www.youtube.com/user/minfinansijacrnegore>

<https://www.facebook.com/pages/Ministarstvo-finansija>

<https://twitter.com/minifinme>

<http://minifin.wordpress.com>

UPRAVE

PORESKA UPRAVA:

WWW.PORESKAUPRAVA.GOV.ME

UPRAVA CARINA:

WWW.UPRAVACARINA.GOV.ME

UPRAVA ZA NEKRETNINE:

WWW.NEKRETNINE.COM.E

DIREKCIJA ZA JAVNE NABAVKE:

WWW.DJN.GOV.ME

UPRAVA ZA IMOVINU

WWW.UZIGOV.ME

UVODNIK: Pitanje preokreta trenda javnog duga u fokusu fiskalne politike
- dr Radoje Žugić, ministar

Zakon o izmjenama i dopunama zakona o poreskoj administraciji
- Antoaneta Krivokapić, samostalna savjetnica I u Direktoratu za poreski i carinski sistem

Program ekonomskih reformi - novi pristup u ekonomskom dijalogu Crne Gore i Evropske unije
- mr Iva Vuković, generalna direktorica u Direktoratu za ekonomsku politiku i razvoj

Izmjene i dopune Zakona o porezu na dodatu vrijednost
- Jovica Petričević, načelnik direkcije za poreski sistem i poresku politikuu Direktoratu za poreski i carinski sistem

Javna potrošnja u 2014 - preliminarni podaci
- Vesna Obradović, samostalna savjetnica I
- Ranko Stevović, samostalni savjetnik I
- Miloš Popović, samostalni savjetnik III u Direktoratu za ekonomsku politiku i razvoj
- mr Snežana Mugoša, načelnica Direkcije za praćenje budžeta lokalnih samouprava, regulatornih agencija i javnih preduzeća i drugih implicitnih budžetskih obaveza u Direktoratu za budžet

Ciljevi finansijske perspektive 2014 - 2020.
- Vesna Lučić, Direktorat za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći (CFCU)

Obuka unutrašnjih revizora u opštinama u svjetlu izazova unutrašnje revizije
- Stoja Roćenović, načelnica Direkcije za harmonizaciju unutrašnje reviziju u Direktoratu za centralnu harmonizaciju

Aktivnosti ministra finansija u periodu od 01. januara do 31. marta 2015. godine
- Marija Goranović, Služba za odnose sa javnošću i slobodan pristup informacijama

Zakon o porezu na kafu
- Ružica Bajčeta, samostalna savjetnica I u Direktoratu za poreski i carinski sistem

Dunavski transnacionalni program u novoj finansijskoj perspektivi
- Kana Tomašević, kontrolor prvog nivoa za transnacionalne programe

Unaprjeđenje zakonodavnog okvira u sistemu oporezivanja nepokretnosti u Crnoj Gori
- Gordana Radović, samostalna savjetnica I u Direktoratu za poreski i carinski sistem

Uloga Nacionalnog fonda u procesu izrade i ažuriranja IPA procedura
- Jasna Ilić Bošković, samostalna savjetnica III u Direktoratu za državni trezor

Značaj uspostavljanja i vođenja registra rizika
- Jelena Janković, samostalna savjetnica III u Direktoratu za centralnu harmonizaciju

Pravilnik o postupku oslobađanja od plaćanja poreskih i carinskih obaveza za izvođenje radova na izgradnji autoputa Bar-Boljare („službeni list cg“, br.3/15...)
- Đorđije Žurić, pomoćnik direktora Poreske uprave

Trilateralni program prekogranične saradnje Hrvatska - Bosna i Hercegovina - Crna Gora u novoj finansijskoj perspektivi (2014-2020)
- Žana Jovanović, samostalna savjetnica II, Ines Backović, samostalna savjetnica III u Direktoratu za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći

Realizacija javne potrošnje na lokalnom nivou u 2014. godini
- mr Snežana Mugoša, načelnica Direkcije za praćenje budžeta lokalnih samouprava, regulatornih agencija i javnih preduzeća i drugih implicitnih budžetskih obaveza (Direktorat za budžet)
- Pavle Kaluderović, samostalni savjetnik I u Direktoratu za državni trezor

Prioriteti i mjere planirane za finansiranje kroz IPA komponentu III
- Ivana Maksimović, samostalna savjetnica I u Direktoratu za državni trezor

Info web aktivnosti Ministarstva finansija u periodu od 01. januara do 31. marta 2015. godine
- Ivona Mihajlović, Služba za odnose sa javnošću i slobodan pristup informacijama

Izdavanje Izjave o jemstvu za IPA komponente III i IV
- Dunja Nelević, načelnica Direkcije za nacionalni fond u Direktoratu za državni trezor

Tržište lizinga u Crnoj Gori - Izvještaj za 2014. godinu
- mr Sladana Pavlović, samostalna savjetnica II u Direktoratu za finansijski sistem i unapređenje poslovnog ambijenta

Ministarstvo finansija Crne Gore

Bilten Ministarstva finansija
januar - mart, 2015. godine

BROJ: XXXIV

IZLAZI:
kvartalno

IZDAVAČ:
Ministarstvo finansija Crne Gore

ZA IZDAVAČA:
dr Radoje Žugić

UREDNIK:
Marija Radenović

UREĐIVAČKI ODBOR:
dr Radoje Žugić
mr Bojana Bošković
mr Ana Krsmanović
mr Nikola Vukičević

Iva Vuković
Marina Perović
Ana Cerović
Miodrag Radonjić
Damir Rašketić
Novo Radovic

DIZAJN:
Adil Tuzović

KONTAKT:

Služba za odnose
sa javnošću i slobodan
pristup informacijama

TEL: +382 20 224 581

FAX: +382 20 224 450

E-MAIL: mf@mif.gov.me

WEB: www.mf.gov.me

ADRESA:
Stanka Dragojevića br 2, Podgorica

dr Radoje Žugić

UVODNIK:

Pitanje preokreta trenda javnog duga u fokusu fiskalne politike

U ekonomskoj teoriji je poznata međuzavisnost deficita, nivoa javnog duga i perspektiva ekonomskog rasta. Korišćenje javnog duga za finansiranje tekućeg deficita vodi usporavanju ekonomskog rasta i, posljedično, generiše dalje negativne efekte po ukupno stanovništvo. Sa druge strane, državni dug utiče na alokaciju i distribuciju resursa, te stoga ima ograničavajuću ulogu u donošenju racionalnih ekonomskih odluka.

Imajući prethodno u vidu, pitanje javnog duga je u fokusu fiskalne, ali i ukupne ekonomske politike Crne Gore, a što skoriji preokret njegovog trenda primarni zadatak kome je Vlada apsolutno posvećena.

Period ubrzanog rasta duga počinje 2008. godine, odnosno od prvog udara finansijske krize. Rast javnog duga je, prije svega, posljedica relativno visokog budžetskog deficita u godinama ekonomske krize, koji je dominantno finansiran zaduživanjem. Deficit je, dalje, rezultat konstantnog rasta mandatornih ras-

hoda (izdataka po osnovu zarada i penzija) i smanjenja budžetskih prihoda u kriznim godinama, od 2009. do 2012. godine. Sve navedeno je uslovilo potrebu za zaduživanjem i, posljedično, rast duga.

Zahvaljujući blagom oporavku ekonomije i, dominantno, uvođenju mjera fiskalne konsolidacije, od 2013. godine je značajno poboljšana naplata prihoda, što je doprinijelo smanjenju jaza između prihoda i rashoda, odnosno smanjenju gotovinskog deficita za preko 30%. Dva pozitivna trenda, jedan izražen snažnim rastom javnih prihoda, a drugi smanjenjem nivoa deficita, uslovila su i nešto usporeniju dinamiku rasta javnog duga. Ipak, dostignuti nivo duga predstavlja fiskalni rizik koji upućuje na pojačani oprez u vođenju fiskalne politike.

Na kraju 2014. godine, državni dug Crne Gore, uzimajući u obzir iznos državnih depozita, iznosio je 1.893,4 miliona eura ili 55,8% procijenjenog BDP-a. Neto javni dug na kraju prethodne godine, koji uk-

ljučuje dug lokalne samouprave i državne depozite, iznosio je 2.022,2 miliona eura ili 59,6% BDP-a.

Iako dostignuti nivo duga ne nameće formalnu obavezu izrade plana sanacije, shodno Zakonu o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, ostaje moralna obaveza Vlade da, bez odlaganja, definiše adekvatne mjere saniranja javnog duga. Naime, imajući u vidu realizaciju krupnih infrastrukturnih projekata, izvjesno je da će u 2015. i narednim godinama, dug preći limit kriterijuma koje propisuje Zakon o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, što ukazuje na potrebu proaktivnog pristupa. Dodatno, neophodnost definisanja i implementiranja mjera sanacije proističe i iz nesporne činjenice da visok nivo javnog duga ima snažan negativan uticaj na tekući i budući rast i razvoj ekonomije.

Imajući prethodno u vidu, neophodno je definisati aktivnosti na planu smanjenja tekuće potrošnje. Fiskalne mjere usmjerene na jačanje fiskalne discipline i poboljšanje naplate prihoda neće dati željene rezultate ukoliko ne budu praćene mjerama racionalizacije, koje bi podrazumijevale optimizaciju broja zaposlenih u javnom sektoru, smanjenje troškova rada i bolju

koncentraciju kadrovskih, finansijsko-materijalnih i tehničkih resursa.

Borba sa deficitom i zaduženošću je besmislena ukoliko ne uspijemo podstaći ekonomski rast, razvoj i novo zapošljavanje. Rast po stopama od 2 ili 3% nedovoljan je i nema značajnijeg uticaja na unapređenje kvaliteta života građana. Stoga je, uz pomenute fiskalne mjere, neophodno paralelno kreiranje podsticajnog ambijenta za razvoj preduzetništva i privlačenje investicija, a sve u cilju stvaranja pretpostavki za dinamičniji ekonomski rast, odnosno rast po stopi koja će biti viša od stope rasta duga. Na ovaj način se uspostavlja i jača održivost javnog duga i stvara osnov za preokret njegovog trenda. Samo u takvom poslovnom ambijentu se kreira održiva politika u dugom roku, a zemlja se ne izlaže opasnosti dužničke krize.

dr Radoje Žugić
Ministar finansija u Vladi Crne Gore

Zakon o izmjenama i dopunama zakona o poreskoj administraciji

Antoaneta Krivokapić

Crna Gora je, sveobuhvatnu poresku reformu, otpočela sredinom 2001. godine, u cilju prilagođavanja poreskog sistema standardima Evropske unije, kao i međunarodnim standardima u toj oblasti.

S tim u vezi, donijet je Zakon o poreskoj administraciji („Službeni list RCG“, br. 65/01 i 80/04 i „Službeni list CG“, br. 73/10, 20/11 i 28/12), kojim je, kao osnovni princip u postupku uvrđivanja i naplate poreza i drugih dažbina, uveden princip samooporezivanja, dok je razrezni princip ustanovljen kao ovlašćenje i obaveza poreskog organa u situacijama kada se utvrđivanje poreza ne izvrši ili se nepotpuno ili pogrešno izvrši po principu samooporezivanja, ili ako je to propisano poreskim zakonom. Pored samooporezivanja, najznačajniji rezultati dosadašnjih reformskih procesa su: uvođenje poreskog identifikacionog broja (PIB) za sva pravna i fizička lica poreske obveznike, objedinjavanje registracije i vođenje jedinstvenog Centralnog registra poreskih obveznika i obveznika doprinosa za obavezno socijalno osiguranje i dr.

Od uspostavljanja regulative, kojom je na poseban način regulisan poreski postupak u dijelu utvrđivanja, kontrole

i naplate poreza, u kontinuitetu se radilo na njegovom unapređenju, radi usaglašavanja sa praksom i potrebama EU, uz istovremenu primjenu evropskih standarda i prakse zemalja u okruženju. Stoga je Skupština Crne Gore, na sjednici od 17 februara 2015. godine, usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poreskoj administraciji („Službeni list CG“, broj 8/15), kojim se vrši dalje unapređenje poreske politike i poreskog sistema kroz stvaranje uslova za efikasniju administraciju, poboljšanje saradnje i povećanje discipline između poreskog organa i poreskih obveznika, kao i povećanje poreske discipline poreskih obveznika.

Ovim izmjenama se, po prvi put, zakonom jasno definišu načela poreskog postupka kao principi za postupanje poreskog organa i poreskih obveznika u poreskom postupku, i to: načelo zakonitosti, načelo efikasnosti, načelo ekonomičnosti, načelo vremenskog važenja poreskih propisa i načelo omogućavanja uvida u činjenice. Na ovaj način, obezbjeđuje se veća sigurnost i zaštita prava stranaka u poreskom postupku. Ova načela generišu sva ostala prava i obaveze koje proističu iz daljih zakonskih odredbi i opredjeljuju radnje stranaka u samom postupku.

Radi preciziranja poreskog obveznika, odnosno lica odgovornog za plaćanje poreske obaveze, uveden je novi institut „sekundarna poreska obaveza“, kojim se poreskom organu omogućava da dospjelu poresku obavezu naplati, pored poreskog obveznika, i od drugog lica koje je odgovorno za njeno plaćanje. U smislu predloženog rješenja, obveznik sekundarne poreske obaveze je:

- zakonski zastupnik koji je propustio da ispuni svoju obavezu da realizuje plaćanje poreza za poreskog obveznika;
- lice koje je doprinijelo ili pomoglo u izbjegavanju plaćanja poreza drugog lica;
- lice odgovorno za obračunavanje i plaćanje poreza po odbitku;
- fizičko lice koje je odgovorno lice u pravnom licu, koje obračunava i plaća porez po odbitku;
- lice koje je primilo novčana sredstva, stvari ili prava iz imovine poreskog obveznika po cijeni koja je niža od tržišne cijene.

Ovim izmjenama utvrđeni su uslovi kada će poreski organ donijeti rješenje o odbijanju prijave za registraciju, odnosno

odbiti zahtjev poreskog obveznika za dodjelu poreskog identifikacionog broja (PIB) i to:

- 1) pravnog lica čiji osnivač - pravno lice, preduzetnik ili fizičko lice koje ima dospjele, a neizmirene poreske obaveze nastale u vezi sa obavljanjem djelatnosti;
- 2) pravnog lica čiji je osnivač fizičko lice koje je istovremeno osnivač i drugog pravnog lica koji ima neizmirenih poreskih obaveza u vezi sa obavljanjem djelatnosti;
- 3) pravnog lica nastalog statusnom promjenom odvajanja uz osnivanje jednog ili više društava u skladu sa zakonom kojim se uređuju oblici obavljanja privredne djelatnosti i njihova registracija, ako pravno lice koje je predmet odvajanja ima neizmirene poreske obaveze;
- 4) preduzetnika koji ima dospjele, a neizmirene poreske obaveze, nastale u vezi sa obavljanjem djelatnosti.

U cilju poboljšanja naplate poreza, ovim izmjenama izvršeno je **unapređenje mehanizama prinudne naplate poreza** u slučaju neizmirivanja poreske obaveze od strane poreskog obveznika. Ukoliko isplatilac zarade, naknade zarade, odnosno penzije poreskog obveznika, u postupku prinudne naplate dospjele, a neizmirene poreske obaveze poreskog obve-

znika, ne postupi po zaključku poreskog organa, odnosno ne obustavi i/ili ne uplati na porez i druge dažbine po odbitku na odgovarajući uplatni račun, poreski organ će prinudnu naplatu izvršiti iz novčanih sredstava sa računa isplatioca. Poreski organ ima pravo i da zabrani dužnicima poreskog obveznika koji duguje porez, da istom uplate svoje obaveze; da izvrši plenidbu potraživanja poreskog dužnika, odnosno da njegovom dužniku naloži da dužni iznos uplati na ime poreza njegovog povjerioca (koji ima poreski dug) i da mu blokira račun, ako ne postupi u skladu sa Zaključkom o prinudnoj naplati. Novi instrument obezbjeđenja naplate poreza je i ovlašćenje poreskog organa za fiducijarni prenos prava svojine na imovini poreskog dužnika uz propisivanje prekršajnih sankcija.

Ovim izmjenama detaljnije su razrađene **mjere inspekciskog nadzora**, a posebno mjera oduzimanja robe i zabrana obavljanja djelatnosti u trajanju do 90 dana. U toku inspekciskog nadzora, poreski inspektor će oduzeti robu u slučajevima kada: postoji sumnja da su roba, sirovine, repromaterijal, poluproizvodi i gotovi proizvodi upotrijebljeni ili nabavljeni bez obračunatog poreza ili na neki drugi način suprotan zakonu; kada robu stavlja u promet lice koje nije registrovano, odnosno ovlašćeno za obavljanje djelatnosti; kada se vrši proizvodnja robe radi stavljanja u promet, odnosno kada se vrši promet robe, a roba nije propisno evidentirana u poslovnim knjigama i drugim propisanim evidencijama; kada se vrši transport robe bez propisane dokumentacije (otpremnicu, tovarni list, račun i sl.); kada se roba prodaje van registrovanih poslovnih prostorija ili drugog mjesta određenog za prodaju od strane nadležnog organa. U navedenim slučajevima, poreski inspektor oduzeće i prevozno ili drugo sredstvo kojim se roba prevozi, odnosno stavlja u promet, ako je vrijednost robe veća od jedne trećine vrijednosti tog sredstva, odnosno kada vrijednost robe nije veća od jedne trećine vrijednosti tog sredstva, ako je ono, poslije fabričke izrade, dodatno opremljeno posebnim prostorom za skrivanje ili tajni prevoz robe. U toku inspekciskog nadzora poreski inspektor može, uz potvrdu, privremeno oduzeti poslovne knjige, evidencije, drugu dokumentaciju ili isprave, do okončanja postupka inspekciskog nadzora.

Takođe, dato je ovlašćenje poreskom inspektoru da, u toku inspekciskog nadzora, poreskom obvezniku izreče zabranu obavljanja djelatnosti u trajanju do 90 dana, ukoliko utvrdi da se: djelatnost obavlja tako da robu i usluge ne prati vjerodostojna dokumentacija (otpremnicu, faktura, izjava kupca i dr.); ne uplaćuje dnevni pazar, u skladu sa propisima; izbjegava utvrđivanje i plaćanje poreza radnim angažovanjem lica koja nemaju zaključen ugovor o radu ili drugi akt o radnom angažovanju donijet u skladu sa propisima o radnim

odnosima, kao i ako ta lica nijesu, u skladu sa propisima, prijavljena nadležnom organu za obavezno socijalno osiguranje; promet od prodaje roba ili pružanja usluga ne registruje preko poreske registar kase ili na drugi propisani način.

U cilju **unaprijeđenja organizacije rada poreskog organa**, ovim izmjenama, definisana je obaveza poreskog organa da, prilikom otkrivanja krivičnih djela i njihovih izvršilaca, preduzima istražne radnje po nalogu tužioca, kao i mogućnost da te istražne radnje preduzima bez naloga za kontrolu. Takođe, ustanovljava se sistem vršenja unutrašnje kontrole rada i ponašanja poreskih službenika i namještenika u vezi sa radom, u cilju sprječavanja korupcije službenika u vršenju službenih poslova.

U cilju **suzbijanja sive ekonomije** i stvaranja uslova za bolju poresku disciplinu, ovim zakonom vrši se unaprijeđenje kaznene politike kroz: uvođenje instrumenata za sprječavanje korupcije (obaveza podnošenja izvještaja o imovini za poreskog inspektora i ovlašćenog službenika koji vodi istražni postupak), otkrivanje krivičnih djela iz oblasti poreza i njihovih izvršilaca i strožije sankcionisanje učinilaca poreskih prekršaja. Izvršeno je i povećanje iznosa novčanih kazni za učinjene poreske prekršaje (u rasponu od 1.000 do 15.000 eura za pravno lice, od 500 do 6.000 eura za preduzetnika i od 100 do 1.000 eura za fizičko lice i odgovorno lice u pravnom licu, kao i od 500 do 6.000 eura za poreskog isplatioca, odnosno posrednika), kojim će se postići efikasnija borba protiv sive ekonomije. Takođe, propisana je kazna i za nerezidentnog poreskog obveznika koji nema stalnu poslovnu jedinicu u Crnoj Gori, a ostvaruje prihode ili stiče imovinu u Crnoj Gori, ukoliko ne imenuje poreskog punomoćnika i o tome ne obavijesti nadležni poreski organ.

Sinergijom svih predloženih mjera, uključujući i pooštrenje kaznene mjere kroz propisivanje većih novčanih kazni, stvaraju se realne pretpostavke za sužavanje zone sive ekonomije i nelojalne konkurencije.

Antoaneta Krivokapić
samostalna savjetnica I
u Direktoratu za poreski i carinski sistem

mr Iva Vuković

Program ekonomskih reformi - novi pristup u ekonomskom dijalogu Crne Gore i Evropske unije

Dijalog između Evropske unije i zemalja kandidata u oblasti ekonomske politike se, od ove godine, bazira na novom pristupu ekonomskom upravljanju, koje je postalo ključno u procesu proširenja. Njime je i formalno utvrđena obaveza izrade nacionalnih programa ekonomskih reformi, kojim treba definisati jasne smjernice, odnosno reforme koje pojedine zemlje treba da sprovedu kako bi uspostavile dugoročni rast i ojačale konkurentnost nacionalnih ekonomija. U cilju pružanja pomoći zemljama proširenja da ovladaju ekonomskim osnovama i zadovolje ekonomske kriterijume za pristupanje, a istovremeno, zadrže podršku za proširenje unutar Evropske unije, Evropska komisija je pripremila smjernice, odnosno koncept za izradu navedenog programa.

Ekonomsko upravljanje posebno je značajno kada su u pitanju zemlje Zapadnog Balkana, budući da ni jedna od njih, još uvijek, ne zadovoljava kriterijume funkcionalne tržišne ekonomije, niti može da podnese konkurentski pritisak unutar EU. Karakteristično za sve zemlje jeste da su pogođene visokom neza-

poslenošću, naročito među mladima, rastućim nivoima javnog deficita i duga. U tom smislu, od ključnog značaja je da ove zemlje intenziviraju reforme, kako bi se vratile održivom razvoju, unaprijedile konkurentnost, povećale zaposlenost i ekonomsku konvergenciju sa EU.

U tom pravcu, Vlada Crne Gore je, na sjednici održanoj 29. januara 2015. godine, donijela Program ekonomskih reformi za Crnu Goru 2015-2017 (PER), koji je 31. januara upućen Evropskoj komisiji u Briselu.

Priprema ovakvog dokumenta obezbjeđuje jednostavnije kreiranje konzistentne ekonomske politike, kako bi se, u što kraćem roku, ostvario njen primarni cilj - povećanje zaposlenosti i životnog standarda svih stanovnika Crne Gore. Na tom putu, Crna Gora se, kao i druge zemlje regiona, susreće sa nizom izazova. Pritom, ključni izazovi se odnose dinamiziranje privrednog rasta i stvaranje preduslova za bolju iskorišćenost značajnih prirodnih, privrednih i ljudskih potencijala. U skladu

sa tim, u narednom srednjoročnom periodu, koncept ekonomske politike će se bazirati na primjeni mjera fiskalne stabilnosti i održivosti i bržem sprovođenju strukturnih reformi što, uz realizaciju utvrđenih prioriternih sektorskih politika i infrastrukturnih projekata, direktno doprinosi povećanju konkurentnosti crnogorske ekonomije i bržem ekonomskom rastu.

Program ekonomskih reformi se sastoji iz dva dijela. U prvom dijelu (unaprijeđena verzija Pretpristupnog ekonomskog programa-PEP-a), obrađeni su makroekonomski okvir, javne finansije i strukturne reforme sa vremenskim okvirom za njihovo sprovođenje i budžetskim implikacijama istih. U drugom dijelu, prezentovane su sektorske strukturne reforme i mjere koje su u funkciji konkurentnosti i rasta. Iste su bazirane na makroekonomskom, odnosno fiskalnom okviru datom u I dijelu dokumenta i konzistentne su sa makroekonomskim strukturnim reformama.

U dijelu makroekonomskih projekcija, kao i ranijih godina, pripremljena su dva scenarija, osnovni i scenario nižeg rasta. Projekcije makroekonomskih indikatora, za period 2015-2017, predviđaju realni rast ekonomije od 3,5% u 2015, 3,8% u 2016. i 4.0% u 2017. godini, kao rezultat, prije svega, povećanja investicija i njihovog značajnog multiplikativnog efekta na ukupnu ekonomsku aktivnost. Prosječna projektovana stopa rasta BDP-a za period 2015-2017. iznosi 3,8%, što je iznad nivoa trenutne potencijalne stope rasta BDP-a (2.5%).

Alternativni scenario predviđa umjereniji rast ekonomske aktivnosti od 2,1% u 2015, a zatim slijedi rast sličan osnovnom scenariju ali sa niže osnove, i to: 3,1% u 2016. i 3,3% u 2017. godini. Prosječna projektovana stopa rasta BDP-a, za period 2015-2017, iznosila bi 2,9%, što je približno sadašnjoj potencijalnoj stopi rasta BDP-a.

U istom periodu, fiskalna politika biće usmjerena na smanjenje tekuće potrošnje i povećanje investicija u infrastrukturu, kako bi javni dug bio finansiran iz ekonomskog rasta, uz uspostavljanje njegovog opadajućeg trenda. Činjenica je da investicije u infrastrukturu mogu, na srednji rok, nepovoljno uticati na fiskalne indikatore kao što su deficit i javni dug, ali, dugoročno, kroz veće stope privrednog rasta, one utiču i na povećanje javnih prihoda, čime se stvaraju uslovi za stabilizaciju javnih finansija, uključujući i učešće javnog duga u BDP-u. U tom kontekstu, potrebno je tumačiti i odluku Crne Gore da realizuje strateški značajan projekat izgradnje autoputa, koji će zajedno sa drugim, velikim investicijama, koje su već u toku i koje su finansirane od strane privatnog kapitala, ne samo povećati privredni rast, nego i promijeniti tok cjelokupnog razvoja zemlje.

Bazirajući se na odgovarajućim makroekonomskim scenarijima, za period 2015-2017. godine, pripremljena su i dva fiskalna scenarija.

Prema osnovnom fiskalnom scenariju, u srednjem roku jav-

na potrošnja će biti relativno visoka, uzimajući u obzir da će kroz kapitalni budžet centralnog nivoa vlasti biti finansirana izgradnja dionice Autoputa Smokovac – Mateševo. Međutim, osim izdataka za autoput, rezidual potrošnje bilježi stagnaciju ili tek neznatna povećanja nominalne potrošnje, što je u skladu sa principima racionalizacije na svim nivoima vlasti. Kapitalni budžet će, tokom ovog perioda, prosječno iznositi oko 9% BDP-a, a izuzimajući izdatke za autoput, ostati na gotovo istom nivou kao u 2014. Deficit javnih finansija biće relativno visok, uzrokovan investicijama u fiksni kapital države. Izuzimajući ove izdatke, javne finansije bi, već od ove godine, prešle u zonu pozitivnog poslovanja i ostvarivale bi suficite.

Fiskalni scenario nižeg rasta, baziran na makroekonomskom scenariju nižeg rasta, predviđa deficit u javnim finansijama od oko 6,4% BDP-a, što je rezultat, pored ostalog, i smanjenja nominalnog BDP-a.

Relativno mala razlika između osnovnog i scenarija nižeg rasta rezultat je opreznog pristupa u planiranju prihoda u osnovnom scenariju, uzimajući u obzir veličinu ekonomije i izrazite podložnosti različitim eksternim i internim faktorima.

Mjere fiskalne politike su značajne, ali ne i dovoljne, tako da sprovođenje strukturnih reformi postaje prioritet ekonomske politike u srednjem roku. U skladu sa identifikovanim preprekama, definisane su strukturne reforme u oblastima proizvodnog tržišta i biznis okruženja, finansijske stabilnosti, tržišta rada i u oblasti javnih finansija. Pored toga, ekonomija se suočava i sa nizom prepreka koje proizilaze, kako iz relativno uske privredne strukture Crne Gore, tako i iz postojećih karakteristika ljudskog potencijala i fizičke infrastrukture. Vodeći se time, Vlada Crne Gore je prepoznala oblasti u okviru kojih je moguće sprovesti mjere koje će imati direktni uticaj na rast konkurentnosti: Politika saobraćaja, Rast i razvoj malih i srednjih preduzeća, Obrazovanje i strukturna nezaposlenost, Biznis okruženje, Jačanje eksterne pozicije zemlje, Politika uređenja i zaštite prostora, Razvoj ruralne infrastrukture i Razvoj elektronskih servisa.

Izbor mjera ekonomske politike prikazanih u Programu ekonomskih reformi u funkciji je ostvarenja prioriteta Vlade Crne Gore, pri čemu su ispoštovane preporuke Evropske komisije.

Delegacija Evropske komisije boravila je u Crnoj Gori početkom marta, sa ciljem boljeg upoznavanja sa Programom ekonomskih reformi za Crnu Goru 2015-2017 (PER). Iako je Crna Gora imala kratak rok za pripremu Programa, dobijene su pohvale, kako za formalne, tako i za suštinske karakteristike dokumenta. Početkom maja, u Briselu će biti održan ministarski sastanak, na kome će biti prezentovane ocjene Programa i date preporuke za vođenje ekonomske politike za 2016. godinu.

mr Iva Vuković,
generalna direktorica
u Direktoratu za ekonomsku politiku i razvoj

Jovica Petričević

Izmjene i dopune Zakona o porezu na dodatu vrijednost

Zakon o porezu na dodatu vrijednost („Službeni list RCG“, br. 65/01, 38/02, 72/02, 21/03, 76/05 i „Službeni list CG“, br. 16/07, 29/13 i 8/15), donešen je krajem 2001. godine i u primjeni je od 1. aprila 2003. godine. Porez na dodatu vrijednost se plaća u svim fazama prometnog ciklusa, umjesto ranijeg maloprodajnog poreza koji se, najvećim dijelom, plaćao u krajnjoj potrošnji. Obveznik plaćanja ovog poreza je pravno i fizičko lice čiji je oporezivi promet na godišnjem nivou veći od 18.000 eura. Poreska obaveza se plaća po jedinstvenoj stopi od 19% (do 1.jula 2013. godine ova stopa je iznosila 17%), za izvozne transakcije primjenjuje se nulta stopa, a za određeni broj javnih usluga i proizvoda koji su od značaja za životni standard građana (hljeb, brašno, mlijeko i mliječni proizvodi, hrana za odojčad, mast, ulje, meso, šećer, lijekovi, udžbenici, dnevna i periodična štampa i dr.) primjenjuje se snižena stopa od 7%.

Osnovni razlozi izmjena i dopuna Zakona o PDV-u u pret-hodnom periodu, uslovljeni su potrebom usklađivanja jed-nog broja postojećih rješenja sa pravnom tekovinom EU, a posebno sa direktivama Savjeta 2006/112 EZ, 2007/74 EZ i 2006/79 EZ. Naime, prilikom pripreme Pregovaračke po-zicije Crne Gore za međuvladinu konferenciju o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za poglavlje 16 – Porezi, Crna Gore je prihvatila pravnu tekovinu EU koja se odnosi na PDV. U dijelu u kojem se odstupa od pravne tekovine EU, Crna Gora će vršiti dodatna usklađivanja do datuma pristupanja Crne Gore EU, osim izuzeća i prelaznih razdoblja koja su tražena u Pregovaračkoj poziciji.

Posljednjim izmjenama i dopunama Zakona o PDV-u (upućene Skupštini Crne Gore 29. decembra 2014. godi-ne, a usvojene sredinom februara 2015.godine („Službeni list CG“, br. 9/15)) izvršeno je dodatno usklađivanje poje-dinih zakonskih rješenja sa EU direktivama, i uvedene su normativne novine, u cilju stvaranja preduslova za unap-ređenje investicionog ambijenta, odnosno privlačenja in-vestitora u djelatnostima gdje se povećava konkurentnost crnogorske ekonomije, stvaranja mogućnosti za zapošlja-vanje velikog broja domaćih lica, što pozitivno utiče na platni bilans Države i time doprinosi smanjenju njegovog deficita.

Usklađivanje jednog broja postojećih zakonskih rješenja sa pravnom tekovinom EU

U odnosu na staro zakonsko rješenje, shodno članu 24 Direktive Savjeta 2006/112 EZ o zajedničkom sistemu pore-za na dodatu vrijednost, bliže su definisane **telekomunika-cione usluge**. Pod telekomunikacionim uslugama smatraju se usluge koje se odnose na prenos, emitovanje ili prijem signala, riječi, slike i zvuka ili drugih informacija putem žice, radija, optičkih ili drugih elektromagnetskih sistema, pre-nos prava na osnovu kojeg se ovi kapaciteti koriste za takav prenos, kao i usluge koje omogućavaju pristup informativ-noj mreži drugih država.

Izvršeno je dodatno usklađivanje sa članom 135 Direk-tive Savjeta 2006/112 EZ od 28. novembra 2006. godine o zajedničkom sistemu poreza na dodatu vrijednost, gdje se navodi da će zemlje članice odobriti poresko oslobođenje za transakcije, uključujući i ugovaranje, koje se odnosi na depozitne i tekuće račune, plaćanja, transfere, dugove, če-kove i ostale prenosive instrumente, ali isključujući naplatu dugovanja, odnosno otkup dugova kao bankarskih i finan-sijskih usluga koji ubuduće neće biti oslobođeni plaćanja PDV-a.

Usluge igara na sreću biće oslobođene od plaćanja po-reza na dodatu vrijednost, što je u skladu sa članom 135 Di-rektive Savjeta 2006/112 EZ, gdje je propisano da su države članice obavezno izuzete od oporezivanja kladenja, lutrije i ostalih vrsta kockanja, zavisno o uslovima i ograničenjima koje propisuju same države članice.

Pravno - tehničko poboljšanje postojećih zakonskih rješenja

Izvršeno je:

- poboljšanje rješenja koje se u praksi pokazalo kao ne-dovoljno efikasno, pa je novim zakonskim rješenjem propi-sano da je poreski dužnik primalac usluga iz člana 17 Zakona o PDV-u, iako nije obveznik PDV-a, dok je do sada obveznik plaćanja PDV bio davalac usluga.

- dodatno pojašnjenje postojećeg rješenja kojim se ot-klanjaju određenje nedoumice oko utvrđivanja poreske osnovice za obračun PDV-a, odnosno sniženje cijena i po-pusti koji se odobravaju na računu ne mogu biti manji od nabavne vrijednosti, odnosno cijene koštanja proizvoda.

- dodatno pojašnjenje člana 37 stav 1 postojećeg rješe-nja, kojim će se otkloniti određenje nedoumice u vezi uslo-va neophodnih za odbijanje ulaznog PDV-a. Naime poreski obveznik po predloženom rješenju, prilikom obračunavanja poreske obaveze, može odbiti PDV koji je dužan da plati ili je platio prilikom nabavke proizvoda od drugoh poreskog obveznika, prilikom uvoza proizvoda i kao primalac ako je te proizvode, odnosno usluge upotrijebio ili će ih iskoristiti u svrhe ostvarivanja prihoda pri obavljanju oporezive djelat-nosti, pri čemu samostalnost, trajnost i namjera ostvariva-nja prihoda moraju postojati istovremeno.

- skraćenje roka u kome poreski organ donosi rješenje o registraciji PDV-a sa 15 na 7 dana od dana prijema prijave, a u cilju uklanjanja jedne od biznis barijera prilikom otpoči-njanja obavljanja djelatnosti za koju se plaća PDV.

Posebne novine

Takođe, novim zakonskim rješenjima, odnosno uvođe-njem nulte stope PDV-a na isporuku proizvoda i usluga koje se koriste za investicije u visokom turizmu (hoteli sa pet i više zvjezdica), investicije u izgradnji energetskog objekta za proizvodnju električne energije instalisane snage veće od

10MW i kapaciteta za proizvodnju prehrambenih proizvoda razvrstanih u okviru sektora C grupa 10 Zakona o klasifikaciji djelatnosti („Službeni list CG“, broj 18/11), čija investiciona vrijednost prelazi 500.000 eura, stvoreni su preduslovi za unapređenje investicionog ambijenta, odnosno privlačenja investitora u djelatnostima gdje se povećava konkurentnost crnogorske ekonomije i stvara mogućnost za zapošljavanje velikog broja domaćih lica, što pozitivno utiče na platni bi-lans Države i doprinosi smanjenju njegovog deficita.

Postojeće rješenje, prema kojem investitor plaća PDV na sve nabavke koje služe za gradnju investicionih objekata, podrazumijeva da se tako plaćeni porez iskazuje kao pore-ski kredit i vraća investitoru nakon podnošenja poreske pri-jave, a PDV kredit se vraća u roku od 60 dana po isteku roka za podnošenje poreske prijave. Ovakvo rješenje za investi-cije velike vrijednosti, predstavlja određenu biznis barijeru i zahtijeva angažovanje novčanih sredstava, koja se investi-toru vraćaju u periodu od dva do tri mjeseca.

Na ovaj način, stvaraju se povoljniji uslovi za investira-nje tako što se otklanjaju biznis barijere i stvaraju uslovi za poboljšanje likvidnosti investitora. Prema tome, investitoru se ne smanjuje obaveza za plaćanje poreza, već se zamje-njuje model po kojem investitor plaća porez, a koji je Država dužna da mu vrati. Period investiranja traje, po pravilu, duže vrijeme i u istom se ne može očekivati da se, po osnovu in-vesticije, ostvaruje izlazni PDV, tako da u tom periodu mora nastati poreski kredit u iznosu poreza koji je plaćen na uku-pne nabavke. Imajući u vidu činjenicu da se PDV plaćen na nabavke u toku investiranja vraća investitoru, to predloženo rješenje ima neutralan uticaj na budžetske prihode.

Novim zakonskim rješenjem ne favorizuje se nijedan po-tencijalni investitor, niti se istim različito tretiraju domaći i strani investitori, pa su samim tim svi izjednačeni u ekonom-skom smislu, čime se istim „de facto“ ne narušavaju pravila državne pomoći.

Ove transakcije će se pratiti na poseban način, te će se podzakonskim aktom propisati postupak izdavanja računa, vođenje evidencije i izvještavanje poreskog organa sa ciljem da se obezbijedi zaštita od mogućih zloupotreba.

Takođe, uvodi se nulta stopa PDV-a na isporuku proi-zvoda, odnosno usluga koje se vrše u skladu sa Ugovorom o kreditu, odnosno zajmu, zaključenom između Crne Gore i Međunarodne finansijske organizacije, odnosno druge države ili treće strane u kojem se Crna Gora pojavljuje kao garant, u dijelu koji se finansira dobijenim novčanim sred-stvima, ako je tim ugovorom predviđeno da se iz dobijenih novčanih sredstava neće plaćati troškovi poreza.

Ovo rješenje je donešeno u cilju uvođenja olakšica za fi-nansiranje razvojnih i infrastrukturnih projekata od strane Države i jedinica lokalne samouprave. Poznata je praksa da međunarodne finansijske organizacije odobravaju kredite Državi i jedinicama lokalne samouprave, uz uslov da se iz odobrenog kredita ne plaćaju poreske obaveze. U takvoj si-tuaciji su Država i jedinice lokalne samouprave u obavezi da PDV plaćaju iz Budžeta, a koji je samim plaćanjem, istovre-meno, budžetski prihod. Predloženim rješenjem, Budžet se oslobađa obaveze da unaprijed angažuje sredstva za plaća-nje PDV-a na nabavke, a koji u roku od 1-2 mjeseca ponovo postaje prihod Budžeta. Imajući u vidu činjenicu da je pla-ćanje PDV-a na nabavke istovremeno i prihod Budžeta, to predloženo rješenje i u ovom slučaju ima neutralan uticaj na budžetske prihode.

Posebno se obrazlažu riječi iz odredbe koje glase:“treće strane u kojem se Crna Gora pojavljuje kao garant“. Nave-dena odredba podrazumijeva slučajeve kada se Crna Gora pojavljuje kao garant za rezidentna lica, na primjer ako je zaključen ugovor između EBRD-a i jedinice lokalne samo-uprave, a za koji se kao garant pojavljuje Crna Gora, takav pravni odnos ispunjava uslove za primjenu predložene odredbe.

Jovica Petričević
Načelnik direkcije za poreski sistem i poresku politiku
u Direktoratu za poreski i carinski sistem

Vesna Obradović

Ranko Stevović

Miloš Popović

Snežana Mugoša

Javna potrošnja u 2014. - preliminarni podaci*

Ekonomija Crne Gore je u 2014. godini, prema procjenama, zabilježila umjereniji rast od planiranog. Kao glavni razlog niže ekonomske aktivnosti navodi se odlaganje realizacije investicionih projekata i nedovoljno međunarodno okruženje, koje je, uz loše vremenske prilike, uslovilo skroman rast sektora turizma. Nakon skoro rekordne osnove u proizvodnji električne energije u 2013. godini, očekivano je došlo do pada industrijske proizvodnje u 2014. godini. Veći dio godine karakterisala su i deflatorna kretanja uz nisku kreditnu aktivnost. Posljedice ovakvih dešavanja u makroekonomskom okruženju rezultirale su procijenjenom stopom rasta od 2%. Ovakav makroekonomski ambijent odrazio se i na javne finansije.

JAVNE FINANSIJE CRNE GORE

Strukturu javnih finansija Crne Gore čini Budžet Crne Gore sa državnim fondovima (Fondom penzijskog i invalid-

skog osiguranja, Fondom zdravstvenog osiguranja, Fondom za obeštećenje, Zavodom za zapošljavanje i Fondom rada) i budžeti lokalnih samouprava (Prijestonica Cetinje, Glavni grad Podgorica i 21 opština). Centralni budžet Crne Gore čini 87% javnih finansija u 2014, dok se preostalih 13% odnosi na lokalnu samoupravu.

Prioritet fiskalne politike u 2014. godini bila je konsolidacija javnih finansija, uz jačanje poreske discipline i kontinuirano sprovođenje mjera štednje na strani budžetske potrošnje. Iako je evidentan rast budžetskih prihoda za 5,9% u odnosu na plan, mora se konstatovati da bi rezultat bio još povoljniji da nije došlo do deflatorsnog kretanja cijena i odlaganja najavljenih investicija, što je vodilo nižem ekonomskom rastu od planiranog.

Preliminarni konsolidovani javni prihodi u 2014. iznosili su 1.560,5 miliona eura, ili 46,0% BDP-a (3.393,2 miliona eura). U odnosu na 2013. godinu, kao i u odnosu na plan, prihodi su veći za oko 118 miliona eura ili za 8,2%. Poveća-

nju prihoda u odnosu na 2013. godinu, najviše su doprinijeli: PDV sa 68,4 miliona eura rasta, doprinosi sa 45,8 miliona eura, porez na dohodak fizičkih lica 12,7 miliona eura, kao i lokalni porezi, koji su bili veći za 4,5 miliona eura. Rast prihoda ostvaren je, djelimično, zbog povećanja poreskih stopa (krizni porez na zarade, povećana osnovna stopa poreza na dodatu vrijednost), ali i kao rezultat kontinuirane borbe protiv sive ekonomije posebno na tržištu rada, smanjivanje poreskih potraživanja po osnovu neuplaćenih poreza i doprinosa na zarade i uz blagi rast ekonomske aktivnosti.

Preliminarna konsolidovana javna potrošnja u 2014. godini iznosila je 1.606,6 miliona eura ili 47,3% BDP-a, i povećana je za 18,7 miliona eura, ili 1,2% u odnosu na 2013, dok je planom predviđeni iznos premašen za 141,8 miliona eura, odnosno za 9,7%. Rast potrošnje posljedica je: (a) povećanja državnog udjela u vlasništvu kompanije Elektroprivreda Crne Gore,¹ (b) metodološke prekvalifikacije karaktera

stavke otplate obaveza iz prethodnog perioda² i (c) neplanirane otplate garancija od blizu 20 miliona eura. U strukturi izdataka najveći dio zauzimaju bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca (12,5% BDP-a) i transferi za socijalnu zaštitu (14,5% BDP-a). Kapitalni izdaci javnog sektora iznosili su 3,7% BDP-a, dok su kamate iznosile 2,3% BDP-a i bilježe rast od 10% u odnosu na 2013. godinu.

Preliminarni deficit javnih finansija na kraju 2014. godine iznosio je 46,1 miliona eura ili 1,4% BDP-a, i manji je za 114,3 miliona eura u odnosu na deficit na kraju 2013. U 2014. godini ostvaren je primarni suficit od 1,0% BDP-a.

* - Podaci korišćeni u ovoj analizi su preliminarni, dok će konačni podaci biti sastavni dio Zakona o završnom računu budžeta za 2014. godinu.

1 - Tehnički, ova operacija imala je karakter povećanja nefinansijske imovine države kroz povećanje udjela u akcionarskom društvu i kao takva, shodno računovodstvenim standardima knjiži se kao kapitalni transfer države (po ovom osnovu došlo je do povećanja

stavke Kapitalni izdaci u tekućem budžetu). S druge strane, poreski dug prema državi je izmiren za isti iznos za koji je uvećan udio u kompaniji, što je jedan od razloga povećane naplate prihoda u 2014. godini.

2 - Otplate obaveza iz prethodnog perioda uključena je u izdatke, a samim tim i u obračun deficita za 2014. godinu.

BDP (u mil. €)	3393,2						3327,0			
	preliminarni						sa konačnim podacima lokalne samouprave			
Javna potrošnja	2014 - ostvarenje		2014 - plan		Odstupanje		2013 - ostvarenje		Odstupanje	
	mil. €	% BDP	mil. €	% BDP	mil. €	%	mil. €	% BDP	mil. €	%
Izvorni prihodi	1560,51	46,0	1442,16	42,5	118,35	8,2	1441,89	43,3	118,61	8,2
Porezi	950,10	28,0	888,21	26,2	61,89	7,0	863,52	26,0	86,59	10,0
Porez na dohodak fizičkih lica	136,82	4,0	121,15	3,6	15,68	12,9	124,15	3,7	12,67	10,2
Porez na dobit pravnih lica	45,02	1,3	44,40	1,3	0,62	1,4	40,64	1,2	4,38	10,8
Porez na promet nepokretnosti	14,87	0,4	15,79	0,5	-0,92	-5,8	14,13	0,4	0,74	5,3
Porez na dodatu vrijednost	497,59	14,7	455,95	13,4	41,64	9,1	429,20	12,9	68,39	15,9
Akcize	156,47	4,6	171,11	5,0	-14,65	-8,6	161,45	4,9	-4,98	-3,1
Porez na međunarodnu trgovinu i transakcije	22,27	0,7	23,74	0,7	-1,47	-6,2	22,27	0,7	0,00	0,0
Lokalni porezi	71,09	2,1	51,00	1,5	20,09	39,4	66,60	2,0	4,49	6,7
Ostali republički prihodi	5,97	0,2	5,08	0,1	0,89	17,5	5,09	0,2	0,88	17,3
Doprinosi	444,30	13,1	397,82	11,7	46,48	11,7	398,49	12,0	45,81	11,5
Takse	20,75	0,6	28,28	0,8	-7,53	-26,6	33,30	1,0	-12,54	-37,7
Naknade	71,47	2,1	55,05	1,6	16,42	29,8	68,24	2,1	3,23	4,7
Ostali prihodi	43,33	1,3	45,75	1,3	-2,41	-5,3	50,01	1,5	-6,67	-13,3
Primici od plate kredita i sredstva prenjeta iz prethodne godine	21,45	0,6	17,05	0,5	4,40	25,8	18,63	0,6	2,82	15,2
Donacije	9,09	0,3	10,00	0,3	-0,91	-9,1	9,72	0,3	-0,63	-6,4
Javna potrošnja	1606,65	47,3	1464,81	43,2	141,83	9,7	1587,94	47,7	18,70	1,2
Tekuća budžetska potrošnja	1482,15	43,7	1339,54	39,5	142,61	10,6	1463,56	44,0	18,60	1,3
Tekući izdaci	755,75	22,3	695,38	20,5	60,37	8,7	668,86	20,1	86,89	13,0
Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	424,13	12,5	422,38	12,4	1,75	0,4	407,05	12,2	17,09	4,2
Ostala lična primanja	14,13	0,4	13,96	0,4	0,17	1,2	14,51	0,4	-0,37	-2,6
Rashodi za materijal	34,80	1,0	45,81	1,4	-11,01	-24,0	33,32	1,0	1,48	4,4
Rashodi za usluge	60,09	1,8	42,66	1,3	17,42	40,8	56,45	1,7	3,64	6,4
Rashodi za tekuće održavanje	25,23	0,7	25,64	0,8	-0,41	-1,6	24,27	0,7	0,96	3,9
Kamate	78,37	2,3	78,91	2,3	-0,55	-0,7	71,27	2,1	7,10	10,0
Renta	8,50	0,3	8,58	0,3	-0,08	-0,9	8,36	0,3	0,14	1,7
Subvencije	18,84	0,6	19,63	0,6	-0,79	-4,0	18,18	0,5	0,66	3,6
Ostali izdaci	27,31	0,8	27,45	0,8	-0,14	-0,5	23,24	0,7	4,07	17,5
Kapitalni izdaci u tekućem budžetu	64,35	1,9	10,35	0,3	54,01	521,9	12,21	0,4	52,14	427,0
Transferi za socijalnu zaštitu	492,40	14,5	495,31	14,6	-2,91	-0,6	483,40	14,5	9,00	1,9
Transferi institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru	130,49	3,8	131,80	3,9	-1,31	-1,0	121,54	3,7	8,95	7,4
Kapitalni izdaci	124,49	3,7	125,27	3,7	-0,78	-0,6	124,39	3,7	0,11	0,1
Pozajmice i krediti	3,76	0,1	4,35	0,1	-0,59	-13,5	4,13	0,1	-0,37	-8,9
Rezerve	16,00	0,5	12,71	0,4	3,29	25,9	15,94	0,5	0,05	0,3
Otplata garancija	18,48	0,5	0,00	0,0	18,48		109,13	3,3	-90,65	-83,1
Otplata obaveza iz prethodnog perioda	65,27	1,9	0,00	0,0	65,27		60,54	1,8	4,73	7,8
Neto povećanje obaveza	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00		14,44	0,4	-14,44	-100,0
Suficit/ Deficit	-46,14	-1,4	-22,65	-0,7	-23,49	103,7	-160,49	-4,8	114,35	-71,2
Primarni deficit	32,23	0,9	56,26	1,7	-24,03	-42,7	-89,22	-2,7	121,45	-136,1
Otplata duga	265,18	7,8	220,43	6,5	44,75	20,3	239,03	7,2	26,15	10,9
Otplata duga rezidentima	111,88	3,3	34,51	1,0	77,37	224,2	118,02	3,5	-6,14	-5,2
Otplata duga nerezidentima	112,74	3,3	112,58	3,3	0,16	0,1	68,32	2,1	44,42	65,0
Otplata obaveza iz prethodnog perioda	40,56	1,2	73,34	2,2	-32,78	-44,7	52,69	1,6	-12,13	-23,0
Nedostajuća sredstva	-311,32	-9,2	-243,08	-7,2	-68,24	28,1	-399,52	-12,0	88,20	-22,1
Finansiranje	311,32	9,2	243,08	7,2	68,24	28,1	399,52	12,0	-88,20	-22,1
Pozajmice i krediti iz domaćih izvora	109,57	3,2	600	0,2	103,57	1726,2	151,29	4,5	-41,72	-27,6
Pozajmice i krediti iz inostranih izvora	210,33	6,2	227,98	6,7	-17,65	-7,7	191,43	5,8	18,90	9,9
Prihodi od privatizacije	11,77	0,3	7,00	0,2	4,77	68,2	26,78	0,8	-15,01	-56,0
Povećanje/smanjenje depozita	-20,35	-0,6	2,10	0,1	-22,46	-1067,1	30,01	0,9	-50,36	-167,8

Izvor: Ministarstvo finansija Crne Gore

BUDŽET CRNE GORE

Primici Državnog Budžeta³ za 2014. godinu iznosili su 1.665,9 miliona eura, od čega se na izvorne prihode odnosi 1.351,8 miliona eura, dok je 314,1 miliona prihodovano iz drugih izvora finansiranja, dominantno iz zaduživanja na inostranom tržištu. Izvorni prihodi budžeta veći su u odnosu na ostvarene u 2013. za 108,4 miliona eura ili 8,7%, odnosno 75,8 miliona eura ili 5,9% u odnosu na planirane. Povećanju prihoda najviše je doprinijela naplata poreza i doprinosa, koji u strukturi prihoda imaju najveći udio.

Najznačajniji rast u odnosu na prošlu godinu ostvaren je kod prihoda po osnovu PDV-a za 68,4 miliona eura, što je rezultat (a) povećanja stope,⁴ (b) smanjenja sive ekonomije, (c) naplate zaostalih poreskih potraživanja i (d) rasta ekonomske aktivnosti. Takođe, prihodi po osnovu doprinosa su veći za 45,8 miliona eura u odnosu na 2013. i 46,5 miliona eura u odnosu na plan, a rezultat su pojačanih mjera na suzbijanju sive ekonomije na tržištu rada, ali i naplate potraživanja po ovom osnovu od privrednih subjekata. Takođe, rast je zabilježen i kod naplate poreza na dohodak fizičkih lica od 8,8 miliona eura u odnosu na 2013. godinu. Značajno pozitivno odstupanje, ostvareno je kod naplate poreza na dobit pravnih lica od oko 4,4 miliona eura u odnosu na prošlu godinu, što se najviše pripisuje Vladinoj podsticajnoj mjeri u kojoj je garantovan diskont za jednokratno i u zakonom propisanom roku plaćanje ove vrste poreza.

Sa druge strane, zabilježen je pad u naplati prihoda po osnovu akciza od 5 miliona eura u odnosu na prošlu godinu, i 15 miliona eura u odnosu na plan. Razlog odstupanja je odložena skupštinska rasprava, a samim tim i kasnije usvajanje izmjene Zakona o akciznim proizvodima, što je skratilo vrijeme primjene više stope, a time se uticalo i na manji nivo naplaćenih prihoda po ovom osnovu. Dodatno, razlog odstupanja je i siva ekonomija na tržištu akciznih proizvoda, zbog čega se sprovede pojačane mjere kontrole tog dijela tržišta, posebno duvanskih proizvoda. Takođe, naplata taksi bilježi pad od 12,2 miliona eura u odnosu na 2013. godinu, što je posljedica ukidanja taksi na SIM kartice, kablovsku TV i električna brojila.

Na rashodnoj strani Budžeta, primjenjivale su se ranije uvedene mjere privremenog obustavljanja usklađivanja penzija, a sprovedene su i restriktivne mjere u dijelu rashoda za rad komisija i drugih radnih grupa Vlade, i potrošnje u javnim preduzećima i drugim privrednim subjektima u kojima Vlada ima većinski udio kapitala, kao i u lokalnim samoupravama.

Ukupni izdaci budžeta Crne Gore za 2014. godinu iznosili su 1.454,4 miliona eura ili 42,9% procijenjenog BDP-a za 2014. godinu (3.393,2 miliona eura), od čega je finansirana tekuća budžetska potrošnja u iznosu od 1.379,3 miliona eura i kapitalne investicije u iznosu od 75,1 miliona eura. U odnosu na godinu ranije, rashodi su povećani za 9,6 miliona eura, što je, uprkos visokoj bazi iz 2013. (zbog plaćenih garancija), rezultat jednokratnih događaja koji su obilježili i 2014. godinu, a detaljnije su objašnjeni u analizi prihoda javnih finansija. Zakonom o budžetu za 2014. bilo je planirano usklađivanje penzija, ali je, na kraju, odlučeno da se nastavi sa kriznom mjerom zamrzavanja rasta penzija, što je dovelo do 12,9 miliona eura niže potrošnje u odnosu na plan.

Deficit centralnog budžeta na kraju 2014. godine iznosio je 102,6 miliona eura ili 3,0%, i niži je za 113,2 miliona eura od deficita ostvarenog 2013. Ovaj rezultat obuhvata oko 60 miliona eura ili 1,7% BDP-a jednokratnih i nepredviđenih troškova, kao što su otpлата zaostalih obaveza prema državi (oko 32 miliona eura), otpлата garancija (15,3 miliona eura) i sudska izvršenja (15,5 miliona eura). Ovo jasno ukazuje na činjenicu da potpuna izbalansiranost centralnog budžeta nije moguća, ukoliko izostanu mjere racionalizacije na rashodnoj strani i odgovoran odnos prema novcu poreskih obveznika. Bez ovih troškova, deficit centralnog budžeta u 2014. godini bi iznosio svega 39,8 miliona eura ili 1,2% BDP-a.

U 2014. otplaćeno je 209,7 miliona eura duga prema kreditorima.⁵ Za potrebe finansiranja nedostajućih sredstava u centralnom budžetu, država je ostvarila prilive od 104,4 miliona eura po osnovu zaduživanja na domaćem tržištu, dominantno emisijom obveznica, i 205,7 miliona eura zaduživanjem na inostanom tržištu.

3 - Primici Budžeta uključuju izvorne prihode (direktne i indirektne poreze i neporeske prihode), pozajmice, donacije i prihode od privatizacije i prodaje imovine.

4 - Primjena povećane stope poreza na dodatu vrijednost od 19% počela je 01.07.2013.

5 - Navedeni obračun deficita za 2014. nije u potpunosti metodološki usklađen sa deficitom za 2013. godinu, jer ne uključuje stavku neto povećanja obaveza, za koju će ovako izraženi deficit biti korigovan prilikom izrade Zakona o završnom računu budžeta za 2014. U slučaju neto smanjenja obaveza, deficit bi bio korigovan na niže.

BDP (u mil. €)	3393,2						3327,0			
	preliminarni podaci						podaci po završnom			
Budžet Crne Gore	2014 - ostvarenje		Plan 2014		Odstupanje		2013 - Ostvarenje		Odstupanje	
	mil. €	% BDP	mil. €	% BDP	mil. €	%	mil. €	% BDP	mil. €	%
Izvorni prihodi	1351,85	39,8	1276,06	37,6	75,80	5,9	1243,44	37,4	108,42	8,7
Porezi	833,20	24,6	797,83	23,5	35,37	4,4	755,70	22,7	77,51	10,3
Porez na dohodak fizičkih lica	104,41	3,1	96,01	2,8	8,39	8,7	95,62	2,9	8,79	9,2
Porez na dobit pravnih lica	45,02	1,3	44,40	1,3	0,62	1,4	40,64	1,2	4,38	10,8
Porez na promet nepokretnosti	1,48	0,0	1,54	0,0	-0,07	-4,2	1,44	0,0	0,04	2,7
Porez na dodatu vrijednost	497,59	14,7	455,95	13,4	41,64	9,1	429,20	12,9	68,39	15,9
Akcize	156,47	4,6	171,11	5,0	-14,65	-8,6	161,45	4,9	-4,98	-3,1
Porez na međunarodnu trgovinu i transakcije	22,27	0,7	23,74	0,7	-1,47	-6,2	22,27	0,7	0,00	0,0
Ostali republički prihodi	5,97	0,2	5,08	0,1	0,89	17,5	5,09	0,2	0,88	17,3
Doprinosi	444,30	13,1	397,82	11,7	46,48	11,7	398,49	12,0	45,81	11,5
Takse	15,01	0,4	20,92	0,6	-5,92	-28,3	27,18	0,8	-12,17	-44,8
Naknade	16,96	0,5	13,02	0,4	3,93	30,2	13,23	0,4	3,72	28,1
Ostali prihodi	29,53	0,9	31,41	0,9	-1,88	-6,0	33,68	1,0	-4,15	-12,3
Primici od otplate kredita i sredstva prenjeta iz prethodne godine	7,38	0,2	7,05	0,2	0,34	4,8	8,54	0,3	-1,16	-13,6
Donacije	5,47	0,2	8,00	0,2	-2,53	-31,6	6,61	0,2	-1,14	-17,3
Budžetski izdaci	1454,42	42,9	1327,57	39,1	126,86	9,6	1444,79	43,4	9,63	0,7
Tekući izdaci	1379,27	40,6	1237,30	36,5	141,98	11,5	1367,57	41,1	11,70	0,9
Tekući budžetski izdaci	691,53	20,4	632,12	18,6	59,41	9,4	605,64	18,2	85,88	14,2
Bruto zarade i doprinosi na teret poslodavca	387,34	11,4	386,34	11,4	1,00	0,3	371,00	11,2	16,34	4,4
Ostala lična primanja	11,83	0,3	11,48	0,3	0,35	3,0	12,02	0,4	-0,20	-1,6
Rashodi za materijal	28,59	0,8	30,80	0,9	-2,22	-7,2	27,27	0,8	1,32	4,8
Rashodi za usluge	51,91	1,5	42,66	1,3	9,24	21,7	47,50	1,4	4,40	9,3
Rashodi za tekuće održavanje	21,28	0,6	21,65	0,6	-0,38	-1,8	20,42	0,6	0,86	4,2
Kamate	74,98	2,2	75,57	2,2	-0,58	-0,8	67,92	2,0	7,06	10,4
Renta	8,05	0,2	8,15	0,2	-0,10	-1,2	7,93	0,2	0,12	1,5
Subvencije	18,43	0,5	18,87	0,6	-0,45	-2,4	17,43	0,5	1,00	5,7
Ostali izdaci	24,78	0,7	26,24	0,8	-1,46	-5,6	21,94	0,5	2,84	12,9
Kapitalni izdaci u tekućem budžetu	64,35	1,9	10,35	0,3	54,01	521,9	12,21	0,7	52,14	427,0
Transferi za socijalnu zaštitu	492,15	14,5	494,72	14,6	-2,58	-0,5	482,97	14,5	9,18	1,9
Transferi institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru	99,05	2,9	99,46	2,9	-0,41	-0,4	94,31	2,8	4,74	5,0
Kapitalni budžet	75,15	2,2	90,27	2,7	-15,12	-16,7	77,22	2,3	-2,07	-2,7
Pozajmice i krediti	2,48	0,1	2,14	0,1	0,34	16,1	2,75	0,1	-0,27	-9,7
Rezerve	13,53	0,4	8,85	0,3	4,68	52,8	14,13	0,4	-0,59	-4,2
Otplata garancija	15,26	0,4	0,00	0,0	15,26	...	107,23	3,2	-91,97	-85,8
Otplata obaveza iz prethodnih godina	65,27	1,9	0,00	0,0	65,27	...	60,54	1,8	4,73	7,8
Neto povećanje obaveza	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	...	14,44	0,4	-14,44	-100,0
Suficit / deficit	-102,57	-3,0	-51,51	-1,5	-51,06	99,1	-215,79	-6,5	113,22	-52,5
Primarni bilans	-27,59	-0,8	24,06	0,7	-51,65	-214,7	-147,87	-4,4	120,28	-81,3
Otplata dugova	209,75	6,2	171,43	5,1	38,32	22,4	174,03	5,2	35,73	20,5
Otplata duga rezidentima	99,76	2,9	30,01	0,9	69,75	232,4	107,62	3,2	-7,86	-7,3
Otplata duga nerezidentima	109,99	3,2	108,08	3,2	1,91	1,8	66,40	2,0	43,59	65,6
Otplata obaveza iz prethodnih godina		0,0	33,34	1,0						
Nedostajuća sredstva	-312,32	-9,2	-222,94	-6,6	-89,39	40,1	-389,82	-11,7	77,49	-19,9
Finansiranje	312,32	9,2	222,94	6,6	89,39	40,1	389,82	11,7	-77,49	-19,9
Pozajmice i krediti od domaćih izvora	104,41	3,1	0,00	0,0	104,41	...	145,35	4,4	-40,94	-28,2
Pozajmice i krediti od inostranih izvora	205,75	6,1	227,98	6,7	-22,23	-9,8	188,52	5,7	17,23	9,1
Primici od prodaje imovine	3,92	0,1	5,00	0,1	-1,08	-21,6	11,95	0,4	-8,03	-67,2
Povećanje / smanjenje depozita	-1,75	-0,1	-10,04	-0,3	8,28	-82,5	44,00	1,3	-45,76	-104,0

Izvor: Ministarstvo finansija Crne Gore

LOKALNA SAMOUPRAVA

Shodno članu 74 Zakona o finansiranju lokalnih samouprava, opštine izvještaje o planiranim i ostvarenim prihodima, planiranim i izvršenim rashodima i budžetskom zaduženju dostavljaju Ministarstvu finansija kvartalno, u roku od 30 dana od dana isteka kvartala.

Prihodi lokalne samouprave na kraju 2014 .iznosili su 209,9 miliona eura ili 6,3% BDP-a, i veći su za 43,8 miliona eura u odnosu na plan, odnosno 11 miliona u odnosu na godinu ranije. U okviru prihoda, pozitivno odstupanje u odnosu na 2013. bilježi naplata poreza za 9,1 milion eura i, u okviru njih, porez na dohodak fizičkih lica za 3,9 miliona eura, te lokalni porezi za 4,5 miliona eura.

Rashodi lokalne samouprave na kraju 2014. iznosili su 156,2 miliona eura ili 4,8% BDP-a, što je za 7,9 miliona eura više nego što je to bio slučaj 2013. godine. Najznačajniji rast rashoda desio se u dijelu kapitalnog budžeta, koji je za 2,2 miliona eura veći u odnosu na 2013. godinu. Lokalne samouprave u 2014. godini su imale izdatak od 3,2 miliona eura po osnovu aktiviranja garancija.

Suficit lokalne samouprave procijenjen je na 56,4 miliona eura ili 1,6% BDP-a, dok je otplaćeno oko 40 miliona eura obaveza iz prethodnog perioda. Transferi iz centralnog budžeta tokom analizirane godine iznosili su 2,7 miliona eura.

	preliminarni										konačni rezultat		
Lokalna samouprava	2014 - procjena		2014 - plan		Odstupanje		2013 - ostvarenje		Odstupanje				
	mil. €	% BDP	mil. €	% BDP	mil. €	%	mil. €	% BDP	mil. €	%			
Izvorni prihodi	209,95	6,2	166,10	4,9	43,84	26,4	198,95	6,0	10,99	5,5			
Porezi	116,90	3,4	90,38	2,7	26,52	29,3	107,82	3,2	9,08	8,4			
Porez na dohodak fizičkih lica	32,42	1,0	25,13	0,7	7,28	29,0	28,53	0,9	3,88	13,6			
Porez na promet nepokretnosti	13,40	0,4	14,25	0,4	-0,86	-6,0	12,69	0,4	0,70	5,6			
Lokalni porezi	71,09	2,1	51,00	1,5	20,09	39,4	66,60	2,0	4,49	6,7			
Takse	5,75	0,2	7,36	0,2	-1,61	-21,9	6,12	0,2	-0,37	-6,1			
Naknade	54,51	1,6	42,02	1,2	12,49	29,7	55,00	1,7	-0,49	-0,9			
Ostali prihodi	15,10	0,4	14,33	0,4	0,77	5,3	16,33	0,5	-1,23	-7,5			
Primici od otplate kredita	14,07	0,4	10,00	0,3	4,07	40,7	10,58	0,3	3,49	32,9			
Donacije	3,62	0,1	2,00	0,1	1,62	81,0	3,10	0,1	0,52	16,7			
Izdaci	156,23	4,6	137,25	4,0	18,98	13,8	148,36	4,5	7,87	5,3			
Tekuća budžetska potrošnja	106,89	3,2	102,25	3,0	4,64	4,5	101,19	3,0	5,70	5,6			
Tekući budžetski izdaci, od čega:	64,22	1,9	63,27	1,9	0,96	1,5	63,22	1,9	1,00	1,6			
Bruto zarade	36,79	1,1	36,04	1,1	0,75	2,1	36,04	1,1	0,75	2,1			
Ostala lična primanja	2,31	0,1	2,48	0,1	-0,18	-7,1	2,48	0,1	-0,18	-7,2			
Rashodi za materijal	6,21	0,2	15,00	0,4	-8,79	-58,6	6,05	0,2	0,16	2,6			
Rashodi za usluge	8,18	0,2		0,0	8,18		8,95	0,3	-0,77	-8,6			
Kamate	3,39	0,1	3,35	0,1	0,04	1,1	3,35	0,1	0,04	1,1			
Subvencije	0,42	0,0	0,76	0,0	-0,34	-45,0	0,76	0,0	-0,34	-45,0			
Ostali izdaci	2,53	0,1	1,21	0,0	1,32	108,4	1,30	0,0	1,23	94,4			
Transferi za socijalnu zaštitu	0,25	0,0	0,58	0,0	-0,33	-57,0	0,44	0,0	-0,18	-42,4			
Transferi inst, pojed, NVO i javnom sektoru	35,45	1,0	32,34	1,0	3,11	9,6	32,44	1,0	3,01	9,3			
Kapitalni budžet	49,34	1,5	35,00	1,0	14,34	41,0	47,17	1,4	2,17	4,6			
Pozajmice i krediti	1,28	0,0	2,21	0,1	-0,93	-42,1	1,38	0,0	-0,10	-7,3			
Rezerve	2,46	0,1	3,85	0,1	-1,39	-36,1	1,82	0,1	0,65	35,7			
Otplata garancija	3,22	0,1	0,00	0,0	3,22		1,90	0,1	1,32	69,6			
Suficit / deficit	56,43	1,7	28,86	0,9	27,57	95,6	55,30	1,7	1,13	2,0			
Primarni bilans	59,82	1,8	32,20	0,9	27,61	85,7	58,65	1,8	1,17	2,0			
Otplata dugova	55,43	1,6	49,00	1,4	6,43	13,1	65,01	2,0	-9,58	-14,7			
Otplata duga rezidentima	12,12	0,4	4,50	0,1	7,62	169,4	10,40	0,3	1,73	16,6			
Otplata duga nerezidentima	2,74	0,1	4,50	0,1	-1,76	-39,0	1,92	0,1	0,83	43,3			
Otplata obaveza iz prethodnih godina	40,56	1,2	40,00	1,2	0,56	1,4	52,69	1,6	-12,13	-23,0			
Nedostajuća sredstva	1,00	0,0	-20,14	-0,6	21,14	-105,0	-9,70	-0,3	10,70	-110,3			
Finansiranje	-1,00	0,0	20,14	0,6	-21,14	-105,0	9,70	0,3	-10,70	-110,3			
Pozajmice i krediti od domaćih izvora	5,16	0,2	6,00	0,2	-0,84	-13,9	5,94	0,2	-0,78	-13,1			
Pozajmice i krediti od inostranih izvora	4,58	0,1		0,0	4,58		2,91	0,1	1,67	57,2			
Primici od prodaje imovine	7,85	0,2	2,00	0,1	5,85	292,7	14,83	0,4	-6,98	-47,1			
Povećanje / smanjenje depozita	-18,60	-0,5	12,14	0,4	-30,74	-253,2	-13,99	-0,4	-4,61	33,0			
Transferi iz Centralnog budžeta	2,71	0,1	0,00	0,0	2,71		4,71	0,1	-1,99	-42,4			
Izvor: Ministarstvo finansija Crne Gore													

Vesna Lučić

Ciljevi finansijske perspektive 2014 - 2020.

Crna Gora svoju blisku saradnju sa Evropskom unijom je otpočela kroz dobijanje finansijske pomoći u periodu od 1998. do 2006. godine u iznosu od 277,2 miliona eura, i to kroz Program pomoći Evropske unije za obnovu, razvoj i stabilizaciju zemalja Balkana (Community Assistance for Reconstruction, Development and Stability in the Balkans – CARDS). Godine 2007. ovaj program je zamijenjen Instrumentom za Pretpristupnu pomoć (IPA), u okviru koje Crna Gora ima pristup svim od pet IPA komponenti¹. Implementacija IPA regulative za period 2007 – 2013. (kroz koju je Crna Gora dobila 235 miliona eura) još uvijek je u toku, iako je 16. marta 2014. godine na snagu stupila IPA II uredba, koja sa primjenjuje retroaktivno od 1. januara 2014. godine i kroz koju će se opredijeliti sredstva u visini od 270,5 miliona eura.

¹ - Komponenta I - Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija
Komponenta II - Prekogranična saradnja
Komponenta III - Regionalni razvoj
Komponenta IV - Razvoj ljudskih resursa
Komponenta V - Ruralni razvoj

Vesna Obradović
Samostalna savjetnica I u Direktoratu za ekonomsku politiku i razvoj
Ranko Stevović
Samostalni savjetnik I u Direktoratu za ekonomsku politiku i razvoj
Miloš Popović
Samostalni savjetnik III u Direktoratu za ekonomsku politiku i razvoj
Snežana Mugoša
Načelnica u Direktoratu za budžet

Raspodjela IPA sredstava za Crnu Goru za period 2014 – 2020. (u milionima eura)

	2014	2015	2016	2017	2018-2020	Total/mil €
Demokratija i vladavina prava	18.8	15.8	12.8	13.3	38.5	99.2
Demokratija i upravljanje	29.1				17.8	46.9
Vladavina prava i temeljna prava	31.6				20.7	52.3
Konkurentnost i privredni rast	20.7	19.8	24.7	26.3	85.0	171.3
Životna sredina i klimatska akcija	18.8				18.7	37.5
Transport	20.2				11.8	32.1
Konkurentnost i inovacije	12.3				8.9	21.2
Obrazovanje zapošljavanje i socijalne politike	15.3				12.8	28.1
Poljoprivreda i ruralni razvoj	24.7				27.7	52.4
Ukupno	39.5	35.6	37.5	39.6	118.5	270.5

Programski period 2014-2020. Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA II) unosi mnoge promjene i postavlja određene prioritete na putu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji (EU).

Najznačajnija promjena u odnosu na prethodnu regulativu (2007-2013) je nepostojanje komponenti, odnosno postavljeni su prioriteti koje bi država Crna Gora trebalo da ispuni u cilju podrške u implementaciji različitih reformi, kako bi se ostvarilo očekivano jačanje kapaciteta države korisnice.

Oblasti podrške koje će biti obuhvaćene finansijskom perspektivom 2014 – 2020. su sljedeće:

- Reforme tokom pripreme za članstvo u Evropskoj uniji i sa tim povezana izgradnja institucija i kapaciteta;
- Društveno-ekonomski i regionalni razvoj;
- Zapošljavanje, socijalne politike, obrazovanje, ravnopravnost polova i razvoj ljudskih resursa;
- Poljoprivredni i ruralni razvoj;
- Regionalna i teritorijalna saradnja;

Uzevši u obzir kako potrebe države, tako i potrebe Evropske unije, tj. cjelokupnog procesa pristupanja, od strane Vlade Crne Gore usvojen je Indikativni strateški dokument, koji je izrađen u saradnji Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija (kao i resornih ministarstava) i Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori. U ovom dokumentu jasno se navode oblasti u kojima je neophodno usklađivanje sa evropskim *acquis-om*, kako bi Crna Gora, što prije, postigla potrebne kapacitete u cilju ispunjenja postavljenih uslova za članstvo, a sve to će biti ostvareno kroz finansijska sredstva iz Instrumenta pretpristupne pomoći za period 2014-2020 (IPA II).

Zakonodavni okvir, koji predstavlja temelj nove regulative, čini set dokumenata koji su ključni za njenu implementaciju. Na prvom mjestu je Regulativa br. 231/2014, usvojena od strane Evropskog parlamenta i Savjeta, kojom su definisana pravila i procedure koje će se primjenjivati u realizaciji Intrumenta pretpristupne pomoći za period 2014 – 2020, zatim dokument kojim se određuju pravila za realizaciju ove Regulative - Implementaciona regulativa (IR) br. 447/2014, dokument kojim se definiše finansijska saradnja između korisnika i Evropske komisije u okviru ove regulative - Okvirni sporazum, dok se saradnja između države korisnice i Evropske komisije (u okviru jedne ili više godina) definiše Finansijskim sporazumom.

Indikativni strateški dokument, sa jedne strane, naglasak stavlja na diskrepancu koja postoji između razvijenijeg juga i osiromašenog sjevera, dok je, sa druge strane, visoka stopa nezaposlenosti, takođe, visoko kotirana na listi prioriteta, kao i nejednakost polova i participacija žena u javnom životu.

Dalje, u ovom dokumentu je naglašeno da je fokus Crne Gore okrenut ka ispunjavanju Kopenhaških kriterijuma². Kada su u pitanju politički kriterijumi, promjene moraju biti napravljene u pravcu jačanja vladavine prava, borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, kao i poštovanja ljudskih prava i zaštiti manjina, a naročito ranjivih manjina (kao što su emigranti i azilanti). U fokusu ekonomskih kriterijuma je sprovođenje reformi kako bi se ojačala konkurentnost na tržištu, ali i sanirale posljedice globalne ekonomske i finansijske krize. Usklađivanje legalnog okvira sa evropskim *acquis-om* će se sprovesti uz, na prvom mjestu, jačanje administrativnih kapaciteta putem procesa javne administrativne reforme (Public administation reform-PAR), kroz bolju organizaciju javnog sektora na profesionalnom nivou.

Pretpristupna finansijska pomoć za period 2014 - 2020 počivaće na dva stuba: demokratija i vladavina prava (reforme koje bi morale biti sprovedene u pravu, kao i u oblasti osnovnih ljudskih prava) i konkurentnost i privredni rast (reforme u oblasti ekonomije, konkurentnosti i razvoja ljudskih resursa). Većina reformi će se finansirati kroz javne nabavke tehničke pomoći, *twinning-e*, ugovore o uslugama, radove, nabavke robe i grantove.

U okviru IPA finansijske perspektive napredak bi trebalo da bude postignut u okviru sljedećih osam prioritetnih sektora:

U okviru oblasti demokratije i upravljanja glavnu ulogu ima reforma javne administracije, koja bi mogla biti ostvorena kroz profesionalizaciju službenika, u cilju povećanja njihove efikasnosti. Uloga IPA II jeste da pruži adekvatnu pomoć u pripremi, ali i u implementaciji reforme finansijskog upravljanja u različitim javnim sektorima, kako u pripremi budžeta, tako i u javnim nabavkama, računovodstvu, izvještavanju, finansijskoj kontroli, carini, porezima, itd. Veoma bitan segment ove reforme jeste jačanje operativnosti IT sistema i njegovo usklađivanje sa pravilima Evropske unije.

Vladavina prava i temeljna prava obuhvata široku oblast u kojoj će Crna Gora imati velike izazove. Naime, navedena oblast obuhvata reformu i napredak u pravosuđu, borbi protiv korupcije, kao i zaštiti ljudskih prava (koje su temelj Poglavlja 23³ iz pristupnih pregovora sa Evropskom unijom), kao i u oblastima policijske saradnje, borbe protiv organizovanog kriminala, migracije, azila, vizne politike, ali i po pitanju granica i Šengenskog režima (Poglavlje 24⁴). Finansijska pomoć kroz IPA II regulativu će se ogledati u implementaciji Akcionog plana za Pregovaračka Poglavlja 23 i 24 kao i Šengenskog Akcionog plana, koji bi tek trebalo da se usvoji. IPA II će u ovoj oblasti dati doprinos, tako što će finansirati eksperte koji će dati podršku u jačanju nezavisnosti, odgovornosti i profesionalizacije pravosuđa, ustanovljavanju jedinstvenog sistema regrutovanja sudija i tužilaca, kao i objektivnog sistema unapređenja na osnovu zasluga i jačanju uloge Sudskog savjeta i Tužilačkog savjeta.

Takođe, pomoć će biti usmjerena i na jačanje koherentnosti sudstva, smanjenje zaostajanja u radu sudova, jačanje njihovih kapaciteta, sa jedne strane, i na borbu protiv korupcije (jačanje uloge Agencije za prevenciju korupcije), sprječavanje konflikta interesa, kao i uspostavljanje pravnog okvira kada je u pitanju finansiranje partija i izbornih kampanja, sa druge strane.

Kada su u pitanju temeljna prava, IPA II će omogućiti podršku Crnoj Gori u usvajanju adekvatnog zakonskog okvira, u usklađivanju sa Evropskom Poveljom o temeljnim pravima, u poboljšanju anti-diskriminatorskih politika kroz usvajanje Zakona o Ombudsmanu, kao i u odgovoru na veliki priliv emigranata kroz njihovo zbrinjavanje, ali i integraciju u društvo.

Crna Gora se nalazi u ranoj fazi usklađivanja *acquis-a* u oblasti zaštite životne sredine i klimatske akcije. Oblast vodosnadbijevanja i upravljanja otpadnim vodama svakako je sektor sa najvećim izazovima. Glavni rezultati koji su cilj IPA II jesu razvoj administrativnih kapaciteta, usklađivanje zakonodavnog okvira u oblasti otpadnih voda, priprema planova upravljanja riječnim slivovima, kreiranje uslova za stvaranje efikasnih i efektivnih sistema upravljanja vodama, ali i promocija energetske efikasnosti i upotreba obnovljivih izvora energije.

Oblast koja zahtijeva dodatna ulaganja usljed ograničenja koja su posljedica prirodne topografije Crne Gore, svakako je transport, a naročito kada je u pitanju željeznička i drumska infrastruktura, a sve sa ciljem poboljšanja prekograničnog tran-

2- Kopenhaški kriterijumi su kriterijumi koje zemlja kandidat mora da zadovolji kako bi postala članica. Među njima su: politički kriterijumi (stabilnost institucija, koje garantuju demokratiju, vladavina prava, ljudska prava i poštovanje i zaštitu manjina), ekonomski kriterijumi (funkcionalna tržišna ekonomija i kapacitet da se nosi sa konkurencijom i tržišnim snagama), kao i administrativni i institucionalni kapaciteti za efikasno sprovođenje *acquis-a* i sposobnost da se preuzmu obaveze članstva.

3 - Poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava

4 - Poglavlje 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost

sporta, kako bi Crna Gora sebi omogućila bolju ekonomsku integraciju. IPA II ima za cilj da podrži implementaciju tzv. jedinstvenog evropskog neba i usaglašenost i implementaciju acquis-a kako u pomorskom, tako i u oblasti unutrašnjeg plovnog transporta. Glavni prioritet svakako je izgradnja koridora Bar-Beograd i razvijanje potencijala za drumsko-pomorski saobraćaj.

Jačanje konkurentnosti i inovativnosti će se ostvariti kroz stvaranje povoljnog biznis ambijenta i zakonodavnog okvira za razvijanje i jačanje preduzetništva, kroz usklađivanje sa acquis-om u oblasti finansija, kao i kroz jačanje administrativnih kapaciteta za njegovu implementaciju, naročito kada je u pitanju nadzor tržišnih kapaciteta, zaštita potrošača i prava na intelektualnu svojinu. Ovo ne podrazumijeva samo slobodno kretanje dobara, usluga i kapitala, već se akcenat stavlja na uzajamnu prihvatljivost profesionalnih kvalifikacija i primjenu zakonskog okvira po pitanju konkurentnosti i državne pomoći.

Prvi problem u oblasti obrazovanja, zapošljavanja i socijalne politike je poboljšanje uslova, ali i povećanje mogućnosti za zaposlenjem za neaktivne na tržištu rada. U crnogorskom sistemu obrazovanja se mogu naći mnogi problemi i bitan faktor poboljšanja u ovoj oblasti je poboljšanje obrazovnih vještina i načina izvođenja nastave. Crna Gora bi morala nastaviti implementaciju sistematske reforme u oblasti socijalne zaštite, brige o djeci, ali i reforme u zdravstvenom sistemu.

IPA pomoć će se u finansijskoj perspektivi 2014 - 2020 fokusirati na reformi tržišta rada kako bi se obezbijedio fleksibilniji i dinamičniji sistem zapošljavanja. Akcenat će biti stavljen na efikasnosti integracije duže nezaposlenih lica, nezaposlene omladine i grupa sa invaliditetima, ali i na razvijanje preduzetništva, naročito u nerazvijenim oblastima Crne Gore.

Ono što se, svakako, smatra jednom od bitnih polaznih tačaka kada je u pitanju ekonomski razvoj Crne Gore je poljoprivreda i ruralni razvoj. Reforme u ovoj oblasti odnose se na Poglavlja 11, 12 i 13⁵ iz pregovaračkih poglavlja. Glavni cilj IPA II je usklađivanje crnogorske poljoprivredne politike sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom (Common Agricultural Policy-CAP). Podrška usklađivanju sa EU acquis-om, koja podrazumijeva uspostavljanje struktura neophodnih za implementaciju CAP-a, kao i usklađivanje i implementaciju acquis-a u oblasti bezbjednosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike, uključujući institucionalne kapacitete u ovoj oblasti, predstavljaju osnovu uticaja IPA II finansijske perspektive po pitanju poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Regionalni prioriteti su postavljeni u Višedržavnom strateškom dokumentu za IPA II i odnose se na četiri prioriteta: horizontalna podrška sektorskim politikama i reformama, podrška regionalnim investicijama i teritorijalna saradnja. U vezi sa tim, Crna Gora nastavlja da učestvuje u različitim regionalnim inicijativama i organizacijama, a sve u cilju jačanja regionalne saradnje. Crna Gora je aktivan učesnik u pet prekograničnih programa (sa Albanijom, Bosnom i Hercegovinom, Hrvatskom, Srbijom i od 2011. godine sa Kosovom), dva transnacionalna programa (Mediterranski i Program Jugo-istočne Evrope) i IPA Adriatik programu, dok se u periodu IPA II finansijske perspektive očekuje učešće u programima Prekogranične saradnje (Cross-border cooperation, CBC) sa državama članicama i IPA II korisnicima. Svaki od programa će se fokusirati na prioritete zajednički odabrane od strane država učesnica u prekograničnom programu.

Ciljevi koji su postavljeni u Indikativnom Strateškom dokumentu predstavljaju osnovu finansijske perspektive 2014 – 2020. i počivaju na primjeni temeljnih reformi. Ovi ciljevi su značajan segment napretka Crne Gore na putu ka članstvu u Evropskoj uniji, i ključnu ulogu u njihovom postizanju imaju, prvenstveno, politička volja, postojanje ljudskih resursa, kao i tehnički kapacitet administracije, razvijena sektorska koordinacija, ali i obezbjeđivanje neophodnog sufinansiranja.

Vesna Lučić

Direktorat za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći (CFCU)

5 Poglavlje 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj
Poglavlje 12 – Bezbjednost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni razvoj
Poglavlje 13 - Ribarstvo

Stoja Roćenović

Obuka unutrašnjih revizora u opštinama u svjetlu izazova unutrašnje revizije

Prema Definiciji IIA:

"Unutrašnja revizija je aktivnost nezavisnog, objektivnog uvjeravanja i savjetodavna aktivnost, osmišljena sa ciljem da doda vrijednost i unaprijedi poslovanje subjekta. Ona pomaže subjektu da ostvari svoje ciljeve uvođenjem sistematičnog, disciplinarnog pristupa procjeni i unaprijeđenju efektivnosti procesa upravljanja rizikom, kontrola i procesa upravljanja"

Poslove unutrašnje revizije u javnom sektoru obavljaju unutrašnji revizori organizovani u posebnim organizacionim jedinicama za unutrašnju reviziju.

Unutrašnji revizori u obavljanju poslova unutrašnje revizije pružaju rukovodstvu subjekta:

- usluge uvjeravanja i
- konsultantske usluge.

Usluge uvjeravanja	Konsultantske usluge
svi poslovni sistemi, procesi, funkcije i aktivnosti u subjektu su predmet revizije unutrašnjeg revizora, koji ocjenjuje adekvatnost i efektivnost internih kontrola u odnosu na identifikovane rizike. Na osnovu dokumentovane ocjene kontrola unutrašnji revizor pruža uvjeravanje da je: proces upravljanja rizikom efektivan, sistem interne kontrole adekvatan i efektivan i proces korporativnog upravljanja efikasan na bazi uspostavljanja i očuvanja vrijednosti, postavljanja ciljeva, praćenja aktivnosti.	savjetodavne i slične usluge koje pružaju unutrašnji revizori rukovodiocu subjekta, u cilju stvaranje dodate vrijednosti kroz poboljšanje procesa upravljanja rizikom, kontrola i procesa upravljanja (davanje preporuka, kratkih savjeta, podrška prilikom uvođenja novih sistema i procesa, pružanje obuka i sl). pružaju ih unutrašnji revizori sa specifičnim vještinama u važnim oblastima, priroda i obim konsultantskih usluga moraju se definisati u Povelji unutrašnje revizije.

Od unutrašnjeg revizora se očekuje da, kroz obavljanje revizije poslovnih sistema i procesa, doprinese ostvarivanju dodate vrijednosti u subjektu, tako da i rukovodstvo i zaposleni mogu doprinijeti ostvarivanju ovog cilja.

Da bi unutrašnji revizori mogli da odgovore na ove izazove, moraju posjedovati odgovarajuću kompetentnost, znanje, vještine i druge sposobnosti neophodne za vršenje poslova unutrašnje revizije, koje stiču kroz teorijsku i praktičnu obuku i sertifikaciju.

U cilju razvijanja i jačanja kapaciteta unutrašnje revizije u opštinama, Centralna jedinica za harmonizaciju Ministarstva finansija je, pored obuka za sticanje sertifikata ovlašćenog unutrašnjeg revizora u javnom sektoru (međunarodnog CIPFA sertifikata i nacionalnog sertifikata), uz pomoć eksperata na projektu "Jačanje kapaciteta upravljanja sredstvima EU i opštih administrativnih kapaciteta" započela sa aktivnostima kroz teorijsku i praktičnu obuku unutrašnjih revizora u opštinama, kao i u ministarstvima i drugim oganima na centralnom nivou u 2014. godini i nastavila u 2015. godini.

U septembru 2014. godine u Podgorici je održana prva radionica sa unutrašnjim revizorima iz opština i novoimenovanim unutrašnjim revizorima u ministarstvima i drugim organima na temu "Uvod u pilot reviziju u opštinama". Cilj radionice bio je priprema unutrašnjih revizora za obavljanje revizije po metodologiji propisanoj u Priručniku za unutrašnju reviziju Ministarstva finansija.

U novembru i decembru 2014. godine obavljene su pilot revizije u Glavnom gradu Podgorica i opštini Nikšić, a u februaru i martu 2015. godine obavljene su pilot revizije u opštinama Bijelo Polje i Pljevlja. U pilot reviziji učestvovali su i unutrašnji revizori iz drugih opština koji su, zajedno sa revizorima iz pilot opštine, činili revizorski tim za obuku. Revizorski tim je obavio reviziju određenog procesa, uz stručnu pomoć eksperta na projektu i koordinaciju predstavnika Centralne jedinice za harmonizaciju.

Pregled obavljenih pilot revizija u opštinama

Pilot revizija u Glavnom gradu Podgorica			
Revizija	Opština	Broj revizora	Period obavljanja revizije
Revizija procesa plaćanja faktura	Glavni Grad Cetinje Danilovgrad	2 2 1	17. novembar – 10. decembar
Pilot revizija u opštini Nikšić			
Revizija	Opština	Broj revizora	Period obavljanja revizije
Revizija procesa naplate prihoda od godišnje naknade za korišćenje komercijalnih objekata kojima je omogućen pristup sa opštinskog puta	Nikšić Herceg Novi	3 2	18. novembar – 11. decembar
Pilot revizija u opštini Bijelo Polje			
Revizija	Opština	Broj revizora	Period obavljanja revizije
Revizija procesa planiranja budžeta	Bijelo polje Rožaje	3 4	10. februar – 20. mart 2015.god.
Pilot revizija u opštini Pljevlja			
Revizija	Opština	Broj revizora	Period obavljanja revizije
Revizija procesa obračuna i naplate poreza na nepokretnost od pravnih lica	Pljevlja Berane	3 6	10. februar – 20. mart 2015.god.

Revizije su obavljene po metodologiji “revizije sistema” kroz sljedeće faze: planiranje revizije, evidentiranje sistema, ocjenu sistema, testiranje, formulisanje nalaza i zaključaka revizije i preporuka, izrada nacrtu izvještaja i akcionog plana za sprovođenje preporuka.

Pilot revizija predstavlja, s jedne strane, veoma efektivan način praktične obuke unutrašnjih revizora, a s druge strane, doprinosi povećanju razumijevanja i povjerenja rukovodica i zaposlenih u rad unutrašnje revizije, što doprinosi unaprijeđenju vrijednosti rada unutrašnje revizije.

Prema tome, osnovna svrha pilot revizija u opštinama je obuka unutrašnjih revizora i izgradnja povjerenja rukovodstva i zaposlenih, što predstavlja značajan korak u procesu razvoja unutrašnje revizije u opštinama. Istovremeno rukovodiocima pruža jasno razumijevanje uloge unutrašnje revizije kao savjetodavca, kao i da, kroz ocjenu efikasnosti procesa upravljanja rizikom, kontrola i procesa upravljanja, može pomoći opštini u ostvarivanju utvrđenih ciljeva.

Pored praktične obuke, organizovana je teorijska obuka za novoimenovane unutrašnje revizore, na temu „Revizija sistema”, koja je realizovana od 3. – 5. februara 2015. godine u Podgorici. Predavači su, pored eksperta sa projekta i predstavnika Centralne jedinica za harmonizaciju, bili i unutrašnji revizori, koji su tokom trodnevne radionice, svojim aktivnim učešćem i prezentiranjem praktičnih primjera iz obavljenih revizija, doprinijeli da učesnici steknu određeno praktično znanje i bolje razumiju metodologije rada unutrašnje revizije zasnovane na reviziji sistema.

Cilj trodnevne radionice je bio:

- da se učesnici upoznaju sa osnovnim konceptima i principima značajnim za rad unutrašnje revizije,
- da se učesnici upoznaju sa ključnim tehnikama i vještinama koje treba da primjenjuju u obavljanju unutrašnje revizije,
- da učesnici steknu određeno praktično iskustvo za obavljanje revizije po metodologiji zasnovanoj na reviziji sistema i
- da učesnici, tokom trodnevne radionice, na osnovu prethodno navedenog, steknu više samopouzdanja za obavljanje budućih revizija.

Centralna jedinica za harmonizaciju, u skladu sa zahtjevima rukovodioca unutrašnje revizije, opština Berane i Rožaje je planirala da se, u navedenim opštinama, obave posebne pilot revizije sa unutrašnjim revizorima, tokom aprila i maja 2015. godine. Posebne obuke su planirane iz razloga što je najveći broj unutrašnjih revizora raspoređen u 2014. godini i nijesu prošli praktične obuke za vršenje unutrašnje revizije. Pilot revizije će se obavljati po metodologiji “revizije sistema”, uz stručnu pomoć eksperta projekta i koordinaciju Centralne jedinice za harmonizaciju.

Prethodno navedenim obukama obuhvaćeni su svi raspoređeni unutrašnji revizori u opštinama. Međutim, iako je Uredbom o uspostavljanju unutrašnje revizije u javnom sektoru (“Sl.list CG”;broj 50/12) propisano da je 15 opština u obavezi da uspostave posebnu jedinicu za unutrašnju reviziju, u većini primorskih opština još uvijek nije obezbijedeno vršenje funkcije unutrašnje revizije. Centralna jedinica za harmonizaciju je planirala da u septembru i oktobru 2015. godine organizuje obavljanje posebne pilot revizije, u cilju praktične obuke unutrašnjih revizora u primorskim opštinama, ali ukoliko do pomenutog perioda navedene opštine ne uspostave službu za unutrašnju reviziju i rasporede određen broj unutrašnjih revizora, planirana obuka neće biti realizovana.

Pregled opština koje su u obavezi, a nijesu uspostavile Službu za unutrašnju reviziju i izvršile raspoređivanje unutrašnjih revizora

Opština koja je uspostavila Službu za unutrašnju reviziju, a nije izvršila raspoređivanje unutrašnjih revizora	Opština koja nije uspostavila Službu za unutrašnju reviziju i izvršila raspoređivanje unutrašnjih revizora
Bar	Plav
Budva	Ulcinj
Kotor	
Tivat	

U cilju razvijanja i jačanja kapaciteta unutrašnje revizije u odjeljeniima za unutrašnju reviziju u ministarstvima i drugim organima na centralnom nivou, planirano je organizovanje:

- jedne pilot revizije za sve unutrašnje revizore na centralnom nivou, koji nijesu obuhvaćeni praktičnom obukom u prethodnim ciklusima u periodu od 11. maja - 5. juna 2015. godine,
- jedne pilot revizije za unutrašnje revizore u ministarstvima korisnicima EU fondova u drugoj polovini 2015. godine, u cilju organizovanja praktične obuke,
- obuke unutrašnjih revizora na centralnom i lokalnom nivou za izradu strateških i godišnjih planova unutrašnje revizije.

U martu 2015. godine započeo je treći ciklus obuke i sertifikacije za 40 unutrašnjih revizora u javnom sektoru na centralnom i lokalnom nivou, po Programu CIPFA (Chartered Institute of Public Finance and Accountancy), koji će trajati godinu dana. Ovim programom su obuhvaćeni i novoimenovani revizori koji nijesu stekli sertifikat ovlašćenog unutrašnjeg revizora.

ZAKLJUČAK

Uloga i značaj unutrašnje revizije u opštinama i drugim subjektima javnog sektora, predstavljena je sljedećim aktivnostima:

Unutrašnji revizori su tu da bi provjerili vaše poslovne sisteme, procese, funkcije i aktivnosti
Unutrašnji revizori su tu da bi provjerili vaše kontrole u poslovnim procesima i sistemima
Unutrašnji revizori su tu da bi provjerili vaše rizike,
Unutrašnji revizori su tu da bi provjerili vaš proces upravljanja rizicima,
Unutrašnji revizori su tu da vam pomognu da uspostavite proces upravljanja rizicima,
Unutrašnji revizori su tu da vam, kroz prethodne aktivnosti, pomognu da ostvarite svoje utvrđene ciljeve.

Iz navedenog proizilazi važnost kompetentnog unutrašnjeg revizora za rukovodstvo i organe upravljanja. U vremenima konstantnih promjena unutrašnja revizija je od suštinske važnosti za adekvatne i efektivne kontrole, efikasan proces upravljanja rizicima i efikasno poslovanje.

Stoja Roćenović
načelnica Direkcije za harmonizaciju unutrašnje revizije
u Direktoratu za centralnu harmonizaciju

Marija Goranović

Aktivnosti ministra finansija u periodu od 01. januara do 31. marta 2015. godine

21.01.2015. godine - Svjetska banka pohvalila rezultate fiskalne konsolidacije Goldstein: „Rezultati Vašeg rada potvrđuju da ste najuspješniji u regionu“

Ministar finansija dr Radoje Žugić sa saradnicima primio je delegaciju Svjetske banke, koju je predvodila Ellen Goldstein, direktorka Svjetske banke za zemlje Jugoistočne Evrope. Povod posjete delegacije Svjetske banke odnosio se na predstavljanje nove šefice Kancelarije za BiH i Crnu Goru, Tatiane Proskuryakove. Nakon čestitki upućenih g-di Proskuryakovoj, ministar Žugić upoznao je predstavnike Svjetske banke sa osnovnim makroekonomskim i fiskalnim parametrima i planovima vezanim za dalje sprovođenje fiskalne politike, čiji je glavni cilj stvaranje preduslova za dinamičniji ekonomski rast i povećanje konkurentnosti crnogorske privrede. Direktorka Goldstein je izrazila zadovoljstvo saradnjom sa Crnom Gorom i pohvalila aktivnosti Ministarstva finansija iz prethodnog perioda. „Rezultati vašeg rada potvrđuju da

ste najuspješniji u regionu, kada je riječ o fiskalnoj konsolidaciji. Obavili ste odličan posao u dijelu racionalizacije potrošnje i ubiranja javnih prihoda“, istakla je Goldstein i prenijela spremnost institucije koju predstavlja da nastavi sa pružanjem podrške projektima u našoj zemlji. Ministar Žugić je ukazao na osnovne planove Ministarstva finansija za naredni period u okviru kojih su detektovane oblasti čijem unapređenju bi Svjetska banka mogla značajno doprinijeti. Riječ je, prije svega, o nastavku pružanja budžetske podrške za sektor zdravstva i ekspertskoj pomoći stručnjaka Svjetske banke u izradi analize finansijskog stanja lokalnih samouprava, u cilju iznalaženja rješenja koje će doprinijeti uspostavljanju održivih i stabilnih finansija na nivou opština. Na sastanku je bilo riječi i o podršci Svjetske banke koja bi se ogledala u obezbjeđivanju sredstava za projekte usmjerene na unapređenje upravljanja finansijama i dugom, kao i na unaprijeđenje administrativnih, kadrovskih i informacionih kapaciteta crnogorske poreske administracije.

30.01.2015. godine - Nastavak koordinacije sa opštinama na temu zaduženosti

Ministar finansija i ministar unutrašnjih poslova u Vladi Crne Gore, dr Radoje Žugić i mr Raško Konjević, održali su sastanak sa predsjednicima lokalnih samouprava i Zajednice opština, u cilju definisanja narednih koraka u saniranju dugova lokalnih samouprava koje se prvenstveno ogledaju u visokom nivou zaduženosti i neizmirenih obaveza prema Državi, bankama i dobavljačima. U fokusu razgovora bila su pitanja koja se odnose na mogućnost reprograma duga lokalnih samouprava, i u tom pravcu zaključeno je da će Ministarstvo finansija u saradnji sa Zajednicom opština definisati period za koji se može zaključiti ugovor o reprogramu, kao i dinamika plaćanja reprogramiranih i tekućih obaveza. Takođe, u dijelu koji se odnosi na opštine sa limitiranom mogućnošću valorizacije raspoloživih resursa u kratkom roku, koji se u najvećoj mjeri odnosi na imovinu, predloženo je da se istim pruži podrška u pravcu produženja roka za izmirivanje svojih

obaveza. U tom kontekstu, za potrebe podsticanja razvoja najugroženijih opština, Vlada je otpočela pregovore sa komercijalnim bankama kako bi se pomenutim samoupravama omogućili povoljniji uslovi kreditiranja i time obezbijedili njihovo nesmetano funkcionisanje. Ministar finansija dr Radoje Žugić još jednom je podvukao da se, shodno Zaključcima Vlade, neće tolerisati akumulacija novih dugova, niti neracionalno i neodgovorno trošenje budžetskih sredstava. Ministar Raško Konjević je ukazao na utvrđene mjere za sprovođenje reorganizacije javnog sektora u djelu koji se tiče povećavanja efikasnosti rada i racionalizacije troškova poslovanja, uz akcenat na optimizaciju broja zaposlenih u lokalnim samoupravama i uvođenje većeg stepena pravednosti u sistem zarada. Imajući u vidu zajedničku zainteresovanost u rješavanju navedenih problema, dogovoreno je inteziviranje komunikacije na ovu temu u narednom periodu.

09.02.2015. godine - Dalji podsticaji u oblasti energetike

Ministar finansija dr Radoje Žugić sastao se sa izvršnim direktorom kompanije TERN Crna Gora, Claudiom Marchioriem. Na sastanku je bilo riječi o realizaciji aktuelnih projekata kompanije TERN na teritoriji Crne Gore, a akcenat je stavljen na najvažniji razvojni projekat u oblasti energetike - izgradnju podvodnog kabla između Italije i Crne Gore. Ministar Žugić je istakao da će realizacija ovog projekta imati višestruke pozitivne efekte na domaću ekonomiju. G-din Marchiori upoznao je ministra sa tekućim aktivnostima koje se odnose na projektovanje i izgradnju kabla i istakao da se iste realizuju u skladu sa planiranom dinamikom. G-din Marchiori istakao je zadovoljstvo najavljenim izmjenama zakonske regulative predviđenim za četvrti kvartal tekuće godine, u dijelu koji se odnosi na oporezivanje PDV-om usluga prenosa električne energije prema mjestu sjedišta primaoca usluga, a što je na fonu usaglašavanja nacionalnog zakonodavstva sa EU standardima. Ukazujući na veliki značaj uspješne realizacije započetih investicija dogovoreno je da se komunikacija na ovu temu intezivira u budućem periodu.

26.02.2015. godine - Izvjesna realizacija projekta na Plavim horizontima

Ministar finansija dr Radoje Žugić sa saradnicima sastao se sa izvršnim direktorom Qatari Diar kompanije, Gregom Bankhurstom. Sastanak je bio prilika da se još jednom potvrdi namjera Qatari Diara da, u najkraćem roku, otpočne aktivnosti na izgradnji luksuznog turističkog kompleksa u Crnoj Gori, na lokaciji Plavi horizonti. Imajući u vidu da su imovinsko pravna pitanja u najvećoj mjeri riješena, odnosno da su otklonjene prepreke za početak realizacije projekta, ministar Žugić je ukazao da preostala otvorena pitanja ne mogu i neće ugroziti izvjesnost uspješnosti investicije. G-din Bankhurst je posebno zahvalio timu ministra finansija na prepoznavanju važnosti ovog kapitalnog projekta, kao i na ažurnosti i uložnim naporima, koji su omogućili nesmetan nastavak saradnje u ovom segmentu. Naime, direktor Bankhurst upoznao je ministra da su pripremni radovi već u toku, kao i da se u narednom periodu očekuje dinamiziranje planiranih aktivnosti. Zajednički je konstatovano da je riječ je o jednom od najvećih investicionih projekata, koji će Crnu Goru rangirati kao jednu od najatraktivnijih svjetskih destinacija, i čija će izgradnja imati višestruke benefite za privredu Crne Gore, koja se prije svega ogleda u rastu konkurentnosti, smanjenju nezaposlenosti i generisanju ekonomskog rasta.

17.03.2015. godine - Nastavak saradnje sa Svjetskom bankom u oblasti reforme poreske administracije

Ministar finansija dr Radoje Žugić primio je delegaciju Svjetske banke, koju je predvodila Viši stručnjak za javni sektor g-dja. Shipa Pradhan. Tema sastanka odnosila se na nastavak saradnje na polju jačanja kapaciteta poreske administracije, prvenstveno u dijelu koji se odnosi na jačanje kadrova, poboljšanje uslova za rad, i razvoja efikasnije informatičke osnove. Naglašavajući značaj ovog projekta, koji bi na duže staze trebao da doprinese efikasnijem ispunjavanju poreskih obaveza, ministar Žugić je

izrazio očekivanje da će Ministarstvo finansija, zajedno sa Svjetskom bankom, u narednom periodu, kreirati model podrške koji će biti fleksibilan, efikasan i sadržajan.

G-đa Pradhan je prenijela otvorenost finansijske institucije koju predstavlja za pružanje podrške u realizaciji zajednički zacrtanih ciljeva koji se ogledaju u uspješnom sprovođenju projekata od javnog interesa.

20.03.2015. godine - Izlaganje ministra finansija, dr Radoja Žugića na okruglom stolu na temu "Lokalna samouprava po mjeri građana"

„...Lokalne samouprave i njihovo poslovanje predstavljaju važan segment ukupnog finansijskog sistema, stoga stanje, ali i trendovi javnih finansija u lokalnim samoupravama, u značajnoj mjeri utiču i na ukupnu fiskalnu održivost, na finansijsku i makroekonomsku stabilnost, i iznad svega na ekonomiju naše države, na dinamiku rasta ali i na stepen razvoja. U Crnoj Gori postoji sedam opština, koje posluju u identičnim uslovima kao ostale i finansijski su potpuno stabilne (Tivat, Plužine, Podgorica, Andrijevica, Kotor, Rožaje i Mojkovac), dok ostale opštine grcaju u dugovima, što je znak nerealnog planiranja i neobjektivizacije potrošnje. Imajući na umu navedeno, Vlada vrlo senzitivno i frekventno pristupa ovom problemu. U najnovijoj aktivnosti između Vlade Crne Gore i predstavnika opština i Zajednice opština, osmišljen je model za reprogram dugova za prezadužene opštine, kao i vremenska dimenzija vraćanja

dugova, koja je definisana na predlog samih opština kako bi osigurali održivost. Ujedno je na Vladi donijet zaključak da opštine moraju praviti svoj sanacioni plan i osim dugovanja, rješavati i tehnološke viškove. Najnovija mjera u saniranju problema opština biće Zakon o zaradama u javnom sektoru, koji će imati elemente pravednosti i objektivnosti, i koji će omogućiti da zarade u budućem periodu dominantno zavise od kretanja fiskalnih i makroekonomskih parametara. Takođe, Ministarstvu finansija je, sa Britanskom ambasdom i UNDP-om, pokrenulo projekat „Lokalna samouprava po mjeri građana“, gdje smo odabrali tri grada u Crnoj Gori, i to Budvu, Danilovgrad i Žabljak, u kojima će građani, akademska zajednica, nevladin sektor i svi drugi zainteresovani, uočavajući probleme u ostvarivanju svojih prava moći da reaguju, daju sugestije i predloge mjera. Cilj nam je da smanjimo biznis barijere u lokalnim samoupravama i na taj način pomognemo stanovništvu i privredu. I na kraju, da spomenem još jednu mjeru koja se ovih dana intenzivno priprema. Predložićemo da, s obzirom da lokalne samouprave imaju dugovanja, ne samo prema Državi već i prema dobavljačima i komercijalnim bankama, a svoje kredite vraćaju po visokim kamatnim stopama (od 9 do 14 %), da opštine, korisnice egalizacije, svoje pravo po osnovu toga ustupe Investiciono razvojnom fondu, koji bi dao garancije bankama sa jedne strane, ili eventualno obezbijedio nove izvore finansiranja sa neuporedivo nižim kamatnim stopama i ostalim povoljnijim uslovima, u pogledu dužine povrata. Mislim da ćemo i u tom pogledu napraviti iskorak u prostoru relaksacije ranije preuzetih dugova. Želim da istaknem da ćemo svim opštinama koje iskažu spremnost, napore, ili želju da riješe probleme biti u punoj mjeri partneri, i isto tako onima koji ne haju za naša upozorenja, da ćemo primjenjivati „imperativnu“ normu, jer nema pravo niko da ugrožava finansijsku stabilnost naše države..“

23.03.2015. godine - Podrška Crnoj Gori ka putu u eurozonu

Ministar finansija dr Radoje Žugić sa saradnicima primio je delegaciju Evropske centralne banke, koju je predvodio g-

din Benoa Kuri, član Izvršnog odbora ECB-a. Ukazujući na značaj približavanja vrijednostima Evropske unije, ministar Žugić upoznao je predstavnike Evropske centralne banke sa osnovnim makroekonomskim i fiskalnim parametrima kao i planovima vezanim za dalje sprovođenje fiskalne politike. Iako konstatujući pomake koje je Crna Gora ostvarila u pogledu pozitivnih ekonomskih kretanja, ministar Žugić naglasio je važnost sprovođenja strukturnih reformi, posebno u dijelu povećanja produktivnosti, kao i davanja podsticaja razvoju prioritetnih oblasti. U segmentu koji se odnosi na integraciju Crne Gore u eurozonu, ministar Žugić naglasio je značaj tješnje saradnje sa Evropskom centralnom bankom, te istakao da bi učešće Crne Gore u eurozoni omogućilo korišćenje ne samo fiskalnih, već i monetarnih mjera što bi, u konačnom, doprinijelo efikasnijem rješavanju ekonomskih ranjivosti. Prepoznajući kontinuiranu posvećenost Crne Gore evropskim ciljevima, g-din Benoa Kuri pohvalio je napore koje Vlada preduzima sa ciljem uspostavljanja finansijske stabilnosti, i izrazio podršku institucije koju predstavlja u daljem pregovaračkom procesu.

25.03.2015. godine - Snaženje dijaloga sa Unijom poslodavaca

Ministar finansija dr Radoje Žugić sastao se sa g-đom Svetlanom Vuksanović, predsjednicom Unije poslodavaca Crne Gore, i Suzanom Radulović, generalnom sekretarkom UPGG-a. Na sastanku je bilo riječi o modelima unapređenja saradnje dvije institucije, prvenstveno u dijelu revidiranja kaznenih politika i mjera, koje bi doprinijele većem stepenu efikasnosti cjelokupnog tržišta i omogućile jedinstveniji pristup u rješavanju svih vido-va neregularnosti. U tom kontekstu, u načelu je razmatrana mogućnost prevazilaženja problema koji nastaju u procesima stečajnih postupaka, kroz mogućnost naplate dospjelih obaveza imovinom dužnika, kako bi sam stečajni postupak bio efikasniji i održiviji. Ne zanemarujući ona lica koja uredno izmiruju svoje oba-

veze i posluju u skladu sa zakonom, za iste je, takođe, inicirana mogućnost kreiranja dodatnih podsticaja, odnosno olakšica. Dogovoreno je da se, u narednom periodu, konkretizuje saradnja u više segmenata, i intezivira rad na rješavanju i prevenciji potencijalnih prepreka održivog razvoja privrede.

27.03.2015. godine - Nastavak saradnje sa Svjetskom bankom u više segmenata

Ministar finansija dr Radoje Žugić održao je sastanak sa delegacijom Svjetske banke, koju je predvodila Tatiana Proskuryakova, šefica Kancelarije za BiH i Crnu Goru. Osvrnuvši se na uspješnost dosadašnje saradnje, ministar Žugić upoznao je predstavnike delegacije Svjetske banke sa dinamikom rada relevantnih crnogorskih institucija u pogledu započetih projekata koja se, u najvećoj mjeri, odnosi na poboljšanje kvaliteta rada poreske administracije, jačanje kadrovskih kapaciteta, i unapređenje informatičkih rješenja za više resora, i dao smjernice u pogledu oblasti u kojima Crna Gora ima potrebu za podršku pomenute institucije. Odnoseći se na reformu poreske administracije, članovi delegacije konstatovali su da je došlo do vidljivih pomaka, odnosno da se kadrovski kapaciteti kontinuirano snaže, ali i da su potrebna dalja ulaganja u već postojeće resurse kroz edukaciju, prenos znanja i studijske posjete, što će upravo i biti fokus podrške Svjetske banke u narednom periodu. Po pitanju daljeg vida saradnje, ministar Žugić je još jednom upoznao sa problematikom duga opština, te ukazao na potrebe ekspertske pomoći stručnjaka Svjetske banke u procesu izrade analize finansijskog stanja i održivosti lokalnih samouprava, čija bi uspješna realizacija sasvim sigurno mogla doprinijeti uspostavljanju stabilnosti finansija na nivou opština. Prepoznajući činjenicu da Crna Gora ima snažan razvojni potencijal, predstavnici delegacije iskazali su spremnost da, kroz jasno koncipiran plan razvojnih komponenti, pruže podršku Vladi Crne Gore u onim ekonomskim segmentima koji budu prepoznati kao prioritetni.

27.03.2015. godine - Posjeta princa Nikole II Petrovića – Njegoša

Ministar finansija dr Radoje Žugić ugostio je princa Nikolu II Petrovića-Njegoša, kome je prenio pozdrave institucije koju predstavlja, posebno ističući važnost očuvanja vrijednosti i tradicije na čijim je temeljima postavljena dinastija Petrović. Princ Nikola se zahvalio na toplom dočeku, i istakao da je dosadašnja podrška Ministarstva finansija u svim aspektima saradnja bila veoma značajna i produktivna. Na sastanku je bilo riječi o daljim aktivnostima na realizaciji obaveza iz Zakona o statusu potomaka dinastije Petrović-Njegoš, na kome je zaključeno da postoji potreba za inteziviranjem istih u budućem periodu.

Marija Goranović
Služba za odnose sa javnošću
i slobodan pristup informacijama

Ružica Bajčeta

Zakon o porezu na kafu

Osnovno opredjeljenje na kojem se bazira crnogorski poreski sistem je stvaranje stabilnog poreskog sistema sa jednostavnim i jasnim zakonskim rješenjima i procedurama, konkurentnim poreskim stopama, što manjem broju poreskih izuzeća i odbitaka, automatizovanim procesima, efikasnoj i profesionalnoj administraciji i većoj disciplini poreskih obveznika. Takođe, konkurentna i konzistentna poreska politika ima za cilj očuvanje i unaprijeđenje statusa Crne Gore kao atraktivne investicione destinacije, što je preduslov da se očuvaju postojeća i podstakne otvaranje novih radnih mjesta, čime se proširuje poreska osnovica za nove prihode.

Oporezivanje kafe nije novina u našem poreskom sistemu. Naime, odredbama **Zakona o akcizama**, bilo je propisano da se akciza na kafu plaća po stopi od 20% na vrijednost tog proizvoda utvrđenu po carinskim propisima, uvećanu za iznos carine i drugih uvoznih dažbina. U cilju usaglašavanja sa regulativom Evropske unije u oblasti oporezivanja, krajem septembra 2013. Godine, izvršene su izmjene navedenog zakona, i istim je precizirano je da će se odredbe Zakona koje se odnose na oporezivanje kafe, primjenjivati do 31. decembra 2014. godine.

U cilju stabilizacije javnih finansija, kao i obezbjeđenja kontinuiteta prihoda kod oporezivanja kafe, donijet je poseban **Zakon o porezu na kafu** ("Službeni list Crne Gore", broj 8/15). Navedenim zakonom, slijedeći osnovne elemente iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, kao i uporednu

praksu u ovoj oblasti, definisani su osnovni elementi oporezivanja kafe, kod njene proizvodnje, kao i prilikom uvoza.

Obveznik poreza na kafu je, shodno navedenom zakonskom rješenju, pravno ili fizičko lice, odnosno preduzetnik koji u poreskom skladištu proizvodi kafu (proizvođač kafe), kao i lice koje uvozi kafu na teritoriji Crne Gore. Takođe, zakonom je propisana i obaveza podnošenja prijave za upis u Registar obveznika poreza na kafu nadležnom carinskom organu, najkasnije u roku od deset dana prije početka obavljanja djelatnosti proizvodnje, odnosno uvoza kafe.

Obaveza obračunavanja poreske obaveze, shodno navedenom zakonu, nastaje prilikom uvoza, u trenutku otpremanja kafe iz poreskog skladišta (osim otpremanja drugom proizvođaču radi dalje proizvodnje, uz izjavu primaoca da će kafu koristiti u daljoj proizvodnji kafe, otpremanja radi izvoza). Poreska obaveza nastaje i u trenutku utvrđivanja manjka ili gubitka kafe (rashod) u poreskom skladištu, osim rashoda za koje proizvođač dokaže da se mogu pripisati nepredviđenim okolnostima ili višoj sili, odnosno da je rashod neodvojivo povezan sa osobinama proizvoda nastalog tokom proizvodnje i skladištenja kafe.

Shodno odredbama navedenog zakona, propisano je da se porez na kafu plaća na sljedeće vrste kafe: prženu i neprženu kafu, ljušpice i opne od kafe, ekstrakte, esencije i koncentrate od kafe zamjene kafe koje sadrže kafu, pre-

parate na bazi ekstrakata, esencija i koncentrata od kafe ili na bazi kafe kao i napitke i bezalkoholna pića koji sadrže kafu, ekstrakte, esencije i koncentrate od kafe. Zakonom je, takođe, propisana visina poreza za navedene vrste kafe, koji se plaća po jednom kilogramu neto mase kafe.

Poreski period za obračun poreza na kafu je kalendarski mjesec, pri čemu poreski obveznik sam obračunava porez koji se iskazuje u mjesečnoj prijavi i podnosi nadležnom carinskom organu do 15 dana narednog mjeseca za prethodni mjesec. Takođe, obračunati porez na kafu dopijeva za plaćanje do 15. dana u mjesecu za prethodni mjesec. Kod uvoza kafe, porez se plaća u rokovima propisanim carinskim propisima.

Zakonom je precizirano da se pod proizvodnjom kafe smatra prerada, prženje, pakovanje, kao i druge sa njima povezane radnje koje se, u svrhe proizvodnje kafe, vrše u poreskom skladištu. Proizvođač kafe, shodno navedenom zakonu, dužan je da podnese nadležnom carinskom organu i prijavu za registraciju poreskog skladišta.

Takođe, proizvođač kafe je u obavezi da, u poslovnim knjigama, vodi i iskazuje podatke potrebne za pravilno i pravovremeno obračunavanje i plaćanje poreza (podatke o nabavci i isporuci kafe, količini proizvedene, uvezene i prodane kafe, stanju zaliha, vrijednosti, itd), na osnovu kojih sačinjava mjesečni izvještaj i dostavlja ga nadležnom carinskom organu.

Kontrolu obračunavanja i plaćanja poreza na kafu vrši nadležni carinski organ, u skladu sa citiranim zakonom i zakonom kojim je uređen carinski postupak. Na ovaj način, stvaraju se pretpostavke za unapređenje sistema oporezivanja ovog proizvoda, kojim će se obezbijediti i efikasnija kontrola prometa kafe, a što će umnogome doprinijeti povećanju prihoda uz istovremeno suzbijanje sive ekonomije kod prometa ovog proizvoda, kao i stvaranju uslova za bolju poresku disciplinu.

Shodno zakonskom ovlaštenju, a u cilju propisivanja oblika i sadržine prijave, načina prijavljivanja u registar obveznika poreza na kafu, postupka utvrđivanja visine i vrste instrumenata osiguranja plaćanja poreza na kafu, oblika i sadržine izjave primaoca o daljem korišćenju kafe, vrste i visine rashoda na koji se ne plaća porez na kafu, oblika i sadržine poreske prijave obračuna poreza na kafu, prijave za registraciju obveznika poreza na kafu kao i oblika i sadržine mjesečnog izvještaja obračuna poreza na kafu, ovo ministarstvo je donijelo Pravilnik o obliku i sadržini prijave, izjave i izvještaja koji se podnose u postupku oporezivanja kafe i vrsti i visini instrumenata obezbjeđenja („Službeni list CG“, broj 13/15).

Ružica Bajčeta
samostalna savjetnica I
u Direktoratu za poreski i carinski sistem

Kana Tomašević

Dunavski transnacionalni program u novoj finansijskoj perspektivi

UVOD: MISIJA DUNAVSKOG TRANSNACIONALNOG PROGRAMA

Dunavski transnacionalni program, kao finansijski instrument, teži da kroz unapređenje teritorijalnih, ekonomskih i društvenih integracionih procesa, kao i kroz razvoj transnacionalnih partnerstava u oblastima koje su od strateškog značaja, doprinese koheziji, stabilnosti i konkurentnosti Dunavskog regiona. Da bi se postigao veći stepen teritorijalne integracije veoma heterogenog dunavskog podneblja, Dunavskim programom će se tretirati zajednički izazovi i potrebe u određenim oblastima u kojima se očekuje da transnacionalna saradnja doprinese dobrim rezultatima, kroz razvoj i praktičnu implementaciju okvira politike, instrumenata i konkretnih pilot investicija. Potrebe su vezane za pitanja kako unaprijediti institucionalni okvir za saradnju i kvalitet politika, kao i za pitanje kako doći do dobrih rješenja kroz konkretne investicije i pilot aktivnosti.

PROGRAMSKO PODRUČJE

Dunavska oblast obuhvata petinu EU teritorije ili oko 100 miliona stanovnika, pa će tako u Dunavskom programu učešće uzeti 14 država (9 zemalja članica EU i 5 zemalja koje nijesu dio evropske porodice), i to: Austrija, Bugarska, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Mađarska, Moldavija, Njemačka (Baden-Württemberg i Bavarska), Rumunija, Republika Češka, Slovačka, Slovenija, Srbija i Ukrajina (dio teritorije, tačnije 4 provincije). Dunavsko programsko područje obuhvata 69 NUTS-2 regiona, a geografija samog programa se, u potpunosti, poklapa sa geografijom Strategije EU za dunavski region. Podudaranje teritorije i ciljeva pruža velike mogućnosti za saradnju.

Geografska područja koja obuhvata Dunavski transnacionalni program možete vidjeti na slici:

Danube Region

INTERREG B cooperation area 2014-2020

Source: European Commission,
as proposed on 18th December 2012
Geometrical basis: GFK MACON

STRUKTURE PROGRAMA

U cilju implementacije Dunavskog transnacionalnog programa, neophodno je uspostaviti institucionalni okvir, odnosno strukture koje će pratiti realizaciju istog. Riječ je o sljedećim strukturama, koje su po pravilu locirane u zemlji članici EU, koja je nosilac programa (u ovom slučaju Mađarska) i to:

- Upravljačko tijelo (odgovorno za implementaciju programa – Nacionalna kancelarija za ekonomska planiranja),
- Zajednički tehnički sekretarijat (pruža podršku Upravljačkom tijelu u vezi sa implementacijom programa - Nacionalna

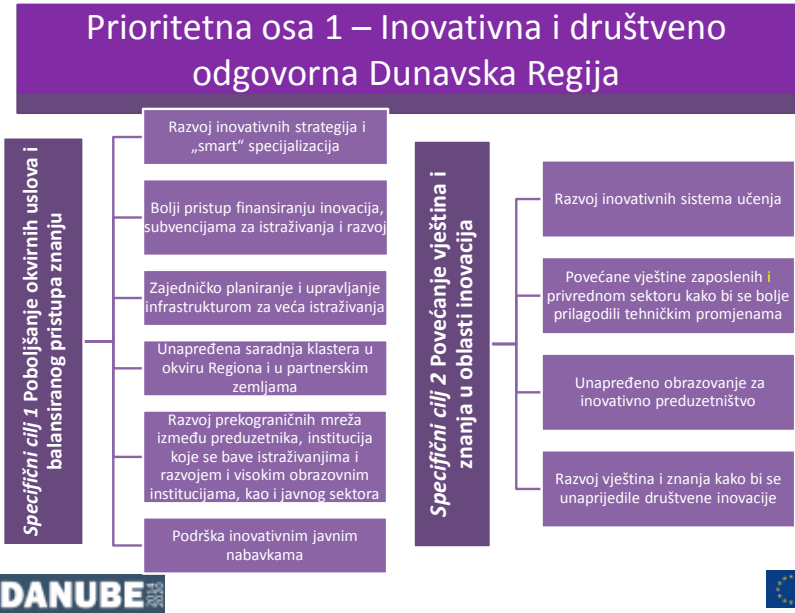
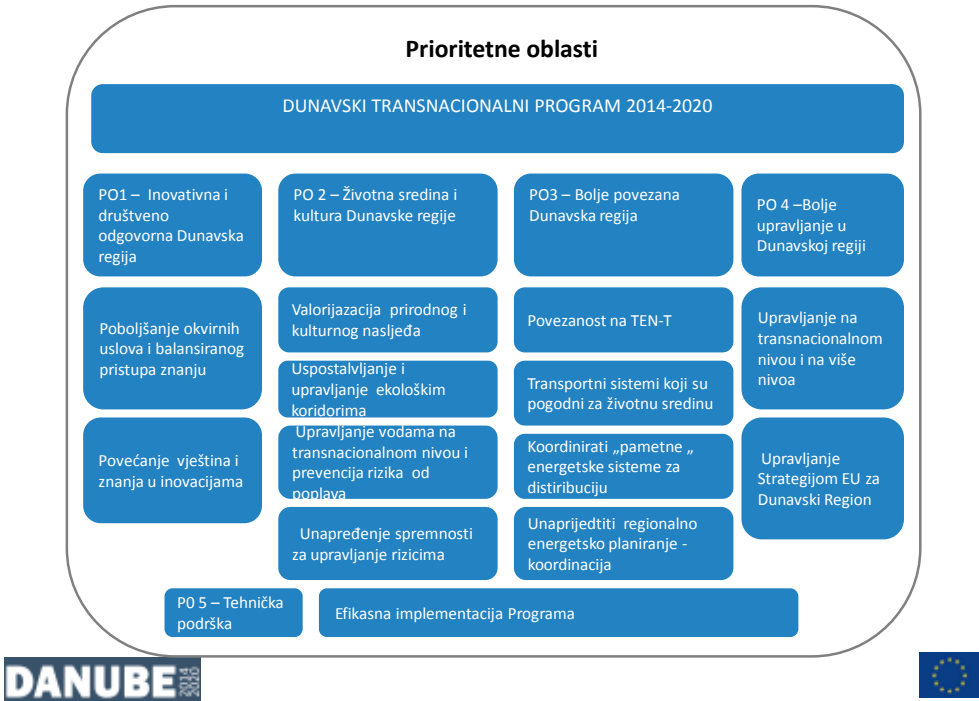
kancelarija za ekonomska planiranja),

- Tijelo za ovjeravanje (nadležno za refundaciju pravilno korišćenih sredstava – mađarski državni trezor) i
- Revizorsko tijelo (odgovorno za verifikaciju pravilnog funkcionisanja sistema upravljanja i kontrole u okviru programa, i za zakonitost i ispravnost prijavljenih troškova – Generalni Direktorat za reviziju evropskih fondova).

Iznad ovih tijela, formira se Zajednički odbor za praćenje implementacije programa, koji sačinjavaju predstavnici svih zemalja učesnica programa, a na nacionalnom nivou se imenuju kontrolori i tzv. „kontakt tačke“.

PRIORITETI I SPECIFIČNI CILJEVI PROGRAMA

Prioriteti Dunavskog transnacionalnog programa su zasnovani na specifičnim karakteristikama i potrebama programske oblasti, koje su identifikovane i dogovorene kroz široki proces programiranja i konsultacija među akterima programa i šire zajednice. Štaviše, kroz programiranje su uzete u obzir i naučene lekcije iz prethodnih perioda, dati finansijski okvir i postojanje odgovarajućih implementacionih i administrativnih struktura. Program saradnje je strukturiran kroz pet prioriternih osa (uključujući i liniju prioriteta za tehničku saradnju), koji će razviti koordinirane politike i akcije u programskoj oblasti, te doprinijeti jačanju obaveza iz strategije Evropa 2020, a sve to kroz tri dimenzije: pametan, održiv i sveobuhvatan rast. Prioriteti i specifični ciljevi Dunavskog programa dati su u sledećoj tabeli:

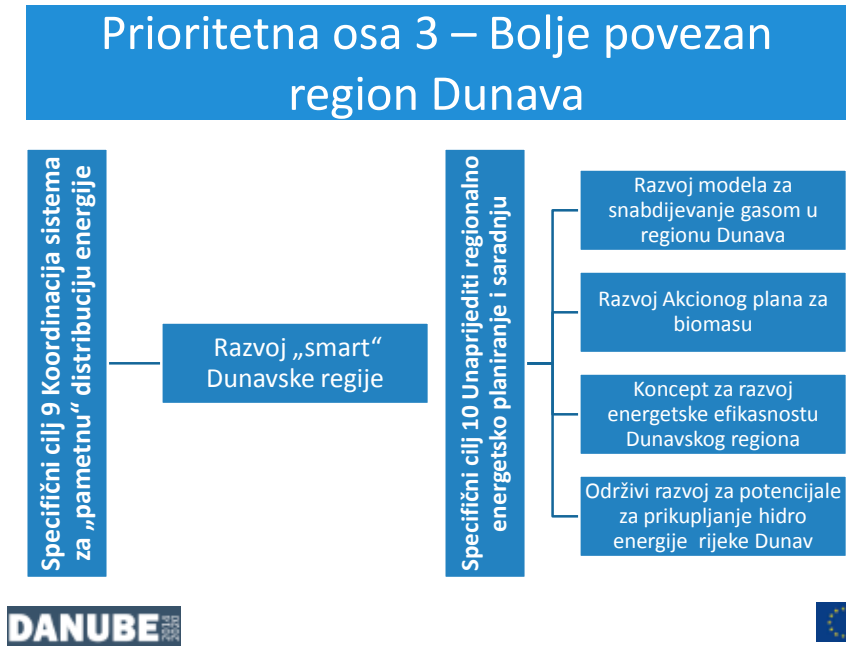
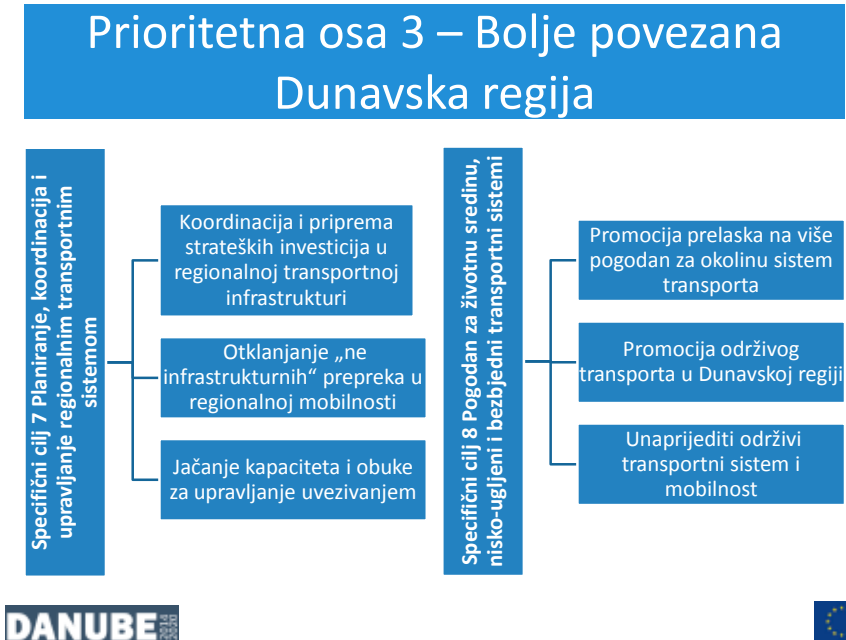
2) Životna sredina i kultura Dunavske regije:

Prioritetna oblast obuhvata valorizaciju prirodnog i kulturnog nasleđa, uspostavljanje ekoloških koridora i upravljanje istima, upravljanje vodama na transnacionalnom nivou i prevencija rizika od poplava, kao i unapređenje spremnosti za upravljanje rizicima. Aktivnosti u okviru prioriteta mogu biti: razvoj novih i podrška postojećim kulturnim rutama koje su relevantne za Dunavsku regiju, obezbjeđenje održivog kulturnog nasleđa i prirodnih resursa kroz razvoj zajedničkih klastera, umrežavanje muzeja i centara za posjetioce, razvoj „zelenih“ turističkih proizvoda, podrška planovima za upravljanje rizicima za kulturno i prirodno nasljeđe koje je izloženo klimatskim promjenama, razvoj specijalizovanih strateških struktura u razvoju turizma u oblasti Dunava, podrška regionalnim pristupima u jačanju regionalnih veza i zaštiti prirodnih dobara i revitalizacija kulturnih dobara, zajednički razvoj mjera kako bi se poboljšao kvalitet voda i ekološki status, razvoj planiranja i pilot mjera, kako bi se harmonizovala zaštita od poplava i rehabilitacija riječnih sistema. Prioritetna oblast životne sredine i kulture dunavske regije data je u nastavku:

1) Inovativna i društveno odgovorna Dunavska regija:

Ova prioritetna oblast obuhvata 2 specifična cilja, i to: poboljšanje okvirnih uslova i balansiranog pristupa znanju, i unapređenje znanja i vještina u inovacijama. Aktivnosti koje će biti realizovane kroz ovaj prioritet su: sprovođenje zajedničkih strategija i akcionih planova za jačanje ljudskih resursa i razvoj znanja, razvoj vještina i kompetencija za inovativno preduzetništvo u tehnološkim i netehnološkim sektorima, kreiranje novih i unaprijeđenje postojećih transnacionalnih obrazovnih mreža, kao i onih koje se odnose na pružanje obuka i postavljanje zajedničkih strategija za upravljanje demografskim promjenama, migracijom i odlivom znanja. Na slici ispod može se sagledati ova prioritetna oblast:

3) Bolje povezana Dunavska regija:

Specifični ciljevi ovog prioriteta su bolja povezanost na transportnu mrežu, transportni sistemi pogodni za životnu sredinu, koordinacija “pametnih” energetskih sistema za distribuciju i koordinacija unapređenjem regionalnog energetskog planiranja. Aktivnosti mogu biti sljedeće: razvoj koordinacione strategije za Dunavsku regiju na transnacionalnom nivou s ciljem da se poboljša regionalna povezanost, integracija javnog transportnog sistema, organizacija javnog servisa kroy pružanje podrške transportnom sistemu u funkcionalnoj oblasti, razmjena i prenos know-how i dobre prakse za bolju organizaciju javnog prevoza, podrška razvoju efikasnih višemodalnih terminala u lukama, harmonizacija tehničkih, bezbjednosnih, organizacionih i drugih aspekata raznih transportnih modela i mreža i podrška razvoju raznih energetskih mreža koje se tiču emisije gasa i obnovljivih izvora energije. U nastavku je dat pregled prioriteta:

4) Bolje upravljanje u Dunavskoj regiji:

Ova prioritetna oblast obuhvata upravljanje na transnacionalnom i ostalim nivoima, i upravljanje strategijom EU za Dunavski region. Aktivnosti koje će se realizovati usmjerene su na povećanje kapaciteta u regiji za razvoj kompleksnih transnacionalnih projekata koji doprinose razvoju Strategije, ali i na uspostavljanje tzv. „Focal Point“, koji će biti zadužen za pružanje in-

formacija o Strategiji, kao i za sprovođenje promotivnih aktivnosti. Šematski prikaz u nastavku daje pregled prioritete oblasti:

Gordana Radović

Unaprjeđenje zakonodavnog okvira u sistemu oporezivanja nepokretnosti u Crnoj Gori

Regulatorni okvir

Oporezivanje nepokretnosti u Crnoj Gori uređeno je Zakonom o porezu na nepokretnosti (“Sl. list RCG”, broj 65/01 i “Sl.list CG”, broj 75/10) i podzakonskim aktima donijetim na osnovu ovog zakona.

Navedenim zakonom, čija su osnovna rješenja u primjeni od 1. januara 2003. godine, revidiran je dotadašnji sistem oporezivanja vlasništva nad imovinom i istim su uređeni osnovni elementi za oporezivanje nepokretnosti (osnov oporezivanja, poreski obveznik, raspon poreskih stopa, olakšice i oslobođenja i sl.). Bliži kriterijumi i metodologija za određivanje tržišne vrijednosti nepokretnosti uređeni su Uredbom o bližim kriterijumima i metodologiji za određivanje tržišne vrijednosti nepokretnosti („Sl. list CG“, broj 36/11).

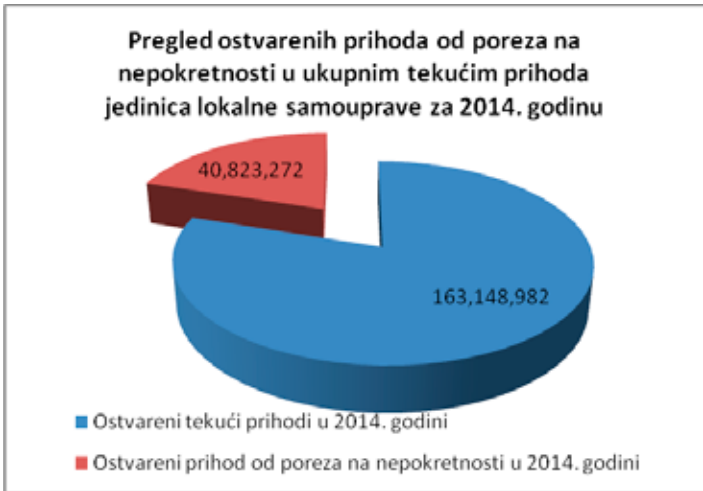
Naime, opredeljenje u sistemu oporezivanja nepokretnosti bilo je usmjereno na obezbjeđenje Ustavom definisane samostalnosti jedinica lokalne samouprave i, u kontekstu toga, dato je ovlašćenje jedinicama lokalne samouprave da svojim propisom određuju tržišnu vrijednost nepokretnosti i visinu stope poreza na nepokretnosti, u okviru zakonskih ograničenja, kao i da utvrđuju, kontrolišu i vrše naplatu poreza na nepokretnosti i vode registar oporezivih nepokretnosti na teritoriji svoje lokalne zajednice.

Shodno utvrđenom cilju obezbjeđenja većeg stepena fiskalne decentralizacije i održivosti sistema finansiranja lokalne samouprave, prihodi od poreza na nepokretnosti, u cjelosti, pripadaju budžetima jedinica lokalne samouprave i isti, prema podacima jedinica lokalne samouprave, čine četvrtinu njihovih tekućih budžetskih prihoda, a što je prikazano u narednoj tabeli.

Kana Tomašević,
kontrolor prvog nivoa za transnacionalne programe
u Direktoratu za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći

Naziv opštine	Ostvareni tekući prihodi u 2014. godini (u €)	Ostvareni prihod od poreza na nepokretnosti u 2014. godini (u €)	Učešće prihoda od poreza na nepokretnosti u ukupnim tekućim prihodima opština u 2014. godini (u %)
Andrijeвица	355,871	50,541	14.20
Bar	12,120,407	4,355,616	35.94
Berane	1,697,125	195,483	11.52
Bijelo Polje	3,149,608	462,796	14.69
Budva	30,173,865	10,093,118	33.45
Danilovgrad	1,837,225	264,798	14.41
Herceg Novi	13,333,335	3,410,466	25.58
Kolašin	1,260,194	380,176	30.17
Kotor	12,352,235	3,048,737	24.68
Mojkovac	1,096,514	105,680	9.64
Nikšić	12,483,966	3,383,634	27.10
Plav	945,348	166,875	17.65
Plužine	2,152,657	1,361,863	63.26
Pljevlja	6,948,009	3,127,590	45.01
Podgorica	43,965,987	5,944,950	13.52
Rožaje	1,865,636	57,559	3.09
Tivat	10,418,092	2,548,212	24.46
Ulcinj	3,662,593	1,250,725	34.15
Cetinje	2,241,062	312,891	13.96
Žabljak	961,565	263,283	27.38
Šavnik	127,688	38,281	29.98
Ukupno	163,148,982	40,823,272	25.02

Izvor:Jedinice lokalne samouprave

Tokom 2011. godine, unaprijeđen je sistem oporezivanja nepokretnosti, prije svega sa aspekta obezbjeđenja dodatnih prihoda jedinicama lokalne samouprave, na način što je proširen osnov oporezivanja i povećan raspon poreskih stopa (od 0,10% do 1,00%), kao i data mogućnost jedinicama lokalne samouprave da propišu višu stopu poreza na nepokretnosti

od utvrđene za određene kategorije nepokretnosti, i to za: poljoprivredno zemljište koje se ne obrađuje, sekundarni stambeni objekat (stan), objekat koji je izgrađen suprotno zakonu, ugostiteljski objekat koji se nalazi u zoni prioritetnog turističkog lokaliteta i građevinsko zemljište koje nije privedeno namjeni u skladu sa planskim dokumentom.

Sistem oporezivanja nepokretnosti od 1. januara 2016. godine

Imajući u vidu izražene finansijske probleme i nelikvidnost budžeta sa kojim su suočene jedinice lokalne samouprave, kao i potrebu unaprjeđenja fiskalne politike u funkciji razvoja preduzetništva, bilo je neophodno pristupiti unaprjeđenju postojećih rješenja u ovoj oblasti.

S tim u vezi, sredinom februara 2015. godine, donijet je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na nepokretnosti (“Sl.list CG”, broj 9/15), čija je primjena odložena do 1. januara 2016. godine, tj. do stvaranja pretpostavki za njegovu punu primjenu, kroz donošenje podzakonske regulative.

Izmjene su usmjerene na povećanje prihoda od poreza na nepokretnosti, prije svega na način što je povećan donji limit za oporezivanje, proširena baza za oporezivanje, a sa druge strane, po prvi put propisane su kaznene odredbe za kršenje ovog zakona.

Novim zakonskim rješenjima bliže je definisan pojam obveznika poreza na nepokretnosti kao vlasnika nepokretnosti, posebno u slučaju kada je, kao vlasnik zemljišta, upisana Država, dok su stvarni vlasnici zemljišta upisani samo kao korisnici istog. Imajući u vidu da se, prema ranijim rješenjima, zbog prepoznavanja Države kao vlasnika nepokretnosti, koja je, inače, oslobođena od plaćanja ovog poreza, stvarni poreski obveznici, odnosno korisnici nepokretnosti nijesu mogli oporezovati, novim rješenjima precizirano je da je obveznik poreza na nepokretnosti i korisnik nepokretnosti u državnoj svojini koji je, u katastru nepokretnosti, upisan kao nosilac prava korišćenja, trajnog korišćenja nepokretnosti, odnosno nosilac prava korišćenja nepokretnosti po osnovu dugoročnog zakupa. Na ovaj način, proširen je poreski osnov, a samim tim i mogućnost ostvarivanja većeg obima prihoda jedinica lokalnih samouprava po osnovu poreza na nepokretnosti.

Bitna novina je i stvaranje uslova za formiranje sveobuhvatne baze podataka, putem uvođenja obaveze notarima, sudovima i drugim državnim organima da jedinicama lokalne samouprave na čijem se području nalazi nepokretnost, dostave isprave (ugovore, odluke i dr.) na osnovu kojih se

stiče, odnosno mijenja vlasništvo na nepokretnosti, kao i određivanje roka za dostavu navedenih isprava, što će imati za cilj blagovremeno, efikasno, sveobuhvatno oporezivanje nepokretnosti.

Prema novim zakonskim rješenjima, povećavana je minimalna stopa poreza na nepokretnosti sa 0,10% na 0,25% tržišne vrijednosti nepokretnosti, što će rezultirati ostvarenjem većeg obima prihoda od poreza na nepokretnosti, kao jednog od stabilnih izvora finansiranja lokalne samouprave.

Takođe, jedinicama lokalne samouprave data je mogućnost da propišu višu stopu poreza na nepokretnosti od utvrđene za određene kategorije nepokretnosti, i to za: poljoprivredno zemljište koje se ne obrađuje, sekundarni stambeni objekat (stan), objekat koji je izgrađen suprotno zakonu, ugostiteljski objekat koji se nalazi u zoni prioritetnog turističkog lokaliteta i građevinsko zemljište koje nije privedeno namjeni u skladu sa planskim dokumentom.

Imajući u vidu da na teritoriji Crne Gore postoji veliki broj vlasnika nepokretnosti koji imaju dvije ili više stambenih jedinica (sekundarni objekti), u cilju obezbjeđenja dodatnih prihoda od ovog poreza, i stavljanja u funkciju stanovanja što većeg broja stambenih jedinica koje nijesu prebivalište ili mjesto stalnog nastanjenja poreskog obveznika, jedinicama lokalne samouprave data je mogućnost da ove kategorije nepokretnosti mogu oporezovati po stopi koja je uvećana 150% u odnosu na stopu koju, svojim propisom, utvrđuje svaka jedinica lokalne samouprave, a koja je do sada mogla da se uveća za 100% .

U cilju razvoja poljoprivredne djelatnosti, prije svega, stimulisanja valorizacije većih poljoprivrednih kompleksa i stavljanje poljoprivrednog zemljišta u punu funkciju, u smislu njegovog iskorišćavanja za poljoprivrednu proizvodnju, za poljoprivredno zemljište koje se ne obrađuje, a čija površina prelazi 150.000 m², propisana je poreska stopa u visini od 3% do 5% tržišne vrijednosti nepokretnosti.

Dalje, u funkciji sprječavanja nelegalne gradnje objekata, jedinicama lokalne samouprave data je mogućnost da, za određene kategorije nepokretnosti, mogu utvrditi višu, odnosno nižu poresku stopu u odnosu na opštu poresku stopu, i to za objekat kojim se rješava stambeno pitanje do 50%, a kojim se ne rješava stambeno pitanje do 100%.

Takođe, u cilju eliminisanja biznis barijera i stimulisanja elitnog turizma, data je mogućnost jedinicama lokalne samouprave da se, za ugostiteljski objekat koji se nalazi u zoni prioritetnog turističkog lokaliteta, sa 3*** i ispod 3***, može utvrditi uvećana poreska stopa u odnosu na opštu

poresku stopu, u visini od 2% do 5,5% tržišne vrijednosti nepokretnosti, zavisno od kategorije ugostiteljskog objekta, a za ugostiteljski objekat koji je u funkciji 12 mjeseci u godini, poreska stopa može se umanjiti u odnosu na opštu poresku stopu, i to: za ugostiteljski objekat kategorije 4**** do 30%, a preko 4**** do 70 %.

U cilju podsticaja valorizacije zemljišta, izmijenjenim rješenjima predviđeno je da se, za građevinsko zemljište koje nije privedeno namjeni u skladu sa planskim dokumentom, poreska stopa može uvećati do 150% u odnosu na utvrđenu poresku stopu, osim za građevinsko zemljište namijenjeno za izgradnju privrednih objekata i objekata namijenjenih za dalju prodaju, za koje se, nakon isteka roka od pet godina od dana usvajanja planskog dokumenta, utvrđuje poreska stopa u visini od 3% do 5% tržišne vrijednosti nepokretnosti.

Novim zakonskim rješenjima reducirana su oslobođenja za objekte koji su proglašeni spomenicima kulture, kao i objekte u vlasništvu vjerskih organizacija, na način što je ograničena mogućnost njihovog nenamjenskog korišćenja. Ovo iz razloga što je u praksi bio čest slučaj da se ovi objekti koriste za potrebe stanovanja ili druge profitabilne djelatnosti.

Pored navedenog, posebna pažnja je posvećena poreskom tretmanu građevinskih objekata i posebnih djelova stambene zgrade u svojini investitora, koje u poslovnim knjigama iskazuju kao "investicije u toku" ili "zalihe gotovih proizvoda" i koji su namijenjeni za dalju prodaju, a za koje se, zbog nepreciznosti u normiranju, različito pristupalo kod njihovog oporezivanja od strane jedinica lokalne samouprave. Stoga je, novim rješenjima, precizirano da se porez na nepokretnosti ne plaća na građevinske objekte i posebne dijelove stambene zgrade u svojini investitora, koji se u poslovnim knjigama iskazuju kao "investicije u toku" ili "zalihe gotovih proizvoda" i koji su namijenjeni za dalju prodaju, u periodu od tri godina od godine u kojoj je izdata građevinska dozvola. Na ovaj način se obezbjeđuju uslovi za jedinstven poreski tretman ovih nepokretnosti na nivou svih opština, kao i pravnu sigurnost investitora u pogledu oporezivanja "investicija u toku" ili "zaliha gotovih proizvoda".

U cilju efikasnijeg utvrđivanja i naplate ovog poreza, novim zakonskim rješenjima izvršena je izmjena roka za utvrđivanje i plaćanje poreske obaveze. Naime, predviđeno je da se porez na nepokretnosti za tekuću godinu utvrđuje rješenjem nadležnog organa lokalne uprave do 30. aprila tekuće godine, a plaća se u dvije jednake rate, i to: prva do 30. juna, a druga do 31. oktobra godine za koju se porez utvrđuje. Podsjećanja radi, do primjene novih rješenja, poreska obaveza se utvrđuje do 31. maja, a plaća u dvije jednake

rate, i to: prva do 30. juna, a druga do 30. novembra godine za koju se porez utvrđuje.

Po pitanju pojednostavljenja postupka i rasterećenja kako poreskog organa, tako i obveznika, kao i eliminisanja grešaka kod utvrđivanja poreske obaveze, izvršeno je unaprjeđenje regulative na način što je dodatno propisano da obveznici koji vodi poslovne knjige, do 31. marta tekuće kalendarske godine, podnesu poresku prijavu za utvrđivanje poreza na nepokretnosti za tu godinu. Takođe, u cilju otklanjanja nejasnoća koje su se u praksi javljale kod pojedinih opština u situacijama kada se nepokretnost nalazi na teritoriji dvije ili više opština, definisana je obaveza poreskog obveznika da, u tom slučaju, nadležnim organima lokalne uprave na čijim se teritorijama nalazi nepokretnost, podnese poreske prijave.

Radi obezbjeđenja preciznosti podataka o vlasništvu na nepokretnosti neophodnih za utvrđivanje poreske obaveze, izmijenjen je rok za dostavu ovih podataka jedinicama lokalne samouprave od strane organa državne uprave nadležnog za nekretnine, i taj rok je do 31. januara godine za koju se porez utvrđuje. Prema važećim zakonskim rješenjima, rok za dostavu podataka je do kraja novembra godine koja prethodi godini za koju se porez utvrđuje.

Jedna od bitnijih novina je propisivanje sankcija za nepoštovanje i neizvršavanje zakonom utvrđenih obaveza, što će svakako doprinijeti većoj poreskoj disciplini a samim tim i suzbijanju sive ekonomije. U tom smislu, predviđene su novčane kazne zbog neprijavlivanja i neplaćanja poreske obaveze (za notare, odgovorno lice u sudu ili državnom organu, pravna lica, preduzetnike i fizička lica), kao i zbog neblagovremenog prijavljivanja i neplaćanja poreske obaveze (u rasponu od 250 do 20.000 eura).

Zaključak

Polazeći od opredjeljenja koje je uslovilo revidiranje zakonskog okvira, kojim je uređen sistem oporezivanja nepokretnosti u Crnoj Gori, za očekivati je da će se njegovom primjenom, od 1. januara 2016. godine, poboljšati javne finansije na lokalnom nivou. Ovakva ocjena se temelji na pretpostavkama da će se, kroz data ovlašćenja jedinicama lokalne samouprave, povećati broj poreskih obveznika, proširiti poreski osnov i osnažiti poreska disciplina u ovoj oblasti, kroz blagovremeno izmirivanje poreske obaveze.

Gordana Radović,
samostalna savjetnica I
u Direktoratu poreski i carinski sistem

Uloga Nacionalnog fonda u procesu izrade i ažuriranja IPA procedura

Jasna Ilić Bošković

Uvođenje decentralizovanog sistema upravljanja sredstvima podrške Evropske unije za Crnu Goru je od velikog značaja, jer je od strane Evropske komisije prepoznata spremnost nacionalnih institucija tj. dodijeljena je akreditacija za IPA komponentu III - Regionalni razvoj i IPA komponentu IV - Razvoj ljudskih resursa.

Nakon dobijanja akreditacije Crna Gora je bila u obavezi da otpočne sa sprovođenjem odredbi predviđenih u Okvirnom sporazumu, Uredbi o decentralizovanom sistemu upravljanja, Implementacionim i Operativnim sporazumima i priručnicima o procedurama.

Tokom procesa uvođenja decentralizovanog sistema upravljanja, Nacionalni fond je, u skladu sa svojom ulogom u sistemu, aktivno radio na izradi priručnika o procedurama.

Sama izrada priručnika je podrazumijevala nekoliko verzija, pri čemu je nakon dobijanja akreditacije od strane Evropske komisije usvojena i odobrena verzija 4. Nakon odobrenja i usvajanja Priručnika o procedurama, od strane odgovornih lica u svakom od tijela omogućen je početak njegove primjene.

Kada Nacionalni službenik za ovjeravanje svojim potpisom odobri Priručnik o procedurama, on postaje osnov za sprovođenje svih aktivnosti, koje će sprovođiti tijela uključena u sistem finansijskog upravljanja i kontrole IPA sredstava. U cilju stvaranja koordinativnog mehanizma i efikasnog komuniciranja i razmjene informacija između IPA tijela, u svim tijelima su imenovani koordinatori zaduženi za sva pitanja koja se odnose na priručnike o procedurama. Nacionalni fond ima, kako koordinativnu, tako i ključnu ulogu u procesu odobravanja izmjena, novih verzija priručnika, kao i obavezu komunikacije sa Evropskom komisijom o svim relevantnim dešavanjima na tom polju.

Priručnik o procedurama može se ažurirati u slučaju kada nastupe određene promjene u sistemu, manjeg ili većeg značaja npr. promjene naziva institucija, promjene u internim procedurama, izmjene nacionalnog pravnog okvira, promjene u strukturama, promjene nastale u vezi sa zahtjevima Evropske komisije, unutrašnjih ili eksternih revizija itd. Sve predloge i zahtjeve za promjenama koordinatori u tijelima dostavljaju koordinatorskom u Nacionalnom

fond, na dalje razmatranje i odobrenje.

Priručnici sadrže odredbe, smjernice, objašnjenja, pravila i definicije klasifikovane po poglavljima. U priručnicima je opisan način sprovođenja aktivnosti i vršenje zadataka u pogledu zadovoljenja i ostvarivanja zahtjeva delegiranih od strane Evropske komisije.

Prije nego odobri Priručnik o procedurama, Nacionalni službenik za ovjeravanje može da zahtijeva od jedinice unutrašnje revizije, koja je u sastavu Ministarstva finansija, da izvrši njegovu procjenu i usklađenost sa kriterijumima i najboljom praksom.

Priručnik podrazumijeva opis procedura i procesa koji se odnose na sve faze projektnog ciklusa od samog programiranja, identifikacije, procjene, implementacije, finansiranja, do evaluacije projekata/programa.

Priručnik o procedurama se sastoji iz dva dijela. Prvi dio Priručnika o procedurama sadrži poglavlja koja se odnose na horizontalne funkcije i koja su primjenjiva na sva tijela uključena u sistem. Drugi dio Priručnika o procedurama sadrži specifična poglavlja koja se odnose na ostvarivanje pojedinačnih ciljeva tijela koja su uključena u decentralizovani sistem upravljanja. To znači da se ovaj dio priručnika razlikuje, u zavisnosti od uloge tijela u sistemu upravljanja IPA fondovima.

Cilj ovakve koncepcije Priručnika o procedurama je da se obezbijede procedure koje su relevantne i prihvatljive za sva tijela uključena u proces, tako da sva tijela mogu na najefektivniji i najefikasniji način da ulože napor i da obezbijede Nacionalnom službeniku za ovjeravanje nadgledanje funkcionisanja sistema u cjelini.

Crna Gora je trenutno u fazi pripreme paketa za slanje zahtjeva za povjeravanje izvršenja budžeta i kada dobije akreditaciju za IPA II perspektivu tj. akreditaciju za indirektno upravljanje sredstvima EU pomoći od strane Evropske komisije pristupit će se usvajanju i odobrenju priručnika o procedurama za tijela uključena u IPA II perspektivu.

Jasna Ilić Bošković,
samostalna savjetnica III u Direktoratu za državni trezor

Jelena Janković

Značaj uspostavljanja i vođenja registra rizika

Svaka aktivnost u subjektu za sobom nosi određeni rizik, koji može ugroziti ostvarivanje ciljeva subjekta ili organizacione jedinice. Rizik utiče na radnu atmosferu, rezultate poslovanja subjekata, zaposlenih i rukovodilaca. S obzirom na raznovrsnost aktivnosti, subjekti se součavaju sa velikim brojem rizika u toku poslovanja, tako da ne postoji konačan spisak svih rizika koji mogu uticati na postizanje rezultata poslovanja. Međutim, mogu se identifikovati sljedeće kategorije rizika:

- sve što predstavlja prijetnju ostvarivanju ciljeva subjekta, programa ili pružanju usluga građanima;
- sve što može da ugrozi ugled subjekta i povjerenje javnosti u njen rad;
- nedovoljna zaštita od nedoličnog ponašanja, zloupotrebe, pogrešne prakse, štete, nepoštovanja propisa;
- nepouzdanost izvještavanje;
- nesposobnost da se odreaguje, odnosno da se upravlja izmijenjenim okolnostima na način koji će spriječiti ili svesti na minimum negativne efekte nastalih promjena na pružanje javnih usluga.

Saglasno Zakonu o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru („Službeni list Crne Gore“ br.73/08, 20/11, 30/12, i 34/14), rizik je mogućnost nastanka događaja koji može nepovoljno uticati na ostvarenje postavljenih ciljeva subjekta. Rizikom se smatraju i propuštene prilike za ostvarivanje ciljeva, događaj koji može uticati na ostvarenje postavljenih ciljeva subjekta kao i vjerovatnoća pojave neželjenih događaja.

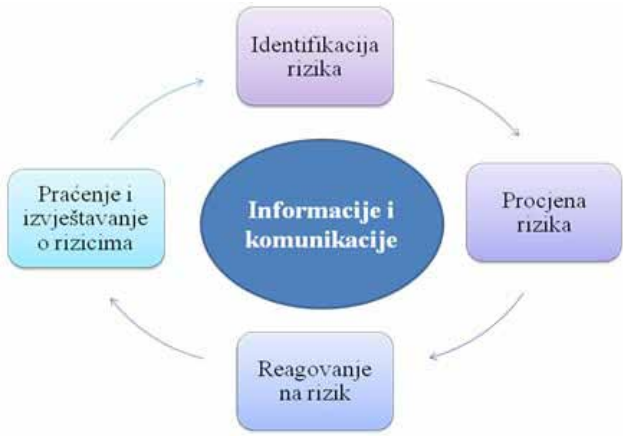
U cilju smanjenja neželjenih i negativnih uticaja rizika, neophodno je izgraditi efikasan sistem upravljanja rizicima. Osnovni razlozi za upravljanje rizicima u javnim finansijama su: stvaranje boljih uslova kako bi se predvidjele mogućnosti nepovoljnih događaja koji bi mogli spriječiti ostvarivanje ciljeva subjekta, organizovanje unutrašnjih kontrola i potreba da se ograničeni resursi usmjere prema ključnim procesima. U suprotnom, neuspostavljanje efikasnog procesa upravljanja rizicima može dovesti do trošenja dodatnih finansijskih sredstava za otklanjanje posljedica nastalih usljed rizika.

Kako je definisano Zakonom, upravljanje rizicima je postupak identifikovanja, procjene, praćenja i kontrole mogućih okolnosti koje mogu nepovoljno uticati na ostvarivanje utvrđenih ciljeva subjekta, kao i preduzimanje potrebnih mjera radi smanjenja rizika do nivoa razumne uvjerenosti da će ciljevi biti ostvareni.

Upravljanje rizicima se sprovodi u cilju smanjenja obima neizvjesnosti koje bi mogle biti prijetnja poslovnoj uspješnosti subjekata javnog sektora, i kao jedan od takvih alata, ono rukovodstvu pomaže da predvidi izmjenjene okolnosti i reaguje na njih pravovremeno. Svaki subjekat javnog sektora mora da uspostavi i razvija proces upravljanja rizicima, i za razliku od drugih poslovnih procesa, proces upravljanje rizicima može biti jedinstven za sve subjekte bez obzira na djelatnost i veličinu.

Veoma je važno razumjeti značaj cjelokupnog procesa upravljanja rizicima, kao sistemskog pristupa: identifikacije potencijalnih događaja koji mogu ugroziti ostvarivanje ciljeva subjekta, analizu i procjenu svakog identifikovanog događaja uzimajući u obzir vjerovatnoću nastanka i uticaj na ostvarivanje ciljeva, pripremu mjera kojima se može uticati na prihvatljivost rizika, i praćenje uspješnosti sprovedenih mjera, kao i poboljšanje i uvođenje novih.

Grafik 1: Aktivnosti upravljanja rizicima

Identifikacija rizika se sastoji u identifikovanju potencijalnih događaja koji mogu ugroziti ostvarivanje ciljeva subjekta. Stoga je važno jasno postavljanje ciljeva, odnosno definisanje jasnih i nedvosmislenih ciljeva za efikasno upravljanje rizicima. Na osnovu utvrđenih ciljeva, rukovodioci razmatraju događaje koji mogu ugroziti njihovo ostvarivanje i preduzimaju aktivnosti za upravljanje rizicima.

Nakon identifikacije rizika, potrebno je izvršiti analizu i procjenu rizika. Analiza i procjena rizika se obavlja kako bi se rizici rangirali, utvrdili prioriteti i pružile informacije za donošenje odluka o onim rizicima na koje se treba usmjeriti. Rizik se analizira i procjenjuje uzimajući u obzir: vjerovatnoću pojave različitih događaja i uticaj rizičnog događaja na ciljeve. Npr. mala je vjerovatnoća da će se desiti veliko oštećenje na poslovnoj zgradi, ali bi to imalo veliki uticaj na kontinuitet poslovanja. Nasuprot tome, velika je vjerovatnoća da će doći do povremenog pada kompjuterskog sistema, ali to obično nema veliki uticaj na poslovanje.

Treća aktivnost upravljanja rizicima je reagovanje na rizik, gdje se razmatraju sve moguće mjere kojima se može uticati na prihvatljivost rizika. Svrha reagovanja na rizik je da se nesigurnost okrene u korist subjekta. Bilo koja aktivnost koju subjekat preduzima u pogledu reagovanja na rizik, predstavlja „unutrašnju kontrolu“.

Što se tiče smanjivanja rizika, u najvećem broju slučajeva rukovodioci reaguju na rizike na način što preduzimaju mjere i donose odluke u cilju smanjenja vjerovatnoće nastanka rizika. Svrha ublažavanja rizika je nastavak obavljanja aktivnosti u kojoj se javlja rizik, uz istovremeno preduzimanje kontrola (mjera) radi svođenja rizika na prihvatljiv nivo.

Vrste kontrolnih aktivnosti su:

- Direktivne - da podstaknu aktivnosti i događaje neophodne za postizanje ciljeva (zakonska regulativa, planovi),
- Preventivne - da spriječe pojavu neefikasnosti, propusta, grešaka ili slabosti. Ne garantuju, već smanjuju mogućnost pojavljivanja grešaka (razdvajanje dužnosti),

- Detektivne - djeluju nakon pojavljivanja događaja i služe da utvrde greške, nedostatke ili nepravilnosti, omogućavaju preduzimanje dodatnih aktivnosti) on-the-spot, provjere nakon plaćanja, verifikaciju zaliha i usaglašavanja sa izvodima iz banke),
- Korektivne - da isprave greške koje su utvrđene (definisanje ugovornih uslova kojima se omogućuje povraćaj više plaćenih iznosa).

Primjeri kontrolnih aktivnosti su: razdvajanje dužnosti za odobravanje, izvršenje; sistem dvojnog potpisa; pravila za pristup resursima i informacijama; ex - ante i ex post finansijske kontrole; pocedure za potpuno, tačno i ažurno evidentiranje svih transakcija; procedure za upravljanje ljudskim resursima i sl.

Da bi se uspostavio adekvatan sistem upravljanja rizicima, rukovodilac subjekta treba, prije svega, odrediti lice koje će koordinirati uspostavljanje i sprovođenje procesa upravljanja rizicima na nivou subjekta, i utvrditi obavezu uspostavljanja registra rizika na nivou subjekta i registra rizika na nivou organizacionih jedinica.

Registar rizika je: interni dokument koji sadrži ključne informacije o rizicima u subjektu i predstavlja određeni vid pomoći rukovodstvu u upravljanju rizicima i praćenju predloženih mjera.

Rukovodilac organizacione jedinice sastavlja registar rizika za svoju organizacionu jedinicu i dostavlja ga licu zaduženom za uspostavljanje i sprovođenje procesa upravljanja rizicima, koji provjerava kompletnost i priprema za dostavljanje rukovodiocu subjekta.

Najmanje jednom godišnje, a po potrebi i češće, potrebno je vršiti provjeru registra rizika od strane rukovodilaca organizacionih jedinica, lica zaduženog za FMC i lica zaduženog za uspostavljanje i sprovođenje procesa upravljanja rizicima, kako bi se izvršila provjera da li su planirane mjere za ublažavanje rizika preduzete i da li daju očekivane rezultate.

Registar rizika

Cilj subjekta/organizaciona jedinica_____

Br	Opis rizika	Pregled postojećih kontrola	Procjena rizika			Reagovanje na rizik	Odgovorna lica	Rok za sprovođenje
			Uticaj	Vjerovatnoća	Ukupno			

Vrlo je bitno da se periodično vrši pregled i ažuriranje registra rizika, uzimajući u obzir stalne promjene u okruženju, promjene ciljeva, prepoznavanje pojave novih rizika, dok pojedini možda nestaju ili postaju manje značajni.

Nakon uspostavljanja registra rizika neophodno je obezbjediti proces praćenja, kontrolisanja registra rizika i izvještavanja iz razloga: da se utvrdi da li pojedini rizici i dalje postoje, da li su se pojavili novi rizici, da li su se vjerovatnoća i uticaj rizika promijenili, kako bi se obezbijedilo izvještavanje o bitnim promjenama, te da bi se osigurala efektivnost kontrola.

U okviru projekta “Jačanje kapaciteta upravljanja EU sredstvima i opštih administrativnih procedura”, CHU je započela proces koordinacije uspostavljanja procesa upravljanja rizicima. Kroz iniciranje donošenja odluke o uspostavljanju registra rizika, određivanja lica zaduženog za koordinaciju aktivnosti na uspostavljanju i vođenju registra rizika i organizovanjem praktičnih obuka u Glavnom gradu, opštinama Nikšić, Pljevlja, Bijelo Polje i Berane, Mojkovac i Herceg Novi, započete su aktivnosti uspostavljanja registra rizika u pomenutim opštinama.

Jelena Janković
samostalna savjetnica III u Direktoratu za centralnu harmonizaciju

Đorđije Žurić

Pravilnik o postupku oslobađanja od plaćanja poreskih i carinskih obaveza za izvođenje radova na izgradnji autoputa Bar- Boljare („Službeni list cg“, br.3/15...)

U cilju realizacije projekta izgradnje auto-puta, Skupština Crne Gore je, dana 08.12.2014. godine, usvojila “ Zakon o auto putu Bar - Boljare“.

Navedenim Zakonom je, između ostalog, uređen poseban postupak poreske i carinske obaveze izvođača radova i drugih pravnih i fizičkih lica koje angažuje izvođač radova za potrebe realizacije projekta. Odredbama članova pomenutog zakona, utvrđena su „oslobodjenja“, odnosno povlastice pri obračunu i uplati određenih javnih prihoda (poreza i doprinosa), kao i carina na uvoz materijala, opreme i postrojenja namijenjenih za izgradnju auto puta.

Tako je:

- 1)Članom 16 utvrđeno da se porez na dodatu vrijednost plaća po stopi o odsto na promet proizvoda i usluga namijenjenih za izgradnju auto puta koji realizuje izvođač radova, ili se ta realizacija odvija za račun izvođača radova na izgradnji auto puta.
- 2) Članom 17 utvrđeno je da porez na dohodak fizičkih lica koji je ostvaren u Crnoj Gori, ne plaćaju lica zaposlena kod izvođača radova, a koja nijesu državljani Crne Gore, ili nemaju prebivalište u Crnoj Gori, a koja dohodak ostvaruju radom na izgradnji autoputa.

3) Članom 18 utvrđeno je da se strani državljanin zaposlen kod izvođača radova, a koji je angažovan na izgradnji autoputa, oslobađa plaćanja doprinosa za obavezno socijalno osiguranje.

4) Članom 19 utvrđeno je da se pravnom licu osnovanom u Crnoj Gori, a čiji je osnivač i vlasnik izvođač radova, obračunati porez na dobit ostvaren iz prihoda od izgradnje auto puta za period od šest godina od početka izgradnje, umanjuje u iznosu od 100 odsto.

5) Članom 21 oslobođeni su od plaćanja carine:

- građevinski materijal namijenjen za izgradnju autoputa;
- oprema namijenjena za izgradnju u objekte autoputa i za izgradnju autoputa;
- postrojenja namijenjena za ugradnju u objekte autoputa i za izgradnju autoputa.

6) Članom 22 zabranjeno je otuđenje uvezene robe, opreme i postrojenja bez prethodnog obavještenja carinskog organa i plaćanja carine i poreza na dodatu vrijednost.

Na osnovu čl. 20 i 22 Zakona o autoputu, a radi uređenja načina i postupka ostvarivanja prava na oslobođenje od plaćanja poreza na dodatu vrijednost, poreza na dohodak fizičkih lica, doprinosa za obavezno socijalno osiguranje, poreza na dobit pravnih lica i carina izvođača radova koji je angažovan na izgradnji auto puta, Ministarstvo finansija je donijelo:

„Pravilnik o postupku oslobađanja od plaćanja poreskih i carinskih obaveza za izvođenje radova na izgradnji autoputa Bar-Boljare“

PDV:

Osim prometa za koji se, shodno Zakonu o PDV-u, porez plaća po stopi o odsto (član 25 Zakona), istim zakonom utvrđeno je da će se po istoj stopi oporezovati i proizvodi i usluge namijenjene za izgradnju autoputa, a koje realizuje izvođač , ili je realizacija za račun izvođača radova.

Na sav ostali promet proizvoda i usluga koji realizuje izvođač, a koji nijesu vezani za izgradnju autoputa, obračunava se i plaća PDV na način predviđen zakonom o PDV-u.

Određivanje stope od o odsto na proizvode i usluge vezane za izgradnju autoputa, ne znači i oslobađanje plaćanja PDV-a u smislu Zakona o PDV-u.

Naime, Zakonom o PDV-u, određeno je da se isti plaća u svim fazama prometa, sve dok proizvod ili usluga ne budu „vlasništvo“ krajnjeg korisnika, koji PDV ne može prenijeti na nekog drugog.

Određivanjem stope od 0% ka i od izvodjača radova, ne obračunava se i ne plaća porez na dodatu vrijednost kod dvije faze prometa:

- od dobavljača ka izvođaču radova; i
- od izvođača ka investitoru.

U PDV prijavama, vrijednost prometa iskazaće se u rubrici „oporezivi promet po stopi o“.

Ovom odredbom nije povrijeđeno osnovno načelo Zakona o PDV-u, u smislu obaveze plaćanja poreza, jer krajni korisnik (korisnik usluga auto puta) plaća PDV, s tim što davalac usluga (investitor) nema poreskog kredita, već cijeli iznos poreza obračunava i plaća na vrijednost date usluge.

Pravilnikom je određeno da, radi evidentiranja nabavke proizvoda i usluga za koje se PDV plaća po stopi od o odsto, izvođač radova koristi kontrolnu markicu, koju, na zahtjev izvođača, izdaje poreski organ (prilog 1). Oblik i sadržaj kontrolne markice uređen je članom 3 i 4 Pravilnika.

Štampanje markice vrši pravno lice koje ovlasti Ministarstvo finansija i to na bezdrvnom papiru, dimenzija 100x50, sa obaveznim sadržajem hologramske zaštite.

Markica sadrži :

- serijski broj;
- naziv i PIB dobavljača;
- broj računa/carinske deklaracije;
- vrijednost robe i usluga za koje se PDV ili carina plaća po stopi o odsto.

Kod uvoza, u rubrici „naziv dobavljača“, unosi se riječ uvoz, a u rubrici „PIB“ uvijek broj 00000001.

Prilog 1

Primjer kompleta kontrolne markice iskorišćene u domaćem prometu:

Kontrolna markica – Autoput	Kontrolna markica – Autoput
Serijski broj 001	Serijski broj 001
Naziv dobavljača* - DOO "AP" Podgorica	Naziv dobavljača* DOO "AP" Podgorica
PIB** - 00123478	PIB** 00123478
Broj računa/carinske deklaracije - 13/15	Broj računa/carinske deklaracije 13/15
Vrijednost robe i usluga za koje se PDV i/ili carina plaća 100.000.	Vrijednost robe i usluga za koje se PDV i/ili carina plaća 100.000.
po stopi 0%	po stopi 0%

*u slučaju uvoza unosi se riječ »Uvoz« bez naziva inostranog isporučioca

**u slučaju uvoza unosi se šifra 00000001

Primjer kompleta kontrolne markice iskorišćene pri uvozu:

Kontrolna markica – Autoput	Uvoz	Kontrolna markica – Autoput	Uvoz
Serijski broj 002	00000001	Serijski broj 002	00000001
Naziv dobavljača*		Naziv dobavljača*	
PIB**		PIB**	
Broj računa/carinske deklaracije CI 671/15		Broj računa/carinske deklaracije CI 671/15	
Vrijednost robe i usluga za koje se PDV i/ili carina plaća 100.000.-		Vrijednost robe i usluga za koje se PDV i/ili carina plaća 100.000.-	
po stopi 0%		po stopi 0%	

Markice se štampaju u „kompletu“ od dva primjerka, sa istim serijskim brojem. Prilikom nabavke proizvoda i usluga, izvođač radova predaje isporučiocu dva primjerka kontrolnih markica sa istim serijskim brojem (komplet), i samim tim „garantuje“ da vrsta, količina, kvalitet i vrijednost zaprimljenih proizvoda i usluga odgovara navedenom u računu i isto će biti iskorišćeno za izgradnju autoputa.

Markice se lijepe na poledini fakture/računa, s tim što, jedan primjerak fakture, isporučilac proizvoda i usluga zadržava za sebe, a jedan predaje kupcu, odnosno izvođaču radova.

Prilikom uvoza proizvoda, izvođač predaje carinskom organu dva primjerka kontrolne markice (komplet) sa istim serijskim brojem, od kojih jedan carinski organ popunjava i lijepi na poledini carinske deklaracije, koju izdaje izvođaču radova, a drugi primjerak popunjava i lijepi na poledini carinske deklaracije koju zadržava za sebe.

Izvođač radova je, shodno članu 6 Pravilnika, obavezan da vodi evidenciju (knjigu) iskorišćenih kontrolnih markica po dobavljaču, uvozu, serijskom broju kontrolne markice i vrijednosti nabavke (prilog2).

Izvođač radova je dužan da tako uređenu evidenciju dostavi poreskom organu do 15-og u mjesecu za prethodni mjesec.

Poreski organ vodi posebnu evidenciju o broju izdatih, iskorišćenih, oštećenih, neiskorišćenih i uništenih kontrolnih markica.

Da bi investitor imao uvid u izvršene nabavke proizvoda i usluga realizovanih za izgradnju autoputa, izvođač radova je obavezan da poreskom organu dostavi kopije svih računa i carinskih deklaracija (na kojima je kontrolna markica) do 15-og u mjesecu za prethodni mjesec koju, najdalje do 17-og u mjesecu, dostavlja investitoru.

Prilog 2

CRNA GORA
Ministarstvo finansija
Poreska uprava
Područna jedinica _CENTRALA PODGORICA_

EVIDENCIJA ISKORIŠĆENIH KONTROLNIH MARKICA ZA MJESEC

__Mart 2015.__

1.	Poreski period: Mjesec 03 Godina 2015		2.	Poreski Identifikacioni broj PIB 03016480	
3.	Naziv DOO „CRBC“				
	Ovlašćeno lice 0108980210021 PIB Prezime i ime Marko Marković Adresa Telefon				

Redn i broj	Naziv isporučioца/Uvoz*	PIB /Uvoz**	Vrijednost nabavke	Serijski broj kontrolne markice
1.	DOO „AP“ Podgorica	00123478	100.000.-	001
2.	Uvoz	00000001	100.000.-	002
3.	Uvoz	00000001	500.000.-	003
4.	DOO „BPS“ Nikšić	00223344	80.000.-	004
Ukupno			780.000.-	

Redni broj	Naziv isporučioца/Uvoz*	PIB /Uvoz**	Vrijednost nabavke	Serijski broj kontrolne markice
1.	DOO „AP“ Podgorica	00123478	100.000.-	001
2.	Uvoz	00000001	100.000.-	002
3.	Uvoz	00000001	500.000.-	003
4.	DOO „BPS“ Nikšić	00223344	80.000.-	004
Ukupno			780.000.-	

* u slučaju uvoza unosi se riječ »Uvoz« bez naziva inostranog isporučioца
** u slučaju uvoza unosi se šifra 00000001

Izjavljujem pod punom materijalnom i krivičnom odgovornošću da su navedeni podaci tačni

Datum podnošenja prijave 12/04/2015.

M.P

Potpis ovlašćenog lica

Porez na dohodak:

Lica koja nijesu državljani Crne Gore, ili nemaju stalno mjesto boravka u Crnoj Gori, a ostvaruju dohodak od rada na izgradnji autoputa (lična primanja) nijesu obveznici poreza na dohodak fizičkih lica niti doprinosa za obavezno socijalno osiguranje.

S obzirom da su lična primanja samo jedan od oporezivih izvora dohodka, znači da je izvođač radova poreski obveznik po osnovu drugih izvora, kao što su:

- imovina i imovinska prava;
- kapitala;
- kapitalnog dobitka itd,a sve u skladu sa odredbama Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica.

Da bi ostvario prava iz člana 17 i 18 citiranog zakona, investitor je, shodno članu 7 Pravilnika, dužan da, za sve zaposlene radnike angažovane za izgradnju auto puta koji nijesu državljani Crne Gore, dostavi poreskom organu:

- ovjerenu kopiju strane putne isprave;
- ugovor o radu (original ili ovjerenu kopiju originala) kojim je zasnovan radni odnos kod poslodavca sa sjedištem u Crnoj Gori, odnosno ugovor o upućivanju na rad u Crnu Goru (original ili kopiju originala);
- odobrenje, odnosno rješenje o odobrenju privremenog boravka u Crnoj Gori (original ili ovjerenu kopiju originala).

Oslobađanje od obračuna i uplate poreza i doprinosa za obavezno socijalno osiguranje, ne znači i oslobođenje od vođenja i dostavljanja evidencije o obračunatim zaradama za navedena lica (obrazac IOPPD).

Izvođač radova je, shodno članu 7 Pravilnika, obavezan da, na propisanom obrascu (IOPPD), unosi podatke o isplaćenoj zaradi bez obračuna poreza na dohodak fizičkih lica i doprinosa za obavezno socijalno osiguranje. Umjesto propisanih stopa, u obrazac unosi stopu 0%, kako je utvrđeno članom 17 i 18 Zakona o autoputu.

Porez na dobit:

Pravnom licu registrovanom u Crnoj Gori, a čiji je osnivač i vlasnik izvođač radova, obračunati porez na dobit ostvaren iz prihoda od izgradnje auto puta za period od šest godina od početka izgradnje, umanjuje se u iznosu od 100%.

Sve ostale eventualne obaveze (porez po odbitku), obračunavaju se i uplaćuju na način predviđen normama zakona o porezu na dobit pravnih lica.

Dobijenom povlasticom, izvođač radova nije oslobođen vođenja poslovnih knjiga, kao i pripreme i dostavljanja finansijskih iskaza za svaku poslovnu godinu na način predviđen članovima 3 ,4 i 6 Zakona o računovodstvu i reviziji i člana 40 Zakona o porezu na dobit.

U slučaju poslovnih aktivnosti koje se ne odnose na izgradnju auto puta, izvođač radova je, shodno članu 8 Pravilnika, za takve aktivnosti obavezan da vodi odvojenu računovodstvenu evidenciju, radi posebnog iskazivanja rezultata u poslovanju.

Carina:

U cilju pojeftinjenja troškova izgradnje, a samim tim i umanjenja obaveza investitora, građevinski materijal, oprema i postrojenja uvezeni radi realizacije projekta, oslobođeni su plaćanja carine.

Oslobađanje se odnosi na robu, opremu i postrojenja koje uvozi u Crnu Goru izvođač radova angažovan na izgradnji autoputa.

Đordije Žurić

pomoćnik direktora Poreske uprave

Žana Jovanović

Ines Backović

Trilateralni program prekogranične saradnje Hrvatska - Bosna i Hercegovina - Crna Gora u novoj finansijskoj perspektivi (2014-2020)

Novi finansijski sedmogodišnji period u “poslovanju” Evropske unije (EU), donio je pretpristupnu podršku zemljama koje pretenduju da postanu njene punopravne članice u vidu IPA-e II (Instrumenta pretpristupne pomoći za period 2014-2020).

IPA II predstavlja finansijsku podršku državi u jačanju demokratije i javne uprave, vladavine prava i temeljnih prava, unapređenju životne sredine, saobraćaja, konkurentnosti i inovacija, te jačanju obrazovanja, zapošljavanja i socijalne politike, kao i unapređenju poljoprivrede i ruralnog razvoja i regionalne i teritorijalne saradnje.

U novoj finansijskoj perspektivi 2014-2020, Crna Gora će učestvovati, tj. implementirati projekte u okviru tri vrste prekograničnih programa:

- Bilateralni programi prekogranične saradnje, sa državama koje se nalaze u procesu pristupanja Evropskoj uniji (EU);
- Trilateralni programi prekogranične saradnje, sa jednom državom članicom EU i jednom državom koja to pretenduje da postane;
- Transnacionalni programi prekogranične saradnje, sa državama članicama EU i državama koje to pretenduju da postanu.

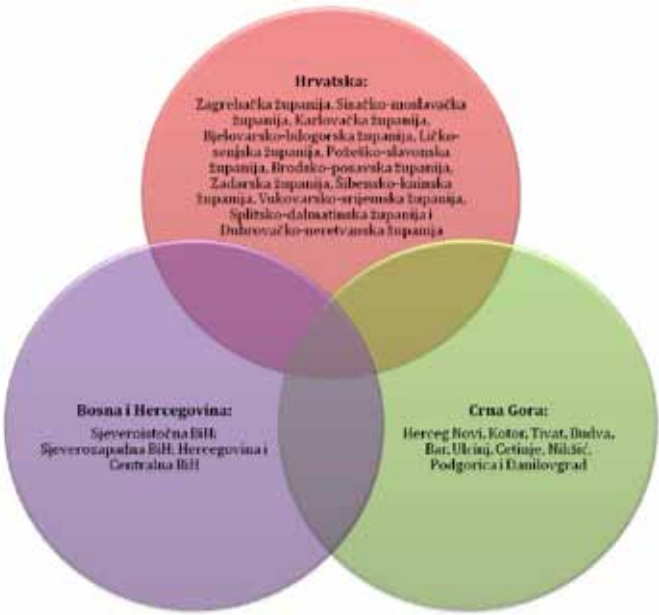
Crna Gora će, u periodu 2014-2020, učestvovati u dva trilateralna programa prekogranične saradnje, i to u programima:

- Italija – Albanija - Crna Gora;
- Hrvatska - Bosna i Hercegovina - Crna Gora.

Trilaterani program prekogranične saradnje Hrvatska – Bosna i Hercegovina - Crna Gora

Trilateralni program prekogranične saradnje Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora, pokriva prekogranična područja između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske i Crne Gore, i Crne Gore i Bosne i Hercegovine. Naime, programom su pokrivene NUTS III¹ ili ekvivalentne regije, pri čemu je u Hrvatskoj uključeno 12 županija, u Bosni i Hercegovini 110 opština, a u Crnoj Gori u program je uključeno 10 (lokalnih uprava) opština.

Slika 1: Programska teritorija stanovnika.

Statistički gledano, program pokriva ukupno 87.453,95 km², odnosno ukupno 5.587.8

Ukupan budžet trilateralnog programa iznosi 67.241.549,00 eura. Treba istaći da, 10 odsto ukupnog budžeta programa, predstavlja tehničku pomoć za implementaciju istog, što iznosi 6.724.154,90 eura za sedmogodišnji period, za sve tri države učesnice programa.

U cilju pripreme za trilateralni program, u julu 2013. godine formirano je radno tijelo sastavljeno od nacionalnih i predstavnika na regionalnom nivou, sa ciljem izrade Operativnog programa, odnosno definisanja programske teritorije, sistema implementacije, kao i ciljeva i prioriteta programa. S tim u vezi, u više navrata su organizovane konsultativne radionice, objavljeni su online upitnici, te javne i online konsultacije, što je rezultiralo izradom Operativnog programa za trilateralni program Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora, koji je obuhvatio situacionu analizu, SWOT analizu, logičku matricu, programsku strategiju i implementacione odredbe.

Prilikom izrade Operativnog programa, bilo je neopohodno uzeti u obzir i uticaj programa na životnu sredinu, sa posebnim naglaskom na sljedećih 5 osnovnih elemenata:

1. Temeljno stanje životne sredine (Environmental baseline);
2. Usklađenost programa sa drugim strategijama (Consistency with relevant environmental protection objectives);
3. Ocjena mogućih značajnih uticaja programa (Assessment of significant impacts);
4. Mjere ublažavanja potencijalno negativnih uticaja (Mitigation and enhancement measures);
5. Dodatno praćenje/monitoring (Environmental monitoring system).

1 - NUTS (Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku) je hijerarhijski sistem za identifikaciju i klasifikaciju prostornih jedinica za potrebe službene statistike u zemljama članicama Evropske unije. NUTS III predstavlja prostornu jedinicu sa najmanje 150.000,00, odnosno najviše 800.000,00 stanovnika.

Programskim dokumentima definisana su 4 tematska prioriteta na koja će biti usmjereno finansiranje.

1.	• Unapređenje javnog zdravlja i socijalne zaštite
2.	• Zaštita životne sredine, prevencija od rizika i promocija održive energije i energetske efikasnosti
3.	• Doprinos razvoju turizma i očuvanje kulturnog i prirodnog nasleđa
4.	• Jačanje konkurentnosti i razvoj poslovnog okruženja u programskoj oblasti

Slika 2: Tematski prioriteti

Prioritet 1 (Unapređenje javnog zdravlja i socijalne zaštite) - za specifični cilj ima unapređenje usluge u oblasti javnog zdravlja i socijalne zaštite u prekograničnoj oblasti. Finansijska alokacija za prioritet 1 iznosi 15% od ukupnog EU doprinosa za program, što je oko 8,5 miliona eura.

Prioritet 2 (Zaštita životne sredine, prevencija od rizika i promocija održive energije i energetske efikasnosti) - programskim dokumentima definisana su dva specifična cilja i to:

- Promocija i zaštita životne sredine, zaštita prirode i upravljanje sistemom za sprečavanje rizika;
- Promocija korišćenja obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti.

Finansijska alokacija za prioritet 2 iznosi 25 odsto od ukupnog EU doprinosa za program, što je oko 14,2 miliona eura.

Prioritet 3 (Doprinos razvoju turizma i očuvanje kulturnog i prirodnog nasleđa) - usmjeren je na dva specifična cilja i to:

- Jačanje i diversifikacija turističke ponude kroz prekogranični pristup – kroz navedeni specifični cilj, predviđen je i strateški projekat „Stvaranje uslova za održivi razvoj u zaleđu i demografske rekonstrukcije kroz podsticaj za razvoj ruralnog turizma i prateće infrastrukture“;
- Omogućavanje boljeg upravljanja i održivo korišćenje kulturnog i prirodnog nasleđa.

Finansijska alokacija za prioritet 3 iznosi 30 odsto od ukupnog EU doprinosa za program, što je oko 17,1 miliona eura.

Prioritet 4 (Jačanje konkurentnosti i razvoj poslovnog okruženja u programskoj oblasti) - za specifični cilj ima jačanje institucionale infrastrukture i usluga, kako bi se povećala konkurentnost i razvoj poslovnog okruženja u programskoj oblasti. Finansijska alokacija za prioritet 4 iznosi 20 odsto od ukupnog EU doprinosa za program, što je oko 11,4 miliona eura.

Imajući u vidu pravila Evropske unije za implementaciju programa prekogranične saradnje, biće uspostavljeno Upravljačko tijelo programa, koje će biti smješteno u Hrvatskoj i koje će biti zaduženo za koordinaciju, a sve države učesnice programa imaće uspostavljenu strukturu za implementaciju projekata u okviru programa. Imajući u vidu proces programiranja od strane država učesnica programa i odobrenja od strane Evropske komisije (EK), koji prethode samom početku implementacije programa, može se očekivati da već ove godine zvanično počne “primjena” programa, u smislu objavljivanja poziva za dostavljanje predloga projekata koji će se finansirati kroz navedeni trilateralni program prekogranične saradnje.

Početak implementacije programa prekogranične saradnje predstavlja korak naprijed u daljem razvijanju dobrosusjedskih odnosa i saradnje sa državama iz okruženja.

Žana Jovanović, samostalna savjetnica II,
Ines Backović, samostalna savjetnica III u
Direktoratu za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći (CFCU)

Pavle Kaluderović

mr Snežana Mugoša

Realizacija javne potrošnje na lokalnom nivou u 2014. godini

Shodno odredbama člana 74 Zakona o finansiranju lokalne samouprave, opštine su obavezne da, Ministarstvu finansija, kvartalno dostavljaju izvještaje o planiranim i ostvarenim prihodima, planiranim i izvršenim rashodima i budžetskom zaduženju, najkasnije u roku od 30 dana od dana isteka kvartala. Na osnovu dostavljenih izvještaja, Ministarstvo finansija priprema izvještaj o javnoj potrošnji na lokalnom nivou za određeni period.

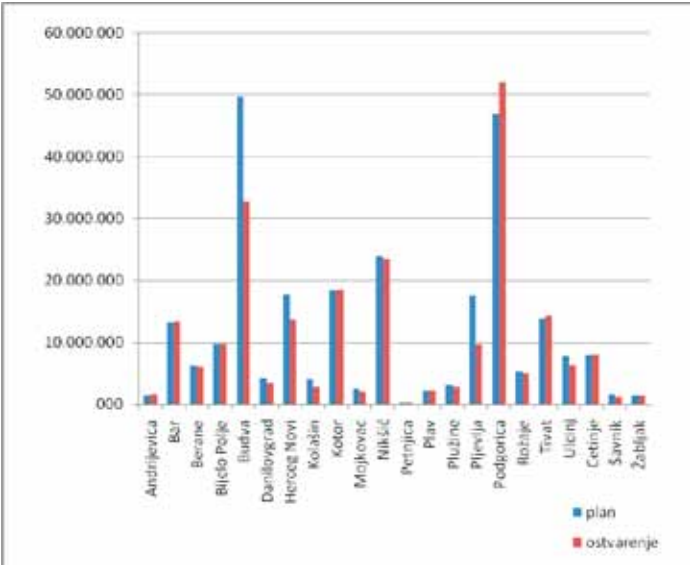

OSTVARENI PRIMICI LOKALNE SAMOUPRAVE U 2014. GODINI

U narednoj tabeli dat je pregled planiranih i ostvarenih primitaka budžeta opština za 2014. godinu:

Opština	Primici lokalne samouprave u 2014. godini		
	Plan	Ostvarenje	% ostvarenja
Andrijevica	1,50	1,53	101,99
Bar	13,13	13,46	102,49
Berane	6,18	6,01	97,27
Bijelo Polje	9,79	9,67	98,82
Budva	49,73	32,72	65,79
Danilovgrad	4,22	3,37	79,68
Herceg Novi	17,71	13,71	77,42
Kolašin	4,08	2,78	68,17
Kotor	18,40	18,50	100,55
Mojkovac	2,44	2,03	83,32
Nikšić	23,99	23,44	97,71
Petnjica	0,27	0,23	85,73
Plav	2,20	2,17	98,78
Plužine	3,22	2,77	86,02
Pljevlja	17,70	9,62	54,34
Podgorica	46,93	52,07	110,96
Rožaje	5,22	5,06	96,89
Tivat	13,81	14,29	103,50
Ulcinj	7,74	6,38	82,46
Cetinje	7,90	8,02	101,49
Šavnik	1,61	1,24	76,59
Žabljak	1,45	1,43	99,04
UKUPNO	259,20	230,49	88,92

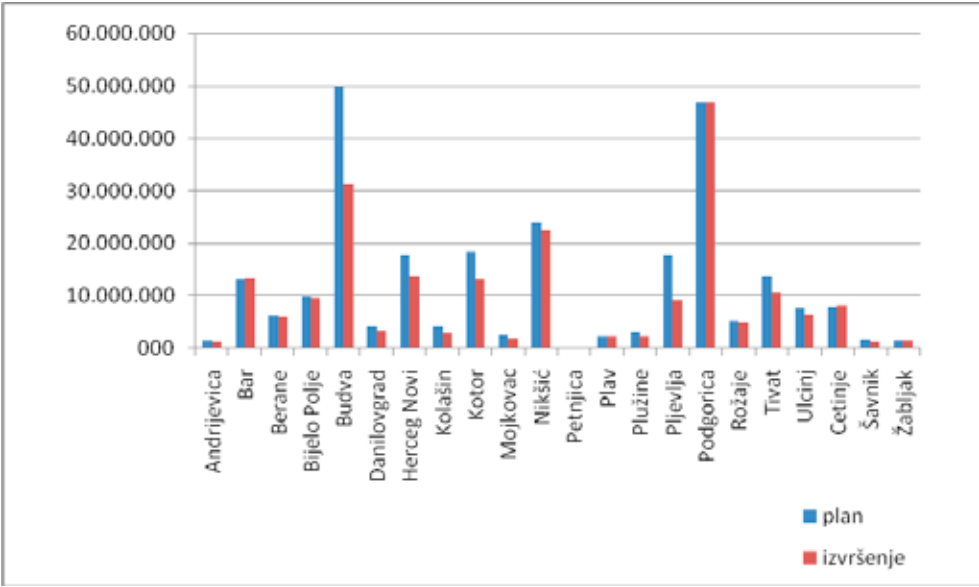
Ukupni primici lokalne samouprave za 2014. godinu planirani su u iznosu od 259,20 miliona eura, dok je ukupno ostvarenje iznosilo 230,49 miliona eura, odnosno 88,92% u odnosu na plan za navedeni period.

IZVRŠENJE IZDATAKA LOKALNE SAMOUPRAVE U 2014. GODINI

Ukupni izdaci lokalne samouprave za 2014. godinu planirani su u iznosu od 259,20 miliona eura, dok je ukupno izvršenje opštinskih budžeta za navedeni period 211,80 miliona eura, što čini 81,71 % izvršenja u odnosu na plan za isti period.

Opština	Izdaci lokalne samouprave u 2014. godini		
	Plan	Izvršenje	% izvršenja
Andrijevica	1,50	1,18	78,63
Bar	13,13	13,37	101,82
Berane	6,18	5,99	97,02
Bijelo Polje	9,79	9,61	98,17
Budva	49,73	31,40	63,13
Danilovgrad	4,22	3,25	76,96
Herceg Novi	17,71	13,65	77,10
Kolašin	4,08	2,76	67,58
Kotor	18,40	13,05	70,93
Mojkovac	2,44	1,90	78,03
Nikšić	23,99	22,62	94,28
Petnjica	0,27	0,13	49,27
Plav	2,20	2,17	98,37
Plužine	3,22	2,15	66,80
Pljevlja	17,70	9,23	52,13
Podgorica	46,93	46,86	99,86
Rožaje	5,22	4,97	95,29
Tivat	13,81	10,57	76,56
Ulcinj	7,74	6,33	81,83
Cetinje	7,90	8,06	102,08
Šavnik	1,61	1,15	71,27
Žabljak	1,45	1,40	97,03
UKUPNO	259,20	211,80	81,71

NEIZMIRENE OBAVEZE LOKALNE SAMOUPRAVE NA 31.12.2014. GODINE

Prema podacima koje su opštine dostavile Ministarstvu finansija ukupne neizmirene obaveze lokalne samouprave na 31.12.2014. godine iznosile su 119,19 miliona eura.

Opština	Stanje neizmirenih obaveza na 31.12.2014. godine (u mil. €)
Andrijeвица	0,02
Bar	10,69
Berane	9,77
Bijelo Polje	10,92
Budva	33,14
Danilovgrad	2,81
Herceg Novi	1,65
Kolašin	4,35
Kotor	0,47
Mojkovac	0,47
Nikšić	15,26
Plav	2,83
Plužine	0,02
Pljevlja	6,75
Podgorica	0,00
Rožaje	0,00
Tivat	0,03
Ulcinj	9,18
Cetinje	10,19
Žabljak	0,20
Šavnik	0,43
Ukupno	119,19

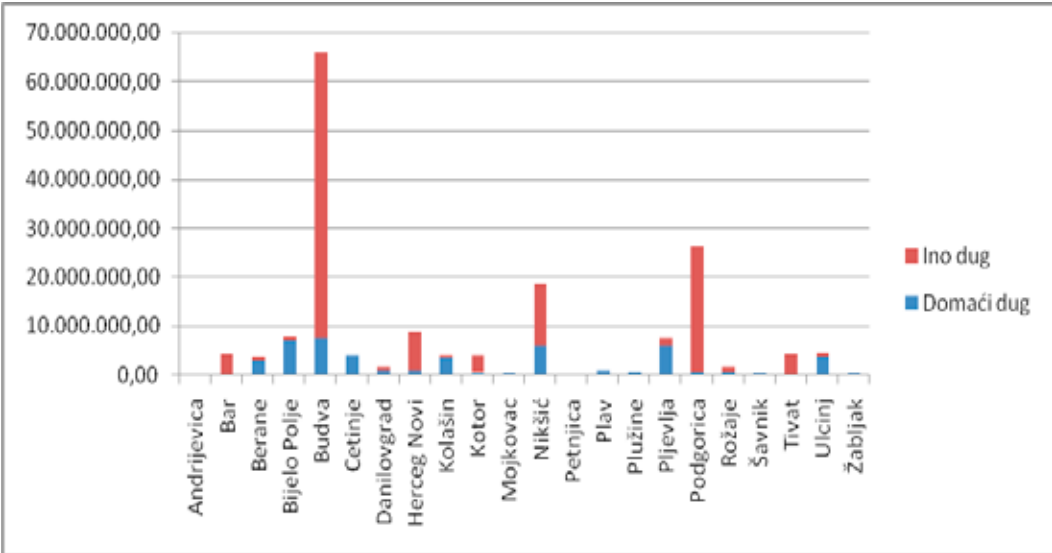
STANJE DUGA PO KREDITIMA NA 31.12.2014. GODINE

Dug lokalne samouprave po kreditima na 31.12.2014. godine iznosio je 166,94 miliona eura, ili 4,92% procijenjenog BDP-a za 2014. godinu.

U sljedećoj tabeli dat je pregled stanja duga po kreditima po jedinicama lokalne samouprave na 31.12.2014. godine u milionima eura:

Opština	Ukupno	Domaći dug	Ino dug
Andrijeвица	0,05	0,05	
Bar	4,12	0,09	4,03
Berane	3,53	2,77	0,76
Bijelo Polje	7,61	6,86	0,76
Budva	65,93	7,50	58,43
Cetinje	3,97	3,97	
Danilovgrad	1,42	0,74	0,68

Herceg Novi	8,61	0,77	7,84
Kolašin	3,78	3,36	0,42
Kotor	3,93	0,41	3,52
Mojkovac	0,29	0,29	
Nikšić	18,47	5,88	12,59
Petnjica			
Plav	0,89	0,89	
Plužine	0,48	0,48	
Pljevlja	7,31	5,81	1,50
Podgorica	26,13	0,59	25,53
Rožaje	1,60	0,54	1,06
Šavnik	0,24	0,24	
Tivat	4,16		4,16
Ulcinj	4,25	3,55	0,69
Žabljak	0,19	0,19	
UKUPNO	166,94	44,98	121,97

mr Snežana Mugoša,
načelnica Direkcije za praćenje budžeta lokalnih samouprava, regulatornih agencija
i javnih preduzeća i drugih implicitnih budžetskih obaveza

Pavle Kaluđerović,
samostalni savjetnik I u Direktoratu za državni trezor

Ivana Maksimović

Prioriteti i mjere planirane za finansiranje kroz IPA komponentu III

Komponenta regionalnog razvoja (IPA komponenta III) ima za cilj jačanje privrednog i društvenog razvoja, kao i usklađivanje sa EU prioritetima u oblasti transporta i zaštite životne sredine.

Jedan od preduslova za korišćenje ovih sredstava je usvajanje Operativnog programa, višegodišnjeg planskog dokumenta, koji sveobuhvatno prikazuje svrhu utroška sredstava IPA kroz određene prioritete.

Svaka država korisnica IPA sredstava posjeduje ekonomske i društvene specifičnosti, što utiče na definisanje prioriteta oblasti za finansiranje kroz IPA komponentu III.

Rad na Operativnom programu Regionalni razvoj 2012-2013. otpočeo je u martu 2010. godine i nakon niza konsultacija na državnom i lokalnom nivou, Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 29. marta 2012. godine usvojila ovaj do-

kument, kojim je predviđena podrška u realizaciji projekata iz oblasti zaštite životne sredine i saobraćaja. Nakon toga, dokument je dostavljen Evropskoj komisiji na dalju proceduru u aprilu 2012. godine i isti je usvojen 7. decembra 2012. godine. Ukupna vrijednost Operativnog programa iznosi 26.159.624 € i podijeljena je u odnosu 85% IPA sredstva, 15% nacionalno kofinansiranje tako da IPA sredstva iznose 22.235.679 €, a nacionalno kofinansiranje 3.923.945 €. Glavni cilj ovog Operativnog programa je poboljšanje životnog standarda i stanja životne sredine u Crnoj Gori, u skladu s nacionalnim politikama i strategijama, kao i s politikama i standardima EU.

Prioriteti i mjere definisane Operativnim programom Regionalni razvoj (2012-2013)

Osa prioriteta I: Unapređenje sistema upravljanja životnom sredinom (ukupno 15.983.583 €)

U okviru ove ose prioriteta realizovaće se sljedeći projekti:

1. Unapređenje sistema vodosnabdijevanja i izgradnja sistema za tretman otpadnih voda i kanalizacione mreže u Beranama; i
2. Sanacija nesanitarnih odlagališta Čafe u Baru i Vrtijelka na Cetinju.

Procijenjena vrijednost projekta u Beranama je 11,7 miliona eura, od čega će, u skladu sa finansijskim analizama urađenim u skladu sa pravilima EK, iz IPA sredstava biti obezbijeđeno 7,45 miliona eura, nacionalno kofinansiranje će iznositi 1,3 miliona eura, dok će iz sredstava kredita Evropske investicione banke biti utrošeno oko 3 miliona eura. Za realizaciju projekta u Baru, shodno postojećoj projektnoj dokumentaciji, biće potrebno 3,6 miliona eura (3,0 miliona eura iz IPA sredstava, 0,5 miliona eura iz nacionalnog budžeta), dok će za realizaciju projekta na Cetinju biti potrebno osigurati oko 1,0 miliona eura (0,8 miliona eura iz IPA sredstava i oko 0,2 miliona eura nacionalno kofinansiranje).

Osa prioriteta II: Poboljšanje sistema saobraćaja, podstičući ekološki prihvatljive vrste saobraćaja uz poseban akcent na poboljšanje željezničke infrastrukture u cilju pružanja kvalitetnijih usluga (ukupno 8.868.114 €).

U okviru ove Ose prioriteta realizovaće se sljedeći projekti:

1. Rehabilitacija 12 velikih kosina na dionicama glavne željezničke pruge Bar-Vrbnica (Kos-Trebešica-LutovoBra-tonožići) i
2. Demontaža postojeće i postavljanje nove elektro-vučne podstanice Trebešica, takođe na pruzi Bar-Vrbnica.

Procijenjena vrijednost projekta sanacija 12 kosina je 5,7 miliona eura (4,84 miliona eura iz IPA sredstava i 0,86 miliona eura nacionalno kofinansiranje), dok će, shodno postojećoj projektnoj dokumentaciji, za realizaciju projekta EVP Trebešica biti potrebno 3,6 miliona eura (3,0 miliona eura iz IPA sredstava, 0,6 miliona eura nacionalno kofinansiranje).

Osa prioriteta III: Tehnička pomoć za podršku u sprovođenju OPRR (ukupno 1.307.982 €) koja je namijenjena operativnoj strukturi kao potpora u upravljanju operativnim programom i priprema za buduće upravljanje strukturnim fondovima.

Osnovnu ulogu u implementaciji programa ima Operativna struktura koja se sastoji od:

- Ministarstva održivog razvoja i turizma, kao tijela odgovornog za Operativni program (BROP) i tijela odgovornog za prioritet/mjeru (BRPM) iz oblasti zaštite životne sredine;

- Ministarstva saobraćaja, kao tijela odgovornog za prioritet/mjeru (BRPM) iz oblasti saobraćaja;
- Direkcija javnih radova, kao Implementaciono tijelo

Nakon usvajanje Operativnog programa i potpisivanja Finansijskog sporazuma kojim je i zvanično otpočelo decentralizovano upravljanje IPA komponentom III, osnovne nadležnosti strukture su praćenje realizacije programa, izrada sektorskih godišnjih i završnih izvještaja o realizaciji, organizovanje tenderskih postupaka, staranje o tome da Nacionalni fond i Nacionalni službenik za ovjeravanje dobiju sve neophodne informacije, vršenje provjera da bi se utvrdilo da su prijavljeni troškovi stvarno izvršeni u skladu sa primjenjivim pravilima, da su proizvodi isporučeni i usluge izvršene u skladu sa odgovarajućim procedurama i izvještavanje o nepravilnostima.

Važno je napomenuti da je sve aktivnosti, u vezi sa realizacijom Operativnog programa, neophodno završiti do 31. decembra 2017. godine, kad je, shodno odredbama IPA regulative, krajnji rok za utrošak sredstava iz ove finansijske alokacije.

Ivana Maksimović,
samostalna savjetnica I u Direktoratu za državni trezor

Ivona Mihajlović

Info web ministarstva finansija za period od 01. januara do 31. marta 2015. godine

29.01.2015. godine Izjava generalne direktorice Direktorata za ekonomsku politiku i razvoj u Ministarstvu finansija, Ive Vuković, nakon sjednice Vlade Crne Gore, povodom usvajanja Jesenje analiza makroekonomskih kretanja i strukturnih reformi – 2014.

“...Jesenja analiza makroekonomskih kretanja i strukturnih reformi sadrži analizu ostvarenja ekonomske poli-

tike u 2014. godini, kao i srednjoročne makroekonomske i fiskalne projekcije za period do 2018. godine. Prethodnu godinu okarakterisao je umjereniji rast ekonomske aktivnosti, koji je rezultirao stopom rasta od 2 odsto. Navedeni rast posljedica je nekoliko važnih faktora, prvenstveno odlaganja investicionih projekata za 2015. godinu, kao i loših vremenskih uslova zabilježenih u julu mjesecu, koji su se najviše odrazili na sektore turizma i poljoprivrede, dok je i negativna proizvodnja električne energije imala uticaj na nižu stopu rasta za 1,2% na godišnjem nivou. U 2014. godini, rast su ostvarili sektor turizma, trgovine, poslovanja sa nekretninama, građevinarstva, dok je i evidentna dobra naplata poreza. Naime, prema preliminarnim podacima Ministarstva finansija, naplata budžetskih prihoda u 2014. godini bila je veća za 8,7% u odnosu na prethodnu godinu. Takođe, prema preliminarnim podacima, tekući deficit budžeta iznosio je oko 1,1% procenjenog BDP-a, ali imajući u vidu izdatke za otplatu obaveza iz prethodnog perioda, u iznosu od 65 miliona eura, deficit budžeta je dostigao iznos od 2,9% procenjenog BDP-a. Za naredni srednjoročni period, primpripremljen je scenario makroekonomskog rasta,

koji predviđa dinamičnije stope ekonomske aktivnosti u narednom periodu, posebno imajući u vidu realizaciju najavljenih investicionih projekata. Budžetom za 2015. godinu, planiran je deficit budžeta od 0,85% BDP-a, kada se izuzmu troškovi finansiranja prioritetne dionice auto puta. I u narednom periodu, fokus fiskalne politike biće smanjenje nivoa javnog duga, uz stvaranje uslova za realizaciju prioritetne dionice autoputa, te jačanje konkurentnosti i sprovođenje strukturnih reformi u svim oblastima, kako bi se obezbijedio dinamičniji ekonomski rast i razvoj.“

03.02.2015. godine - Započeta radionica na temu: "Obuka unutrašnjih revizora u opštinama"

Ministarstvo finansija je, u saradnji sa projektom "Jačanje kapaciteta upravljanja sredstvima EU i opštih administrativnih procedura", organizovalo trodnevnu radionicu na temu "Obuka unutrašnjih revizora u opštinama". Cilj obuke je bio upoznavanje unutrašnjih revizora sa ulogom i metodologijom rada unutrašnje revizije, kao i aktivnostima koje je neophodno sprovesti tokom obavljanja revizija. Predavači na obuci su, pored zaposlenih u CHU, bili unutrašnji revizori na centralnom i lokalnom nivou, koji će svojim iskustvom pomoći novoimenovanim unutrašnjim revizorima u obavljanju praktične revizije.

05.02.2015. godine - Početak projekta "Uprava po mjeri građana i biznisa"

U CDT Infocentru, održana je konferencija za novinare povodom otvaranja projekta "Uprava po mjeri građana i biznisa", koji je inciran od strane Ministarstva finansija,

Kancelarije Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP), uz podršku Fonda za aktivno građanstvo, CDT-a i SEECOM-a. Projekat podrazumijeva pokretanje širokog dijaloga u cilju identifikovanja, eliminisanja pretjerane regulacije i nepotrebno komplikovanih i dugih procedura u javnoj upravi na lokalnom nivou, koji otežavaju pristup javnim servisima za građane i nanose bespotrebne troškove privrednim subjektima. Glavni alat za pokretanje ovog projekta je online platforma koja je izrađena od strane CDT-a, uz finansijsku podršku fakt-a, a koja omogućava pilot opštinama, odnosno građanima i preduzetnicima iz Budve, Žabljaka i Danilovgrada, da gore navedene probleme prijave preko portala prijavibarijeru.me, i time doprinesu uklanjanju biznis barijera. U ime Ministarstva finansija, generalna direktorica Direktorata za finansijski sistem i unapređenje poslovnog ambijenta u Ministarstvu finansija, mr Bojana Bošković, izrazila je zadovoljstvo zbog početka projekta i pojasnila da su, za učešće u ovom projektu, izabrane lokalne zajednice, jer regulativa koju donose opštine mnogo više pogađaju građane i privredu nego većina propisa na državnom nivou. Šefica Sektora za demokratsko upravljanje, sektora za ekonomiju i zaštitu životne sredine u UNDP-u Sanja Bojanić, podsjetila je da je ovo još jedan projekat koji građane stavlja u centar i kreira mogućnosti za konstruktivnu saradnju svih sektora društva, dok je Direktorica Fonda za aktivno građanstvo (fAKT) Anica-Maja Boljević apelovala na građane da budu aktivni i doprinesu rješavanju problema. U cilju efikasnijeg praćenja sprovedenih aktivnosti, CDT će, na osnovu dobijenih prijava, pripremiti izvještaj za Vladin Savjet za unapređenje poslovnog ambijenta, regulatornih i strukturnih reformi, nakon čega će se jasnije definisati konkretni predlozi institucijama za prevazilaženje barijera.

05.02.2015 - Evropska Komisija: Izgradnja autoputa može biti glavni pokretač ekonomskog rasta

Crna Gora je, u prethodnoj godini, zabilježila blagi oporavak ekonomije, a napredak je naročito uočen u posljednjem kvartalu iste, navedeno je u Zimskom izvještaju Evropske komisije. Naime, u prvih 11 mjeseci 2014. godine, budžetski deficit je poboljšao za 0,7% BDP-a u poređenju sa 3,7% u prethodnoj godini, a smanjenje fiskalnog jaza je podstaknuto rastom na prihodnoj strani. Takođe, pozitivan impuls u daljem razvoju u 2015. godini, biće intenziviranje rada na dva velika projekta, turistička rizorta Porto Novi i Luštica, kao i početak radova na prvoj dionici autoputa Bar – Boljari, koji shodno zapažanjima Evropske komisije, može postati glavni generator rasta u narednim godinama. Ocijenjeno je i da će ulazak tri nove banke u tekućoj godini, uticati na poboljšanje kreditnog snabdijevanja preduzeća.

19.02.2015. godina - Izjava generalnog direktora Direktorata za budžet u Ministarstvu finansija, Nikole Vukićevića, nakon sjednice Vlade Crne Gore povodom usvajanja Informacije o reprogramu duga opštinama

“Data informacija je proizvod aktivnosti koje je Ministarstvo finansija, zajedno sa Vladom, sprovело u cilju saniranja finansijskog stanja u opštinama. Jedan pravac djelovanja je putem reprograma obaveza po osnovu javnih prihoda za 14 lokalnih samouprava, odnosno za 12 lokalnih samouprava, za koje je dug po osnovu poreza i doprinosa reprogramiran na period od 20 godina, dok je za dvije opštine, Budvu i Bar, gdje je ocijenjeno da postoji veći fiskalni potencijal od ostalih opština, dug reprogramiran na 5 godina. Pomenutih 12 opština su korisnice egalizacionog fonda, što ukazuje da je fiskalni kapacitet tih opština iznad prosjeka na nivou države. Ukupan iznos reprogramiranog duga je 89 miliona eura, od čega na period od 20 je reprogramiran dug u iznosu od 75 miliona, dok je ostatak reprogramiran na 5 godina. Uporedo sa navedenim aktivnostima, Ministarstvo finansija, u saradnji sa lokalnim samoupravama i predstavnicima Svjetske banke, radi na iznalaženju mogućnosti reprogramiranja kreditnih obaveza lokalnih samouprava, gdje se pokušava naći rješenje kako bi se postojeći kreditni portfolio lokalnih samouprava zamijenio za jedan koji je mnogo povoljniji. Radimo, takođe, i sa domaćim bankama, gdje pokušavamo da pronađemo što povoljnije uslove za postojeće kredite, koji su u periodu 2009, 2010, 2011 uzimani po prilično nepovoljnim uslovima. Treći pravac djelovanja Ministarstva finansija i Vlade jeste ulazak, zajedno sa Zajednicom opština i predstavnicima lokalnih samouprava, u izradu novog Zakona o finansiranju lokalnih samouprava, gdje bi kroz jednu duboku i sveobuhvatnu analizu došli do toga da li je postojeći model finansiranja lokalnih samouprava održiv, da li je samo problem bio u implementaciji ili se mora prići redefiniciji postojećeg modela, i očekujemo da do drugog kvartala imamo neke početne rezultate na ovom planu...”

24.02.2015. godina - Godišnji izvještaj Ministarstva finansija za 2014. godinu

26.02.2015. godine - Izjava generalne direktorice Direktorata za ekonomsku politiku i razvoj u Ministarstvu finansija Ive Vuković, nakon sjednice Vlade Crne Gore povodom usvajanja Predloga mjera ekonomske politike koje su u funkciji ostvarivanja ciljeva i indikatora zadatih Programom ekonomskih reformi Crne Gore 2015-2017

“...Cilj naše ekonomske politike jeste stvaranje preduslova za dinamičniji ekonomski rast i razvoj Crne Gore, sa pretpostavkom stvaranja i kreiranja ambijenta za otvaranje novih radnih mjesta, što u krajnjem doprinosi rastu svih ostalih indikatora naše ekonomije, a i rastu životnog standarda naših građana. U tom cilju, Ministarstvo finansija, koje je dominantno zaduženo za vođenje fiskalne politike u Crnoj Gori, pripremiло je set mjera usmjerenih u nekoliko pravaca. Prvenstveno, cilj fiskalne politike jeste stvaranje uslova za obezbjeđivanje održivosti javnih finansija, te se mjere koje su opredijeljene za naredni period do 2017. godine, odnose na stvaranje preduslova za jačanje naplate poreza kroz poresku reformu, kako bi se obezbijedio rast poreskih prihoda, ali takođe i sprovođenje mjera na suzbijanju sive ekonomije i mjera koje su usmjerene na smanjenje nivoa poreskog duga privrednih subjekata. Takođe, na rashodnoj strani, primarni cilj jeste vođenje restriktivne politike potrošnje, uz stvaranje preduslova za realizaciju investicionih projekata, čime

se ponovo daje doprinos ekonomskom rastu. Pored mjera na obezbjeđivanju fiskalne stabilnosti, cilj fiskalne politike ide dalje ka stvaranju preduslova za jačanje konkurentnosti naše ekonomije, kako bi se u narednom periodu obezbijedio dinamičniji rast iste. Dakle, tu su mjere koje se odnose na davanje fiskalnih podsticaja na poreskoj strani, prvenstveno u oblasti investiranja u strateške sektore naše ekonomije (turizam, energetika, poljoprivreda i transport), za koje je ocijenjeno i procijenjeno da će doprinijeti snažnijem rastu domaće ekonomije. Takođe, iako u izvještajima Svjetske banke, u smislu unapređenja poslovnog ambijenta, Crna Gora bilježi konstantan i kontinuiran napredak, naš plan jeste nastavak realizacije postojećih mjera u cilju jačanja ekonomskog rasta i razvoja u narednom periodu. Sprovođenje svih navedenih mjera, doprinijeće stvaranju uslova za realizaciju investicionih projekata koji su planirani u narednom periodu, a samim tim što će doprinijeti prosječnom rastu naše ekonomije od 3,8 odsto, uticaj će biti snažan na poboljšanje fiskalnih parametara, a samim tim i na ostvarivanje nižeg nivoa deficita, odnosno uspostavljanja opadajućeg trenda nivoa javnog duga u narednom periodu.”

09.03.2015. godine - Konferencija o ekonomskoj tranziciji zemalja Zapadnog Balkana

Generalni direktor Direktorata za budžet Nikola Vukićević, u svojstvu zamjenika guvernera Crne Gore u Svjetskoj banci, prisustvovao je konferenciji na temu „Zapadni Balkan: 15 godina ekonomske tranzicije“, koja se održavala se u Beču u organizaciji Međunarodnog monetarnog fonda i Centralne banke Austrije. Na konferenciji je učestvovao veliki broj ministara finansija i guvernera centralnih banaka iz zemalja Zapadnog Balkana, direktori MMF-a i Svjetske banke za Evropu, visoki predstavnici EBRD-a, guverner Centralne banke Austrije, kao i poznati ekonomista Džefri Saks, koji je 90-ih godina učestvovao u kreiranju ekonomskih programa zemljama u tranziciji. Rad se odvijao u tri sesije koje su obuhvatale ključne probleme sa kojima se Zapadni Balkan susreo u ekonomskoj tranziciji u posljednjih 15 godina, odnosno obuhvatio je pitanje rasta, konvergencije i smanjenja sirimaštva, makroekonomske i strukturne politike, kao i pitanja razvoja i stabilnosti finansijskog sektora. Na kraju konferencije organizovan je panel na temu „Izazovi politike i moguća rješenja“ sa ciljem pronalaženja odgovora o budućim pravcima razvoja zemalja Zapadnog Balkana.

13.03.2015. godine - Najuspješnija emisija euroobveznica do sada

Crna Gora je uspješno okončala pojavljivanje na tržištu euroobveznica, koje je rezultiralo emisijom u iznosu od 500 miliona eura. Riječ je o četvrtoj i najpovoljnijoj transakciji

do sada, koja je privukla pažnju više od 180 međunarodnih investitora iz preko 20 zemlja, od kojih najviše iz Ujedinjenog Kraljevstva (27%), Njemačke (14%), i SAD (10%). Visoka tražnja, u iznosu od oko 1,39 milijardi eura, odnosno skoro tri puta veća od ponude, pokazala je veliko povjerenje investitora u ekonomsku i fiskalnu politiku koju vodi Vlada Crne Gore. Takođe, visoka tražnja omogućila je Ministarstvu finansija da, tokom trgovanja ovim hartijama od vrijednosti, znatno poboljša uslove prodaje i značajno snizi kamatnu stopu u odnosu na prethodne emisije euroobveznica. Vodeći odgovornu fiskalnu politiku, Vlada je za tri godine uspjela da smanji cijenu obveznica više nego duplo, odnosno sa 7,85% na 3,875%, na period od 5 godina, što će doprinijeti smanjenju troškova kamata u državnom budžetu i omogućiti da se ta ušteda usmjeri na saniranje budžetskog deficita. Zaduživanje u iznosu od 500 miliona eura predviđeno je Zakonom o budžetu Crne Gore za 2015. godinu, za potrebe reprogramiranja dospjelih obaveza i pokrivanja budžetskog deficita. Naime, navedeno zaduženje ne znači da se povećavaju raspoloživa sredstva za potrošnju u tekućoj godini, već samo da će budžetom planirane obaveze biti uredno izmirene. Ostvarene uštede na troškovima kamata će biti dio sanacionog plana, koji je Ministarstvo finansija dužno da pripremi ukoliko nivo javnog duga pređe 60% BDP-a, uz ostale mjere koje će biti predložene Vladi u narednom periodu. Ostale mjere će obuhvatiti nastavak fiskalne konsolidacije na rashodnoj strani, uz pojačanu naplatu poreskih i ostalih državnih prihoda, kako bi se obezbijedila dugoročna održivost nivoa javnih finansija.

Ivona Mihajlović
Služba za odnose sa javnošću i slobodan pristup informacijama

Dunja Nelević

Izdavanje Izjave o jemstvu za IPA komponente III i IV

Nacionalni službenik za ovjeravanje je u obavezi da godišnje izda Izjavu o jemstvu koja predstavlja garanciju da sistem finansijskog upravljanja i kontrole IPA fondovima funkcioniše, u skladu sa kriterijumima definisanim od strane Evropske komisije. Izjavom, Nacionalni službenik za ovjeravanje, garantuje djelotvorno funkcionisanje sistema upravljanja i kontrole IPA sredstava. Dokument se dostavlja nadležnim Generalnim direktoratima, u formi propisanoj od strane Evropske komisije, najdalje do 28. februara tekuće godine.

Ukoliko se ne mogu obezbijediti potvrde koje se odnose na djelotvorno funkcionisanje sistema upravljanja i kontrole, Nacionalni službenik za ovjeravanje je dužan da obavijesti Komisiju o razlozima i mogućim posljedicama, kao i o mjerama preduzetim za poboljšanje sistema i zaštitu interesa Evropske unije.

Kako bi se pružile garancije, izdavanju Izjave o jemstvu prethode određene kontrole i provjere koje sprovodi Nacionalni fond u cilju pružanja uvjerenja Nacionalnom službeniku za ovjeravanje da je pravni i institucionalni okvir funkcionalan i efikasan.

Uzimajući u obzir činjenicu da su, u decembru 2014. godine, potpisani Finansijski sporazumi za IPA komponente III i IV, od tog trenutka su IPA tijela u obavezi da sprovode njegove odred-

be, kao i odredbe predviđene Okvirnim sporazumom i priručnicima. Jedna od obaveza je i izdavanje Izjava o jemstvu za program Regionalni razvoj (IPA komponenta III) i program Razvoj ljudskih resursa (IPA komponenta IV).

Nacionalni fond ima, kako koordinativnu ulogu u procesu, tako i ulogu obezbjeđivanja garancije Nacionalnom službeniku za ovjeravanje. S tim u vezi, preduzet je niz aktivnosti usmjerenih na kontrolu sistema koje se mogu podijeliti na sljedeće faze:

- popunjavanje Upitnika o samoprocjeni od strane svih tijela uključenih u IPA komponente III i IV;
- izdavanje Izjave o jemstvu od strane rukovodioca Tijela za prioritet i mjeru i rukovodioca Implementacionog tijela;
- izdavanje Izjave o jemstvu od strane rukovodioca Operativne strukture;
- administrativne provjere od strane službenika Nacionalnog fonda;
- provjere na licu mjesta tijela od strane službenika Nacionalnog fonda (tijela koja su na osnovu procjene prepoznata kao rizična) i
- izdavanje Izjave o jemstvu od strane Nacionalnog službenika za ovjeravanje.

Kako bi se jasno definisale obaveze i vremenski okvir sprovođenja aktivnosti svih tijela koja čine Operativnu strukturu,

Nacionalni fond je dostavio Smjernice za sprovođenje procesa izdavanja Izjave o jemstvu.

Smjernice sadrže Upitnik o samoprocjeni, čija su se pitanja odnosila na postojanje neophodnog broja zaposlenih, primjene i poznavanja procedura, kao i komunikaciju (kako internu tako i komunikaciju sa ostalim tijelima uključenim u implementaciju IPA komponenti III i IV).

Nakon popunjavanja Upitnika i sprovedene samoprocjene, rukovodilac Implementacionog tijela i rukovodilac Tijela odgovornog za prioritet i mjeru su potpisali Izjave o jemstvu. Popunjene Upitnike za samoprocjenu, zajedno sa potpisanom Izjavom o jemstvu i pratećom dokumentacijom, rukovodioci tijela su dostavili rukovodiocu Operativne strukture.

Na osnovu pristiglih Izjava, uvida u prateću dokumentaciju, rukovodilac Operativne strukture je potpisao Izjavu o jemstvu čime je dao garanciju da Operativna struktura funkcioniše u skladu sa definisanim pravilima i kriterijumima.

Svu dokumentaciju (popunjene Upitnike, potpisane Izjave o jemstvu i prateću dokumentaciju), zajedno sa sopstevnom Izjavom o jemstvu, rukovodilac Operativne strukture je prosljeđio Nacionalnom fondu/Nacionalnom službeniku za ovjerava-

nje. Time su finalizovane aktivnosti tijela koja čine Operativnu strukturu.

Nacionalni fond je, s druge strane, bio u obavezi da se uvjeri u funkcionalnost Operativne strukture, poštovanje definisanih procedura, adekvatan broj zaposlenih, poštovanje principa podjele dužnosti, upoznatost sa pravilima i da, na osnovu tih nalaza, kao i saznanja koja je imao tokom 2014. godine, Nacionalnom službeniku za ovjeravanje pripremi Izjavu o jemstvu, zajedno sa pratećom dokumentacijom kao dokazima o svemu navedenom.

S tim u vezi, sprovedena je kontrola na licu mjesta u tijelima koja su, na osnovu analize rizika, prepoznata kao najkritičnija, kao i administrativna kontrola dokumentacije.

Rezultat svih aktivnosti je pozitivna procjena Nacionalnog službenika za ovjeravanje o funkcionisanju sistema u slučaju IPA komponenti III i IV i podnošenje Izjave o jemstvu nadležnim Generalnim direktoratima Evropske komisije.

Dunja Nelević
načelnica Direkcije za nacionalni fond
u Direktoratu za državni trezor

mr. Sladana Pavlović

Tržište lizinga u Crnoj Gori - Izvještaj za 2014. godinu-

Uvod

Trend pada poslovne aktivnosti na tržištu lizinga u Crnoj Gori, u smislu smanjenja plasmana, kao i vrijednosti ugovorenih lizing poslova, nastavljen je i u 2014. godini.

U dijelu regulatornog okvira, u 2014. godini, u skladu sa obavezom koja proističe iz Zakona o potrošačkim kreditima (“Službeni list CG”, broj 35/13), donešen je Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije davalaca finansijskog lizinga („Službenom list CG”, br. 50/14 od 28.11.2014. godine). Shodno navedenom Zakonu, Ministarstvo finansija je obavezno da vodi evidenciju kreditora davalaca finansijskog lizinga i njihovih kreditnih posrednika, te se u tom pravcu, lista davalaca finansijskog lizinga objavljuje na web stranici ministarstva: <http://www.mif.gov.me/biblioteka/registri>.

Na tržištu lizinga je zadržana opreznost u odobravanju novih plasmana, usljed problema nelikvidnosti privrednih subjekata na tržištu, te su pružaoci lizinga podržavali samo klijente sa dokazanim bonitetom, što je rezultiralo smanjenjem broja novih plasmana.

Učesnici na tržištu

Lizing uslugama u Crnoj Gori i prethodne godine bavile su se četiri lizing kuće, sa svojstvom pravnog lica i dvije banke: S-Leasing, Porsche Leasing, NLB Leasing i Hypo Alpe Adria banka. Takođe, Hypo Alpe Adria Leasing, kao društvo registrovano za obavljanje lizing djelatnosti tokom prethodne godine nije odobravalo nove plasmane, već je vršilo samo naplatu potraživanja po osnovu ranije zaključenih ugovora, kao i Prva banka Crne Gore osnovana 1901. godine¹.

Usluge i finansijskog i operativnog lizinga pružaju Hypo Alpe Adria banka, S-leasing, NLB leasing i Porsche leasing. Sve lizing kompanije su direktno ili indirektno u stranom vlasništvu, osim Prve banke Crne Gore, koja je u dominatnom domaćem vlasništvu.

Tabela 1: Pregled stanja djelatnosti lizinga u periodu 31.12.2012 – 31.12.2014. godine

Datum	Broj pružalaca lizinga	Ukupna aktiva ¹ (mil. €)	Broj zaposlenih	Broj zaključenih ugovora	Vrijednost zaključenih ugovora (mil €)
31.12.2012.	4	143.9	47	1,338	19.8
31.12.2013.	4	116.9	48	1,218	17.8
31.12.2014.	4	88.2	47	1,084	15.0

Struktura plasmana

Tokom 2014. godine, na tržištu lizinga, zaključeno je ukupno 1.084 novih ugovora ukupne vrijednosti od 15,044,692.5 eura, čime je prosječna vrijednost jednog ugovora 13,878.87 eura.

Sa druge strane, na dan 31. decembar 2014. godine, ukupan broj aktivnih ugovora bio je 5.096, čija je vrijednost 116,327,355.03 eura, odnosno prosječna vrijednost po aktivnom ugovoru iznosi 22,827.19 eura.

Primaoci lizinga

U periodu od 2011. do kraja 2014. godine evidentan je pad broja novozaključenih ugovora. Na dan 31.12.2014. godine, u odnosu na 31.12.2011. godine, taj broj je smanjen za 34.3%, dok je u poređenju posljednje dvije godine (2013-2014) zabilježeno smanjenje od 11%.

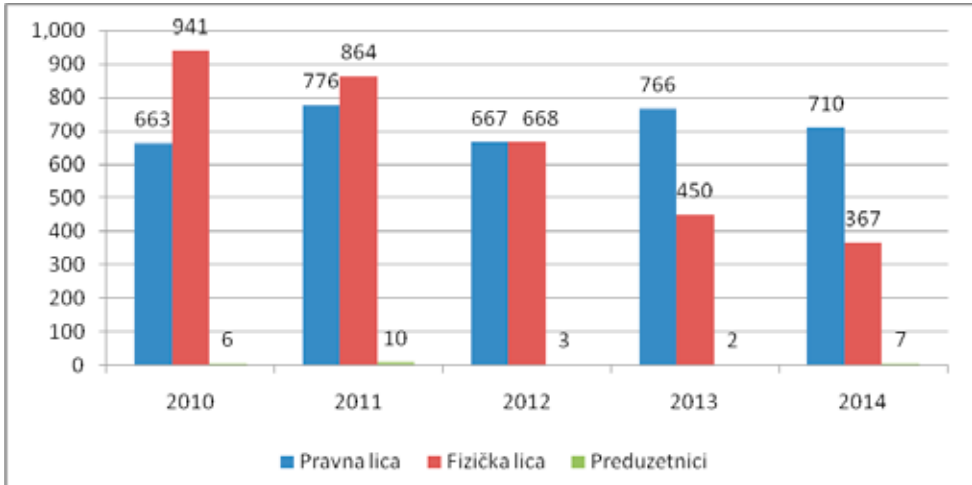
Vrijednost zaključenih ugovora na kraju 2014. godine od 15 miliona eura, predstavlja smanjenje za oko 16% u poređenju sa istim periodom prethodne godine.

U strukturi korisnika lizinga, najveće učešće imaju pravna lica (65.5%), čime je značajno promijenjena struktura u odnosu na 2010. i 2011. godinu, kada je većina ugovora sklopljeno sa fizičkim licima. U smislu vrijednosti istih ugovora, oko 71,9% ukupne vrijednosti sklopljenih ugovora u 2014. godini, čine ugovori sklopljeni sa pravnim licima.

Dakle, primjetno je da je politika lizing kuća bila usmjerena diverzifikaciji rizika i osiguranju optimalne strukture klijenata, što je nastavak poslovanja od ranijih godina.

1 - Prva banka Crne Gore osnovana 1901. godine u period 2010-2013. godine nije bila aktivna na tržištu lizinga u smislu odobravanja novih plasmana, osim naplate potraživanja po osnovu ranije zaključenih ugovora.

Grafik 1: Broj ugovora prema primaocima lizinga

Vrijednost i broj lizing poslova prema vrsti lizinga

Kao što je bio slučaj i u prethodnim godinama, poslovi finansijskog lizinga imali su i u 2014. godini značajno učešće u ukupnom broju, kao i vrijednosti zaključenih ugovora. Ugovori finansijskog lizinga su činili nešto više od 90% ukupnog broja novozaključenih ugovora.

Prosječan trošak po ugovoru finansijskog lizinga je iznosio 13,937.93 eura, dok je prosječan trošak novozaključenog ugovora operativnog lizinga iznosio 13,310.29 eura.

Tabela 2: Broj i vrijednost zaključenih ugovora po tipu lizinga 2010-2014

	BROJ					
	2010	2011	2012	2013	2014	2014/2013
Operativni lizing	39	69	41	121	102	-15.7%
Finansijski lizing	1,571	1,581	1,297	1,097	982	-10.5%
Ukupno	1,610	1,650	1,338	1,218	1,084	-11.0%
	VRIJEDNOST					
	2010	2011	2012	2013	2014	2014/2013
Operativni lizing	3,605,214.5	1,265,293.9	550,336.4	1,645,080.3	1,357,649.6	-17.5%
Finansijski lizing	23,916,840.9	30,079,253.1	19,244,306.6	16,240,587.1	13,687,042.9	-15.7%
Ukupno	27,522,055.4	31,344,547.0	19,794,643.0	17,885,667.4	15,044,692.5	-15.9%

Od ukupnog broja zaključenih ugovora oko 91% ili 13,7 miliona eura odnosi se na vrijednost finansijskog, a preostalo operativnog lizinga. Važno je napomenuti da su navedene vrijednosti novozaključenih ugovora izražene kao neto vrijednost plasmana, što predstavlja ukupnu vrijednost ugovora umanjenu za vrijednost učešća klijenta.

Predmet lizinga

Ako pogledamo strukturu broja ukupno zaključenih ugovora po osnovu predmeta lizinga, kao i prethodnih godina, putnički automobili imaju najveći udio od oko 87.7% u ukupnom iznosu lizing plasmana.

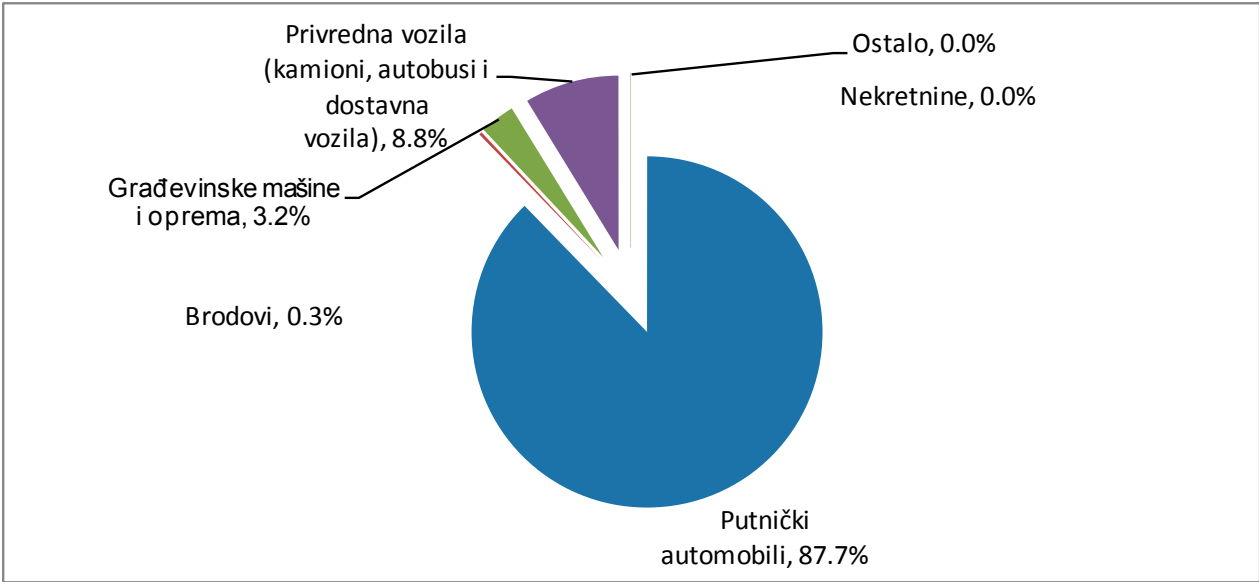
Tabela 3: Komparativni pregled broja zaključenih ugovora po osnovu predmeta lizinga

Predmet lizinga	Broj ugovora				
	2013 (1)	%	2014 (2)	%	Stopa rasta (2)/(1)
Putnički automobili	1,048	86,04	951	87,7%	-9,3%
Privredna vozila (kamioni, autobusi i dostavna vozila)	129	10,59	95	8,8%	-26,4%
Građevinske mašine i oprema	34	2,79	35	3,2%	2,9%
Brodovi	3	0,25	3	0,3%	0,0%
Nekretnine	-	-	-	-	-
Ostalo	4	0,33	-	-	-100,0%
Ukupno	1,218		1,084		-11,0%

Udio komercijalnih vozila u ukupnom broju zaključenih ugovora iznosi oko 9%, i u poređenju nominalnih vrijednosti, broj sklopljenih ugovora je smanjen za oko 27%, dok je broj zaključenih ugovora u vezi sa građevinskim mašinama i opremom neznatno uvećan (uvećanje od oko 3%) i u 2014. godini, ovi ugovori su činili oko 3.2% ukupnog broja novozaključenih ugovora.

Kao ni 2013. godine, ni 2014. godine nekretnine nisu bile predmet zaključivanja ugovora o lizingu. Pored toga, tokom 2014. godine, nije bilo sklapanja ugovora o lizingu u okviru kategorije „ostalo“.

Grafik 2: Struktura broja zaključenih ugovora prema predmetu lizinga

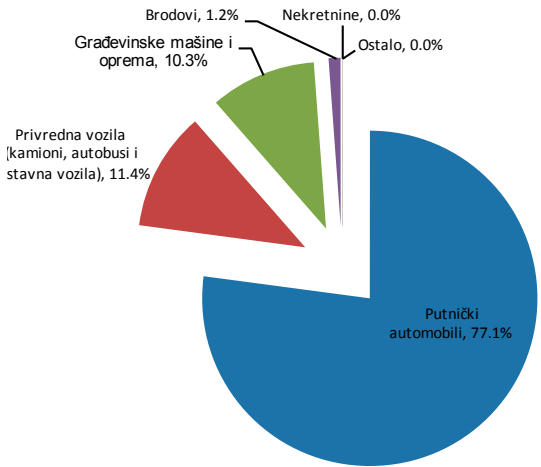
Ukoliko se posmatra struktura vrijednosti zaključenih ugovora prema predmetu lizinga, strukturno učešće je slično kao i u prethodnom primjeru, opet u korist putničkih automobila. Vrijednosti ugovora o lizingu u dijelu putničkih automobila, u ukupnoj vrijednosti novozaključenih ugovora čine oko 77%, dok su komercijalna vozila zastupljena sa 11%, a lizing građevinskih mašina i opreme oko 10%.

Tabela 4: Upporedni pregled vrijednosti zaključenih ugovora prema predmetu lizinga

Predmet lizinga	Vrijednost ugovora				
	2013 (1)	%	2014 (2)	%	Stopa rasta (2)/(1)
Putnički automobili	12.252.191,10	68,50	11.601.796,80	77,1%	-5,3%
Privredna vozila (kamioni, autobusi i dostavna vozila)	2.177.215,15	12,17	1.722.515,06	11,4%	-20,9%
Građevinske mašine i oprema	3.038.637,14	16,99	1.544.784,93	10,3%	-49,2%
Brodovi	198.970,00	1,11	175.595,70	1,2%	-11,7%
Nekretnine	-	-	-	-	-
Ostalo	218.651,00	1,22	-	-	-100,0%
Ukupno	17.885.664,39		15.044.692,49		-15,9%

Iako se broj zaključenih ugovora u vezi sa građevinskim mašinama i opremom uvećao za oko 3%, vrijednost tih ukupnih ugovora je smanjena za oko 50%. Pri tome, prosječna kamatna stopa za istu kategoriju je uvećana sa 7,3 na 8,7%.

Grafik 3: Struktura vrijednosti zaključenih ugovora prema predmetu lizinga

Sektorska struktura

U pogledu sektorske strukture plasmana novozaključenih u 2014. godini dominiraju ugovori u okviru sektora ostale usluge, trgovine, kao i saobraćaja.

U poređenju sa prethodnom godinom, evidentno je smanjenje ugovora zaključenih u sektoru usluge smještaja i ishrane, kao i sektoru poljoprivrede, šumarstva i ribarstva.

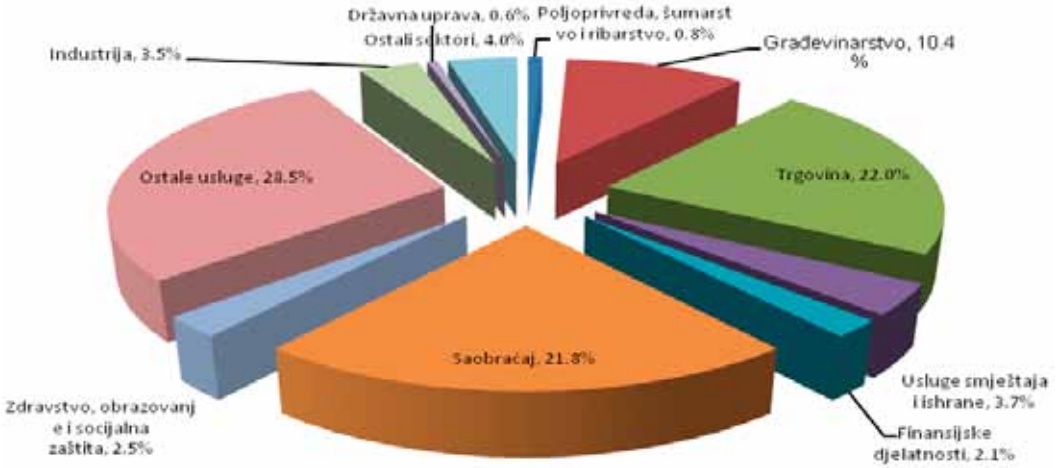
Tabela 5: Sektorska struktura novozaključenih ugovora

Sektor	Broj novozaključenih ugovora				
	31.12.2013 (1)	%	31.12.2014. (2)	%	Stopa rasta/pada (2)/(1)
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	8	2,42	7	1,0	-12,5%
Građevinarstvo	35	10,57	40	5,6	14,3%
Trgovina	126	38,07	167	23,5	32,5%
Usluge smještaja i ishrane	28	8,46	17	2,4	-39,3%
Ostale usluge	61	18,43	278	39,2	355,7%
Saobraćaj	16	4,83	113	15,9	606,3%
Finansijske djelatnosti	4	1,21	5	0,7	25,0%
Industrija	13	3,93	23	3,2	76,9%
Zdravstvo, obrazovanje i socijalna zaštita	2	0,60	6	0,8	200,0%
Državna uprava	1	0,30	8	1,1	700,0%
Ostali sektori	37	11,18	46	6,5	24,3%
Ukupno	331		710		114,5%

U pogledu vrijednosti novozaključenih ugovora prema sektorskoj strukturi, najveće učešće u ukupnoj vrijednosti plasmana imaju ostale usluge (28,5%), trgovina (22%), saobraćaj (21,8%), građevinarstvo (10,4%).

Grafik 4 ukazuje na cjelokupnu sektorsku strukturu, u pogledu vrijednosti novozaključenih ugovora u 2014. godine:

Grafik 4: Struktura vrijednosti novozaključenih ugovora u 2014. godine

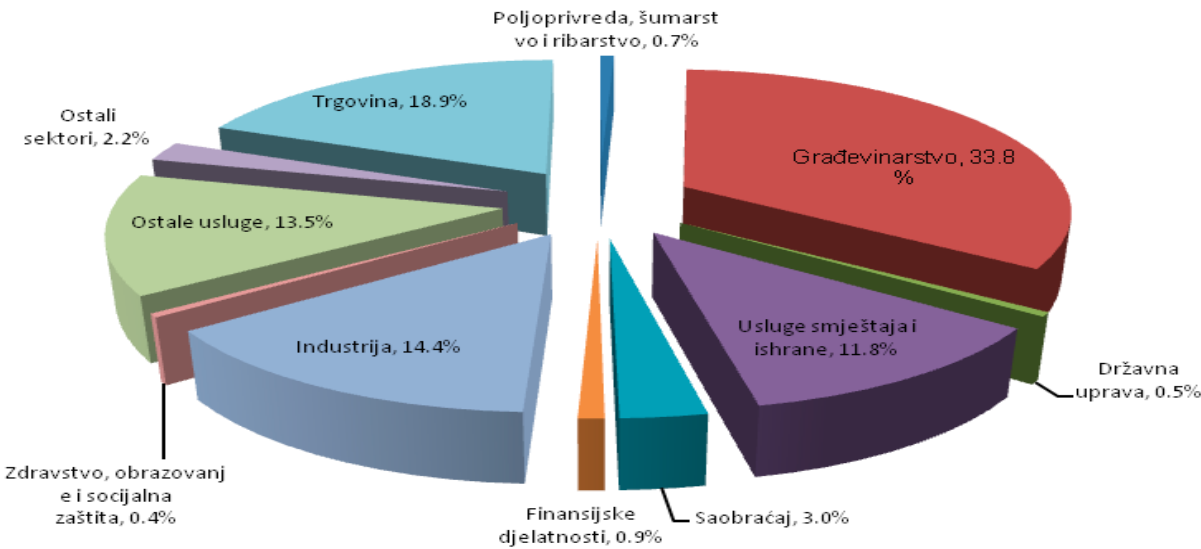
U pogledu sektorske strukture aktivnih plasmana na dan 31. decembar 2014. godine, dominiraju ugovori u okviru sektora trgovine (30%), ostale usluge (18%), industrije (16%).

Tabela 6: Sektorska struktura aktivnih plasmana

	Aktivni plasmani				
Sektor	31.12.2013 (1)	%	31.12.2014. (2)	%	Stopa rasta/pada (2)/(1)
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	38	2.42	44	1.7%	15.8%
Građevinarstvo	376	10.57	318	12.4%	-15.4%
Trgovina	972	38.07	771	30.0%	-20.7%
Usluge smještaja i ishrane	160	8.46	98	3.8%	-38.8%
Ostale usluge	498	18.43	463	18.0%	-7.0%
Saobraćaj	233	4.83	212	8.2%	-9.0%
Finansijske djelatnosti	25	1.21	33	1.3%	32.0%
Industrija	244	3.93	409	15.9%	67.6%
Zdravstvo, obrazovanje i socijalna zaštita	40	0.60	21	0.8%	-47.5%
Državna uprava	36	0.30	46	1.8%	27.8%
Ostali sektori	321	11.18	155	6.0%	-51.7%
Ukupno	2,943		2,570		-12.7%

Grafik 5 ukazuje na cjelokupnu sektorsku strukturu u pogledu vrijednosti aktivnih ugovora na dan 31. decembar 2014. godine, sa najznačajnijim učešćem sektora građevinarstva, trgovine, industrije, usluga smještaja i ishrane i ostalih usluga.

Grafik 5: Struktura vrijednosti aktivnih ugovora na dan 31. decembar 2014. godine

Bilans stanja

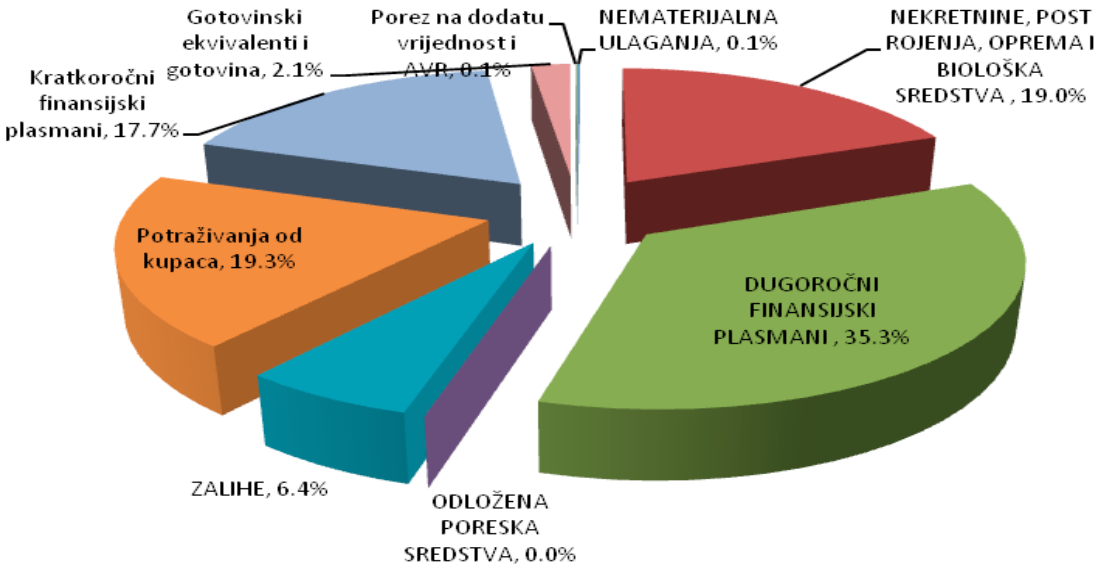
Ukupna aktiva četiri lizing kuće na dan 31. decembar 2014. godine, iznosila je 88,210,466 eura i bila je manja za 24,6% u odnosu na 31. decembar 2013. godine. Međutim, uporedni podaci aktive sa tržišta lizinga nijesu relevantni, imajući u vidu da se značajan dio bilansne sume agregatnog bilansa tržišta vodi u okviru finansijskih izvještaja pružaoca lizing usluga sa najvećim tržišnim učešćem, Hipo Alpe Adria Banke, koja ispred Hipo Alpe Adria grupe zaključuje nove lizing plasmane.

U strukturi ukupne aktive, veći udio odnosio se na stalnu imovinu (54.4%), dok je obrtna imovina učestvovala sa oko 45.6%.

Evidentno je da su dugoročni finansijski plasmani sa 31,159,602.34 eura (65%) najznačajnija stavka stalne imovine, a potom slijede nekretnine, postrojenja i oprema sa 16,725,109.09 eura (35%).

U okviru obrtnih sredstava, kratkoročna potraživanja, plasmani i gotovina dominiraju sa oko 86%, dok ostatak čine zalihe.

Grafik 6: Struktura ukupne aktive lizing kuća na dan 31. decembar 2014. godine

U strukturi pasive četiri lizing kuće na dan 31. decembar 2013. godine, najveći udio odnosio se na kratkoročna rezervisanja i kratkoročne obaveze sa 63,292,311.79 eura, dok su dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze sa 54,145,849.72 eura. U odnosu na podatke na dan 30. septembar 2014. godine, kapital je zabilježio pad od 35.7%, dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze za 13.8%, a kratkoročna rezervisanja i kratkoročne obaveze za 0.6%.

Bilans uspjeha

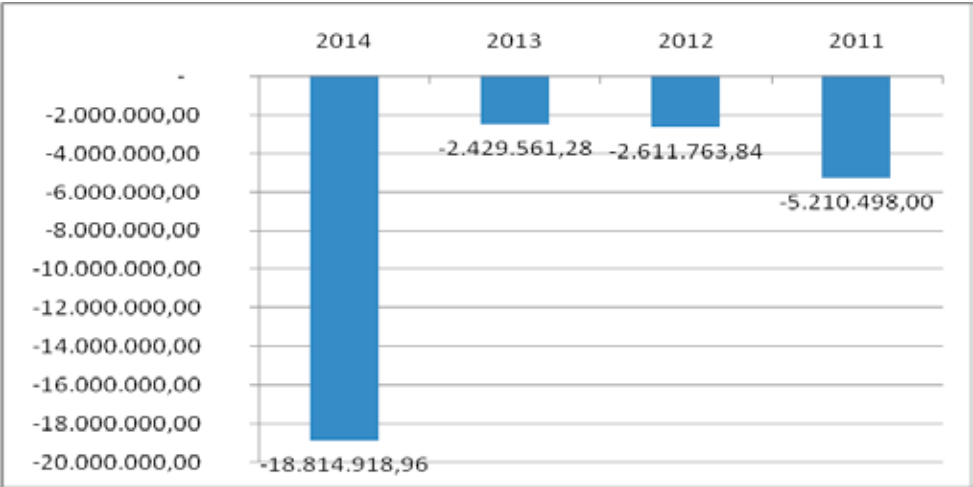
Na dan 31. decembar 2014. godine četiri lizing kuće su ostvarile ukupan poslovni prihod od 10,946,609.20 eura, od čega su prihoda od prodaje činili 88.6%, a ostatak ostali poslovni prihodi. Sa druge strane, u istom period, ostvareni su poslovni rashodi u iznosu od 26,787,570.16 eura, od čega je 70.8% bilo ostalih poslovnih rashoda, a 21% se knjižilo na stavci „nabavna vrijednost prodate robe“. Stoga je poslovni rezultat bio negativan, odnosno na nivou 4 lizing kuće iskazan je gubitak koji je iznosio 15,840,960.96 eura. Ipak, dvije lizing kuće su poslovale uspješno i na kraju četvrtog kvartala 2014. godine, imale pozitivan poslovni rezultat.

U istom periodu, sumarno, četiri učesnika na tržištu lizinga su iskazala i negativan finansijski rezultat u ukupnom iznosu od 639.353,21 eura, kao i negativan rezultat iz ostalih aktivnosti (-2.271.413,82).

Lizing kuće su na dan 31. decembar 2014. godine, iskazale -18.814.918,96 eura neto rezultata, odnosno gubitka na tržištu. U okviru ukupnog gubitka na tržištu, preko 90% (17,104,733.00) učešće je jedne lizing kuće. Pozitivan neto rezultat, na kraju posmatranog perioda 2014. godine, izrazile su dvije od četiri lizing kuće. Poređenja radi, na isti dan 2013. godine, na tržištu lizinga iskazan je ukupan neto rezultat - gubitak od 2.429.561,28 eura.

Istovremeno, potrebno je ukazati da, u ukupnom rezultatu bilansa uspjeha, koji daje prihode i rashode lizing kuća, nedostaje dio podataka koji se obračuvaju kroz bilanse banke koja se bavi lizing poslovima, imajući u vidu da Hipo Alpe Adria banka u okviru svog portfolia pruža lizing usluge.

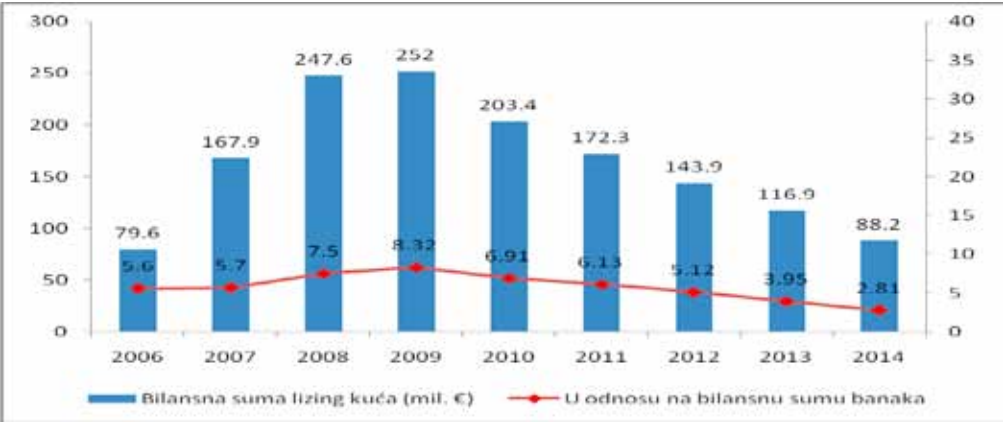
Grafik 7: Sumarni neto rezultat učesnika na tržištu lizinga

Bilansna suma banaka i davalaca lizinga

Lizing kuće u Crnoj Gori su na dan 31.12.2014. godine, ostvarile bilansnu sumu u iznosu od 88.2 miliona eura, što predstavlja 2.81% bilansne sume bankarskog sektora.²

Grafik 8: Odnos bilansne sume banaka i lizing kuća (mil. €)

2 - Korišten je podatak Centralne banke Crne Gore

Grafik 8 pokazuje da je bilansna suma lizing kuća, u odnosu na bilansnu sumu banaka u 2013. godini, zabilježila pad, što je rezultat smanjenja bilanse sume lizinga kuća. Navedeno poređenje nije relevantno za cjelokupno lizing tržište, jer dio aktive u okviru lizing poslova Hipo Alpe Adria banke nije obuhvaćen agregatnim bilansom lizing kuća.

Ukoliko se stavi u odnos bilansna suma lizing kuća, sa bruto domaćim proizvodom, onda je relevantni odnos bio 3.5% u 2013. godini, dok je ovaj odnos u 2014. godini 2.6%.³

Poslovna politika lizing kuća, sprovedena tokom 2012. i 2013. godine, nastavljena je i tokom 2014. godine i bila je, u velikoj mjeri, bazirana na zaključivanje ugovora sa klijentima visokog stepena kreditne sposobnosti, što je uticalo na smanjenje izloženosti tržišnim rizicima. Posmatrano sa aspekta lizing kompanija, tržište je tokom 2014. godine, imalo isti trend kao i tokom prethodne dvije godine, u pogledu povećavanja klijenata koji slabije servisiraju obaveze, kao i prisutna nelikvidnost klijenata. Istovremeno, zadržana je restiktivna politka odobravanja plasmana, usljed smanjenog broja klijenata koji svojim bonitetom zadovoljavaju uslove finansiranja.

Rast broja kredibilnih klijenata, kao i efikasnija naplata potraživanja, prioriteti su lizing kuća u narednom periodu, dok će oporavak ekonomske aktivnosti u Crnoj Gori biti direktni uzročnik za rast lizing poslova.

mr Slađana Pavlović,
samostalna savjetnica II u Direktoratu za finansijski sistem i unapređenje poslovnog ambijenta

3 - Korišten je podatak Ministarstva finansija o procjenama BDP-a za 2014. godinu.
Tabela - Podaci o ukupnoj aktivi se odnose na četiri lizing kuće.